

ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2546

ISBN 974 – 04 – 3524 – 6

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

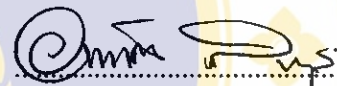
ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม

๒/๑๖๘ ๒/ระกัย/ช่อ

นางสาวบงกช ประทีปช่วง

ผู้วิจัย

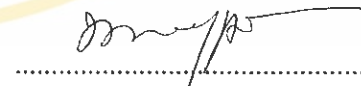
อาจารย์อนันต์ สบฤกษ์, ศศ.บ., กศ.ม.

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

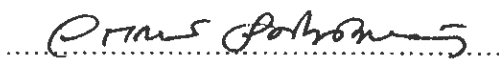
รองศาสตราจารย์สาวภา พรสิริพงษ์, ศศ.บ., สม.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

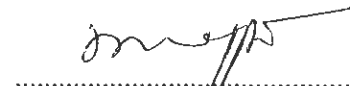

อาจารย์พรทิพย์ อูสุภรัตน์, ศศ.บ., ศศ.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์วราภรณ์ สุตินันท์,
ท.บ., ป.ชั้นสูง (วิทยาเอ็นโคดอนต์),
วท.ม. (การแพทย์คลินิก), อ.ท. (วิทยาเอ็นโคดอนต์)
รักษาราชการแทนคณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์พรทิพย์ อูสุภรัตน์, ศศ.บ., ศศ.ม.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

วันที่ 23 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

นางชช ประทีปช่วง

นางสาวชช ประทีปช่วง

ผู้วิจัย

.....

อาจารย์อนันต์ สบฤกษ์, กศ.บ., กศ.ม.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์เสาวภา พรสิริพงษ์, ศศ.บ., สม.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์พรทิพย์ อุสุภรัตน์, ศศ.บ., ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์บุญช่วย โสวัตร, ศษ.บ., ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์สุวิไล เปรมศรีรัตน์, Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์วราภรณ์ ฐิตินันทพันธ์,
ท.บ., ป.ชั้นสูง (วิทยาเอ็น โคคอนต์),
วท.ม. (การแพทย์คลินิก), อ.ท. (วิทยาเอ็น โคคอนต์)
รักษาราชการแทนคณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณ อาจารย์อนันต์ สบฤกษ์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์
เสาวภา พรศิริพงษ์ และอาจารย์ พรทิพย์ อุษกรรัตน์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ให้วิชาความรู้
ให้แนวทาง ให้คำแนะนำต่างๆ และช่วยตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง ให้ความเมตตา ความห่วงใย
และให้กำลังใจต่อผู้วิจัยมาโดยตลอด จนวิทยานิพนธ์ประสบความสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์บุญช่วย โสวัตร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาแนะนำ
แก้ไขข้อบกพร่อง และให้ข้อคิดเห็นในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรภรณ์ วรรณดี ผู้ให้วิชาความรู้ ให้แนวทาง
ให้การอบรมสั่งสอนด้วยความรัก ความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดเวลา ขอขอบพระคุณ อาจารย์ประจำ
หลักสูตรปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศึกษา ที่ได้ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญ
ของการศึกษาแขนงวิชาวัฒนธรรมการดนตรี ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้และสำเร็จการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพัชรา วรสระริน ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำต่างๆ ในการเรียน
ภาษาอังกฤษ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชื่น เชี่ยวกุล อาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี คุณแสงอรุณ
นิติภาวะชน ผู้ให้การอบรมสั่งสอนด้วยความรักความเมตตา และให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณนักดนตรี ผู้ทำสัญญา ผู้ดูแลคณะดนตรีนาฏศิลป์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
การบรรเลงดนตรีในโรงแรมทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณะครู และผู้บริหารโรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ) ผู้ให้การ
สนับสนุนทำให้การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีอุปสรรคน้อยลง

ขอขอบพระคุณ อาจารย์คุณฉวี มีป้อม อาจารย์ประทีป นกปี อาจารย์สหวัดน์ ปลื้มปรีชา
อาจารย์สมเกียรติ หอมยก อาจารย์ยุทธนา ชิตท้วม อาจารย์ศรายุทธ หอมเย็น อาจารย์อัมรินทร์
แรงเพ็ชร คุณครู และพี่ๆ ร่วมรุ่น ผู้ให้คำแนะนำ และคำปรึกษาต่างๆ และขอขอบคุณ แอน เอ้ แจง
เจ น้อย นุ่น เกด แก้ว และเพื่อนทุกๆ คน ที่คอยเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อสมพร คุณแม่บุบผา ประทีปช่วง อาจารย์
สมปอง ประทีปช่วง คุณอาสุจิตรา ประทีปช่วง เป็นผู้ให้ชีวิต ให้การอบรมสั่งสอน ให้โอกาสใน
การศึกษา และเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอดจนสำเร็จการศึกษา

บงกช ประทีปช่วง

ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม (THAI CLASSICAL MUSIC IN HOTEL BUSINESS)

บงกช ประทีปช่วง 4136612 LCCS / M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : อนันต์ สบฤกษ์ กศ.บ., กศ.ม., เสาวภา พรสิริพงษ์ ศศ.บ., สม.ม., พรทิพย์ อุกุภรัตน์ ศศ.บ., ศศ.ม.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาพัฒนาการของดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม สถานภาพ บทบาท และการปรับเปลี่ยนรูปแบบของดนตรีไทยเมื่อต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจโรงแรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์ระดับลึกกลุ่มเป้าหมาย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมในฐานะผู้ร่วมบรรเลงในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 – ธันวาคม พ.ศ. 2545 โดยศึกษาจากโรงแรมที่มีสถานที่ตั้งเหมาะสม และได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว จำนวน 6 แห่งที่มีการบรรเลงดนตรีไทยอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี

จากการศึกษาพบว่า ในยุคแรกที่มีการจัดตั้งโรงแรมนั้น ดนตรีที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริการเป็นดนตรีสากล เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ใช้บริการ ต่อมาเมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย โรงแรมเริ่มนำศิลปวัฒนธรรมไทยไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริการ การบรรเลงดนตรีไทยยุคเริ่มแรกเป็นการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่โรงแรมเอราวัณ ในช่วงระยะเวลาต่อมาเมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นทำให้การบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยแพร่ขยายไปสู่ร้านอาหารและโรงแรมต่างๆ ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีในโรงแรมมี 2 ลักษณะ คือ การบรรเลงดนตรีอิสระ ส่วนใหญ่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว คือ ขิม หรืออาจมีการบรรเลงรวมวงโดยใช้เครื่องดนตรี 2 ชิ้นขึ้นไป ซึ่งเครื่องดนตรีที่มีเสียงไม่ดังและแหลมจนเกินไป การบรรเลงในลักษณะนี้เป็นการบรรเลงเพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นไทย ส่วนการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนี้มีรูปแบบของวงดนตรีที่มีลักษณะเฉพาะในโรงแรมเท่านั้น การผสมเครื่องดนตรีในวงไม่มีมาตรฐานแน่นอน เป็นการจับวงดนตรีที่จำกัดผู้บรรเลงเพียง 5 คน ซึ่งนักดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาวิชาเอกดนตรีไทยในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ และในขณะที่บรรเลงเครื่องดนตรีอยู่นั้น นักดนตรีต้องเปลี่ยนไปบรรเลงเครื่องดนตรีอื่นด้วย เป็นการบรรเลงเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ใช้บริการ ซึ่งการบรรเลงดนตรีที่พบในปัจจุบันนี้ จึงเป็นเหมือนสินค้าชนิดหนึ่งที่โรงแรมใช้เป็นการประชาสัมพันธ์และเป็นจุดขายในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวควบคู่ไปกับกิจกรรมอื่นๆ ของโรงแรม

ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม ถูกจัดการด้วยกระบวนการดำเนินการทางธุรกิจที่มีผลกำไรเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน การคัดเลือกนักแสดง รูปแบบดนตรี หรือการแสดงนาฏศิลป์ไทยทางโรงแรมจึงเน้นต้นทุนที่ถูกมากกว่าคุณค่าของศิลปะที่น่าเสนอ จึงเป็นผลให้ลักษณะของดนตรีไทยที่ปรากฏให้เห็นในโรงแรมอย่างปัจจุบันไม่ถูกต้องตามแบบแผนของดนตรีไทย

THAI CLASSICAL MUSIC IN HOTEL BUSINESS

BONGKOT PRATEEPCHUANG 4136612 LCCS / M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORS : ANAN SOBRERK, B.ED., M.ED., SAOWAPA
PORNIRIPONGSE, B.A., M.A., PHORNTIP USUPARAT, B.A., M.ED.

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the development of Thai classical music in the hotel business and analyze the situation, the role and the changes of Thai classical musical style when it has become part of the hotel business. The means used were qualitative research by in-depth interview of musicians in a Thai band performing Thai classical music from December, 2000 to December, 2002. I used six nice and famous hotels that have held Thai music shows for at least five years.

The study found that, in the past, many hotels used western style music for entertainment. Then later, as Thailand began to promote tourism, several hotels began to develop Thai cultural as a means of entertainment. The Erawan Hotel led this development, presenting the performance of Thai musical instruments together with Thai dramatic arts. As tourism increased, Thai musical instruments and dramatic arts became more popular in restaurants and hotels. At present, it is usual for Thai music to be presented in two ways : solo music by the Thai instrument Khim (dulcimer) or using two or more instruments to create a Thai atmosphere. The style of the band has specific characteristics in hotels. There are up to five people in the band. Most of the musicians are students who have learned music in an educational institute.

Nowadays, Thai classical music in the hotel has become a profitable business. The hotels focus more on making money than on the quality of the music. This profit motive was not a standard of classical Thai music.

KEY WORDS : THAI CLASSICAL MUSIC / HOTEL BUSINESS

126 P. ISBN 974 – 04 – 3524 – 6

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนผัง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ประโยชน์ของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย และการทบทวนวรรณกรรม.....	6
2.1 แนวคิดที่ใช้ในวิจัย.....	6
2.1.1 แนวคิดเรื่องศิลปะกับสังคม.....	6
2.1.2 แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้า.....	9
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.2.1 การดำเนินธุรกิจโรงแรม.....	10
2.2.2 การเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมในสังคมไทย.....	14
2.2.3 พื้นฐานดนตรีไทย.....	16
2.2.3.1 การผสมวงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวง.....	16
2.2.3.2 ประเภทของเพลงไทย.....	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	28
3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา.....	28
3.2 การรวบรวมข้อมูล.....	29
3.2.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัย.....	29
3.2.2 การสัมภาษณ์ระดับลึก.....	29
3.2.2.1 นักดนตรี.....	29
3.2.2.2 ผู้ทำสัญญา หรือผู้ดูแล.....	31
3.2.2.3 เจ้าหน้าที่ของโรงแรม.....	33
3.2.3 การสังเกต.....	34
3.3 การแบ่งหมวดหมู่ข้อมูล.....	34
3.4 การบันทึกข้อมูล.....	35
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
3.5 การนำเสนอข้อมูล.....	35
บทที่ 4 การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม.....	36
4.1 ความเป็นมาของการจัดบรรเลงดนตรีในโรงแรม.....	36
4.2 การก่อเกิดของการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม.....	39
4.3 การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมในปัจจุบัน.....	44
4.3.1 การบรรเลงดนตรีอิสระ.....	44
4.3.1.1 การบรรเลงดนตรีชิ้นเดียว.....	45
4.3.1.2 การบรรเลงดนตรีมากกว่า 1 ชิ้น.....	57
4.3.2 การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง.....	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สถานภาพ บทบาท และการปรับเปลี่ยนของดนตรีไทยในโรงแรม.....	78
5.1 สถานภาพ และบทบาทของดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม.....	79
5.1.1 เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นไทย.....	80
5.1.2 เพื่อความบันเทิง.....	81
5.1.3 เพื่อใช้เป็นจุดขายและการประชาสัมพันธ์โรงแรม.....	82
5.2 การปรับเปลี่ยน และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับดนตรีไทย.....	84
5.2.1 ดนตรีไทย.....	84
5.2.1.1 รูปแบบการผสมวง.....	85
5.2.1.2 ลักษณะการบรรเลงดนตรี.....	86
5.2.1.3 ลักษณะของเพลงที่ใช้บรรเลง.....	88
5.2.2 นักดนตรี.....	91
5.2.3 การติดต่อจ้างงานกับโรงแรม.....	94
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	98
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	98
6.1.1 พัฒนาการของดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม.....	98
6.1.2 สถานภาพและบทบาทของดนตรีไทยในโรงแรม.....	100
6.1.3 การปรับเปลี่ยนและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม.....	100
6.2 อภิปรายผล.....	101
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	103
6.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	103
6.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป.....	104
บรรณานุกรม.....	105
ภาคผนวก.....	112
ประวัติผู้วิจัย.....	119
Executive Summary.....	120

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. การบรรเลงขิมโดยนักดนตรีชาย ห้องอาหารเรือนไทย โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ..	47
2. การบรรเลงขิมพร้อมการนำเสนอศิลปะการแกะสลักผักผลไม้สดและการร้อยมาลัย ดอกไม้สดบริเวณห้องโถง (Lobby) โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ค.....	50
3. การบรรเลงขิมที่ศาลาไทย ห้องโถง (Lobby) โรงแรมฮิลตัน อินเทอร์เน็ต ชั้นเนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ.....	54
4. การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงบริเวณศาลาทิพย์ โรงแรมแข่งกรี-ลา.....	61
5. การแสดงโขนชุดยกทรง บริเวณศาลาทิพย์ เวทีกลาง โรงแรมแข่งกรี-ลา.....	63
6. การบรรเลงดนตรีที่ศาลาไทย ห้องโถง (Lobby) โรงแรมฮิลตัน อินเทอร์เน็ต ชั้นเนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ.....	65
7. การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย ระเบียบธรมน้ำ ไทยแลนด์ ทุไนท์ (Thailand Tonight) โรงแรมรอยัลออกคิด เซอรادتัน.....	68
8. การแสดงนาฏศิลป์โขนชุดหนุมาณจับนางสุวรรณมัจฉา ระเบียบธรมน้ำไทยแลนด์ ทุไนท์ (Thailand Tonight) โรงแรมรอยัลออกคิด เซอรادتัน.....	70
9. การแสดงนาฏศิลป์ชุดรำสีนวล ระเบียบธรมน้ำริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace) โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา.....	72
10. วงดนตรีประกอบการแสดง ระเบียบธรมน้ำริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace) โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา.....	75
11. วงปี่พาทย์เครื่องห้า.....	113
12. วงปี่พาทย์เครื่องคู่.....	113
13. วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่.....	114
14. วงปี่พาทย์ตีค้ำบรรพ์.....	114
15. วงปี่พาทย์เสภา.....	115
16. วงเครื่องสายเครื่องเดี่ยว.....	115
17. วงเครื่องสายเครื่องคู่.....	116
18. วงเครื่องสายปี่ชวา.....	116

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
19. วงมโหรีเครื่องเดียว.....	117
20. วงมโหรีเครื่องคู่.....	117
21. วงมโหรีเครื่องใหญ่.....	118

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตัวอย่างรายการการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทย ระเบียบริมน้ำ ไทยแลนด์ทูไนท์ (Thailand Tonight)	69
2. ตัวอย่างชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย ระเบียบริมน้ำริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace)	74

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่	หน้า
1. การจัดวางดนตรีศาลาทิพย์ โรงแรมแชนกรี-ลา.....	61
2. การจัดวางดนตรีบริเวณห้องโถง (Lobby) โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ.....	64
3. การจัดวางดนตรีและการจัดเวทีแสดงนาฏศิลป์ สวนอาหารสราญรมณ์ โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ.....	65
4. การจัดวางดนตรีและการจัดเวทีแสดงนาฏศิลป์ ระเบียบรมน้ำไทยแลนด์ ทูไนท์ (Thailand Tonight) โรงแรมรอยัลออกิด เซอราตัน.....	68
5. การจัดวางดนตรีและการจัดเวทีแสดงนาฏศิลป์ที่ริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace) โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริชอร์ทแอนด์สปา.....	75

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ชีวิตคนไทยสมัยก่อนคุ้นเคยกับดนตรีไทยมาก แต่ก่อนในแต่ละขั้นตอนของชีวิตจะต้องมีการประกอบพิธีกรรม ตอนเกิดก็มีการทำขวัญเดือน โด่ขึ้นก็มีพิธีโกนจุก เมื่อเป็นหนุ่มก็บวชและแต่งงาน เมื่อตายก็มีงานศพ นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อความเป็นสิริมงคลบ้าง ซึ่งในส่วนของพิธีกรรมเหล่านี้จะขาดดนตรีไทยไม่ได้เลย (ศิราพร ฐิตะฐาน, 2534 : 403) เราสามารถกล่าวได้ว่า ดนตรีมีความสัมพันธ์กับคนไทยตลอดชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งจบสิ้นชีวิต จะเห็นได้ว่าดนตรีเข้ามามีบทบาทกับชีวิตของเราอย่างมากไม่ว่าจะเป็นวงเครื่องประโคม วงมโหรี วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงดนตรีพื้นบ้าน หรือการขับร้องเพลงพื้นบ้านต่างๆ ล้วนมีส่วนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตทั้งสิ้น อันปรากฏออกมาในรูปของความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ทั้งในราชสำนัก หรือประเพณีหลวง (Great Tradition) และในระดับชาวบ้านทั่วไป หรือประเพณีราษฎร์ (Little Tradition) นั่นเอง นอกจากดนตรีจะมีบทบาทในส่วนของพิธีกรรมแล้ว ดนตรียังเป็นเครื่องจรรโลงจิตใจของมนุษย์ให้อ่อนโยนลงอีกด้วย ดังนั้นดนตรีจึงมีคุณสมบัติพิเศษอยู่ในตนเอง และวัฒนธรรมทางดนตรีที่แนบแน่นอยู่ในวิถีชีวิตของชาวไทยนี้เอง ทำให้รูปแบบการดนตรีของไทยที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตน ปราณี วงษ์เทศ (2525 : 36) ได้สรุปบทบาทของดนตรีไทย ไว้ดังนี้ คือ ประการที่หนึ่งดนตรีไทยมีหน้าที่ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ การละเล่นต่างๆ และให้ความบันเทิง ประการที่สองดนตรีมีหน้าที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และประการสุดท้ายดนตรีไทยมีหน้าที่ประกอบพิธีการเกี่ยวกับชีวิต

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมาย อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจากแบบประเพณีนิยม (Traditionalism) มาเป็นแบบวัฒนธรรมสากล (Cultural universal) รูปแบบวัฒนธรรมทางดนตรีในสังคมก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ดนตรีไทยเริ่มเข้ามามีบทบาทในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมากขึ้น อาทิ การเรียนการสอนดนตรีไทยได้ถูกบรรจุเป็นหลักสูตรหนึ่งในสถานศึกษาในระดับชั้นต่างๆ มีการเปิดสอนดนตรีไทยในสถาบันเอกชน ในหน่วยงานบางแห่งมีการจัดตั้งเป็นชมรมดนตรีไทย ร้านอาหารที่เปิดการขายอาหารไทยบางแห่งมีการจัดบรรเลงดนตรีไทยหรือเปิดเทปเพลงไทย เพื่อดึงดูด

ความสนใจของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างชาติให้รู้จักประเทศไทยมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับดนตรีในปัจจุบันยังผลให้ดนตรีไทยดำรงอยู่ และดูเหมือนจะได้รับความนิยม ขึ้นชมเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ประเทศไทยมีหน้าที่ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ การละเล่นต่างๆ และให้ความบันเทิง มีหน้าที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีหน้าที่ประกอบพิธีการเกี่ยวกับชีวิต สิ่งสำคัญที่ปรากฏในสังคมปัจจุบันคือ ดนตรีไทยที่เราจัดว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาตินั้นได้ปรับเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินธุรกิจโรงแรม ทั้งนี้เพื่อการเสริมสร้างบรรยากาศและกลิ่นไอของความเป็นไทย และเป็นเอกลักษณ์เพื่อแสดงถึงความเป็นไทย ซึ่งเป็นเสมือนกลวิธีหนึ่งในการดำเนินธุรกิจที่โรงแรมใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ธุรกิจโรงแรมเป็นธุรกิจการค้าและบริการอย่างหนึ่งที่กำลังขยายตัวมากขึ้น สืบเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2525 มีการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี ซึ่งเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ให้เข้ามาเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น (จิราพร คล้ายทอง, 2526 : 1) ในเวลาต่อมาได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้น ปี พ.ศ. 2530 เป็นปีการท่องเที่ยวไทย ปี พ.ศ. 2531 – 2532 เป็นปีศิลปหัตถกรรมไทย และในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2541 เป็นปีการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand, 1998 – 1999) โรงแรมเป็นสถานที่ให้บริการด้านที่พักอาศัยซึ่งเป็นสถานประกอบการประเภทหนึ่งที่มีการจัดขายบริการในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มนานาชาติ การบริการทางสุนทรียศิลป์ในด้านต่างๆ และนอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมไทยแขนงต่างๆ อาทิ การตกแต่งสถานที่ การบริการอาหารไทย การจัดการแสดงศิลปการแกะสลักผักผลไม้สด การรื้อยมาลัย การแสดงนาฏศิลป์ไทย การบรรเลงดนตรีไทย ฯลฯ จะมากขึ้นอยู่กับระดับความสามารถของสถานประกอบการนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความเป็นไทยให้ชาวต่างชาติที่เข้ามาใช้บริการได้รู้จัก นอกจากนี้ยังเป็นจุดขายที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย

ส่วนดนตรีไทยที่ปรากฏในโรงแรมจัดว่า เป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ดึงดูดและประชาสัมพันธ์ให้โรงแรมได้เป็นอย่างดี รูปแบบของดนตรีไทยที่ปรากฏในโรงแรมส่วนใหญ่เป็นดนตรีที่บรรเลงเพื่อการประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยใช้วงปี่พาทย์ประกอบการแสดง ถ้าเป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง โดยมากนิยมวงพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง) ประกอบการแสดง ซึ่งมีการจัดการบรรเลงและการแสดงในสถานที่โล่งหรือห้องกว้างๆ สามารถมองเห็นทัศนียภาพได้อย่างกว้างขวาง เช่น โรงแรมรอยัล ออคิด เชอราตัน บริเวณระเบียบขิมน้ำไทยแลนด์ ภูเก็ต (Thailand Tonight) มีบริการอาหารไทยและอาหารทะเลนานาชาติมีการจัดการแสดงนาฏศิลป์และการบรรเลงดนตรีไทย นอกจากนี้ยังมีบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียวบรรเลง หรือ 2 – 3 ชิ้น ส่วนใหญ่เป็น

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย อาทิ จะเข้ จิม ซอฮู้ หรือในบางครั้งจะพบเครื่องประกอบจังหวะ คือ โทน – รำมะนา บรรเลงในห้องอาหารไทย ซึ่งมีเนื้อที่ไม่กว้างขวาง หรือบริเวณห้องโถง (Lobby) เช่น โรมแรมแกรนด์ไฮแอท เอราวัณ ที่ห้องอาหารเรือนไทย (ห้องอาหารไทย) มีการบรรเลงดนตรีทุกวันในช่วงเวลา 19.00 – 21.45 น. โดยใช้เครื่องดนตรีเพียง 1 ชิ้นบรรเลง คือ จิม หรืออาจเครื่องดนตรีชนิดอื่น เช่น ซอฮู้ หรือโรมแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก มีการบรรเลงโดยใช้จิม ในช่วงแรกทางโรงแรมจัดแสดงที่ห้องโถง (Lobby) ร่วมกับการแสดงศิลปะแกะสลักและร้อยมาลัย ส่วนในช่วงที่สองบรรเลงบริเวณหน้าห้องอาหารหลายห้อง ช่วงเวลา 17.30 – 19.45 น. เป็นต้น จากตัวอย่างข้างต้น พบว่า โรงแรมใช้ศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้เป็นจุดขายและการประชาสัมพันธ์ เพื่อดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการในโรงแรมของตน ส่วนการจัดการแสดงนาฏศิลป์และดนตรีไทย จะมีผู้รับผิดชอบหรือผู้ดูแล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ทำงานหรือเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ หรือทำงานเกี่ยวกับดนตรีหรือนาฏศิลป์ไทย เป็นผู้ทำสัญญากับโรงแรม กล่าวได้ว่าดนตรีไทยที่ปรากฏ ในโรงแรมปัจจุบันนี้นอกจากจะมีหน้าที่ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ การละเล่นต่างๆ และให้ความบันเทิงแก่ผู้ใช้บริการของโรงแรมแล้ว ดนตรีไทยยังเป็นเครื่องแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย และเป็นสิ่งเสริมสร้างบรรยากาศกลิ่นไอของความเป็นไทย ทั้งนี้ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรมยังแฝง ด้วยหน้าที่ของความเป็นสินค้าและเป็นจุดขายในเชิงพาณิชย์

เนื่องจากสังคมไทยมีวัฒนธรรมทางดนตรีที่สืบทอดมาช้านาน มีความผูกพันอยู่กับวิถีชีวิต ของคนไทย โดยสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อดนตรีไทย เนื่อง จากมีการดำเนินธุรกิจโดยผ่านสื่อทางศิลปวัฒนธรรม (ดนตรีไทย) อันส่งผลให้ดนตรีไทยได้รับความ นิยมเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษา คือ สถานภาพและบทบาทของดนตรีไทย เป็นอย่างไรเมื่อดนตรีไทยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินธุรกิจโรงแรมอย่างไร และมีลักษณะ เป็นการค้าขายในเชิงพาณิชย์มากขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อดนตรีไทยอย่างไร เนื่องจากผู้วิจัยเป็น นักดนตรีที่บรรเลงในโรงแรมแห่งหนึ่ง และเป็นผู้ประสานงานระหว่างนักดนตรีคนอื่นๆ ผู้ทำ สัญญา และเจ้าหน้าที่ของโรงแรม ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรมเพื่อ เป็นส่วนหนึ่งในการ สืบทอดศิลปวัฒนธรรมไทยสาขาดุริยางคศิลป์ให้ดำรงอยู่

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการของดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม

1.2.2 เพื่อศึกษาสถานภาพ บทบาท และการปรับเปลี่ยนรูปแบบของดนตรีไทยเมื่อเข้าไป เป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจโรงแรม

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

การศึกษาเรื่องดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรมนั้น ทำให้ทราบการดำรงอยู่ของดนตรีไทยหลากหลายรูปแบบในธุรกิจโรงแรม ทำให้ทราบถึงสถานภาพและบทบาทของดนตรีไทยในปัจจุบัน ได้เห็นการปรับตัวของดนตรีไทยให้เข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันในบริบทของการดำเนินธุรกิจโรงแรม ตลอดจนความนิยมในดนตรีไทย ไม่ว่าจะเป็น การบรรเลงโดยเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว หรือการบรรเลงเป็นวงเพื่อบรรเลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจโรงแรม ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรมและธุรกิจบริการรูปแบบอื่นๆ ต่อไป

1.4 ขอบเขตในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องของดนตรีไทยในโรงแรม โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ระยะเวลาในการศึกษาระหว่าง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 – ธันวาคม พ.ศ. 2545

1.4.2 ศึกษาโรงแรมในกรุงเทพฯ ที่มีสถานที่ตั้งเหมาะสม มีการบรรเลงดนตรีไทยเป็นระยะเวลานานประมาณ 5 ปีขึ้นไป และเป็นโรงแรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในการเข้าใช้บริการในด้านที่พักและด้านอาหาร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นไว้เป็นกรณีศึกษา 6 โรงแรม ดังนี้

1.4.2.1 โรงแรมรอยัลออคิด เซอรادتัน (Royal Orchid Sheraton Hotel)

1.4.2.2 โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท รีซอร์ทแอนด์สปา (Bangkok Marriott Resort & Spa)

1.4.2.3 โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ (Grand Hyatt Erawan Bangkok)

1.4.2.4 โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก (Imperial Queen's Park Hotel)

1.4.2.5 โรงแรมเซี่ยงกรี-ลา (Shangri-La Hotel)

1.4.2.6 โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์กนายเลิศ (Hilton International Hotel at Nai Lert Park)

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม” ครั้งนี้ มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

1.5.1 ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์เฉพาะดนตรีไทยในรูปแบบของการบรรเลงอิสระ และการบรรเลงประกอบการแสดงต่างๆ ที่พบในโรงแรมเท่านั้น ไม่รวมถึงการบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน

1.5.2 ผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาค่าตอบแทนในการว่าจ้างบรรเลงดนตรีในโรงแรมได้ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ต้องปกปิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคล ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงไม่กล่าวถึงสัญญาค่าตอบแทน

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ดนตรีไทยในโรงแรม หมายถึง การจัดการบรรเลงดนตรีไทยที่เป็นแบบแผน (Thai Classical Music) มีลักษณะเป็นการบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง ซึ่งไม่รวมถึงการบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน (Folk Song Music)

การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง หมายถึง การบรรเลงดนตรีไทยโดยใช้เครื่องดนตรีที่สามารถดำเนินการทำนองและสามารถบรรเลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้ ซึ่งไม่ใช่วงดนตรีที่เป็นแบบแผนในการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการแสดง

การบรรเลงดนตรีอิสระ หมายถึง การบรรเลงดนตรีไทยที่ไม่ใช่การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง เป็นการบรรเลงดนตรีล้วนๆ แบ่งเป็นการบรรเลงชิ้นเดียว และการบรรเลงมากกว่า 1 ชิ้น

การบรรเลงดนตรีชิ้นเดียว หมายถึง การบรรเลงดนตรีอิสระ โดยใช้เครื่องดนตรี 1 ชิ้น

การบรรเลงดนตรีมากกว่า 1 ชิ้น หมายถึง การบรรเลงอิสระ โดยรวมเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงตั้งแต่ 1 ชิ้นขึ้นไป

ผู้ทำสัญญา หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับงาน นายหน้า ได้โผ เป็นผู้ทำสัญญาว่าจ้างการบรรเลงดนตรีไทยหรือนาฏศิลป์ไทยกับโรงแรม ซึ่งในการทำสัญญากับโรงแรมนี้ มีทั้งลักษณะบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล (คณะบุคคล และบริษัท)

ผู้ดูแล หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการบรรเลงดนตรีหรือนาฏศิลป์ไทย จากผู้ทำสัญญา นายหน้า ได้โผ หรือบริษัทจัดหางาน

บทที่ 2

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย และการทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรมผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยา (Anthropology) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้เชื่อมโยงในการวิเคราะห์ ข้อมูล ดังนี้

2.1.1 แนวคิดเรื่องศิลปะกับสังคม

2.1.2 แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้า (commoditisation)

2.1.1 แนวคิดเรื่องศิลปะกับสังคม

แนวคิดเรื่องศิลปะกับสังคมนี้ กล่าวถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะต่างๆ ในสังคม และสภาพของสังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องหรือแวดล้อมศิลปะต่างๆ เหล่านั้น โดยมีแนวคิดว่ารูปแบบและเนื้อหาต่างๆ ของศิลปะที่แสดงออกมาในแต่ละสังคมวัฒนธรรม ย่อมแสดงถึงความเชื่อ ลักษณะของอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ตลอดจนสภาพของการเมืองการปกครองและสภาพเศรษฐกิจของสังคมนั้นๆ เสมอ และสามารถกล่าวได้ว่าสังคมจะส่งอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาต่างๆ ของศิลปะด้วย

C.R. Ember and M. Ember. (1977, อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2540 : 225) กล่าวว่า มนุษย์ในทุกสังคมวัฒนธรรมมีความต้องการที่จะสื่อ ระบาย สะท้อนหรือแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ และความคิดของตน ด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ เช่น การวาดภาพ การปั้นรูป การแกะสลัก การรำยรา การร้องเพลง การทอผ้า การประดิษฐ์เครื่องใช้และเครื่องประดับต่างๆ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้มีองค์ประกอบร่วมกันคือการแสดงอารมณ์ความรู้สึก อารมณ์หรือการแสดงออกซึ่งความรู้สึกจึงเป็นหน้าที่หลักของศิลปะ ดนตรี การรำยรา และนิทานพื้นบ้าน จัดว่าเป็นพฤติกรรมการแสดง (expressive behavior) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะในแต่ละสังคม ดังนั้น ศิลปะจึงแสดงออกซึ่งความเชื่อและระบบคุณค่าของสังคม ศิลปะสามารถกระตุ้นจิตสำนึกและให้ความหมายที่เป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมในรูปของสัญลักษณ์ ในทุกสังคมวัฒนธรรมทั่วโลก

การแสดงออกซึ่งความงามจึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับโครงสร้างสังคมและแบบแผนวัฒนธรรม รูปแบบของศิลปะเป็นหลักฐานสำคัญประการหนึ่งของความสืบเนื่องทางวัฒนธรรม

เมื่อกล่าวถึงศิลปะ เจมส์ แบรินดอน (Brandon, R James) (1967, อ้างถึงใน ปัทมา บุญอินทร์, 2534 : 19 – 20) ได้กล่าวถึงศิลปะแขนงหนึ่งคือ ศิลปะการแสดงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า มีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางสังคมที่แวดล้อม โดยได้แบ่งศิลปะการแสดงออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (The Folk Theatre Tradition) เป็นการแสดงความสัมพันธ์กับชีวิตในหมู่บ้านที่สามารถเชื่อมโยงกับความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูตผีปีศาจ (Animistic beliefs and Ritual) ผู้แสดงจะเป็นชาวบ้านในท้องถิ่นที่แสดงในยามว่างเพื่อชื่อเสียง ไม่ได้กระทำเป็นอาชีพ โดยรูปแบบการแสดงจะมีลักษณะที่เรียบง่าย และมีระดับของศิลปะต่ำ

2. ศิลปะการแสดงราชสำนัก (The Court Theatre Tradition) ศิลปะประเภทนี้มักจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมอินเดีย จีน หรือวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ ผู้แสดงจะเป็นผู้ที่ถวายตัวและอาศัยอยู่ในราชสำนัก โดยได้รับความอุปถัมภ์จากกษัตริย์ ผู้ชมจะถูกจำกัดเฉพาะพระราชอาคันตุกะเป็นการแสดงในโอกาสสำคัญที่สัมพันธ์กับพิธีทางศาสนา โดยมีรูปแบบการแสดงที่ละเอียดอ่อน อ่อนช้อย งดงาม และซับซ้อน

3. ศิลปะการแสดงมวลชน (The Popular Theatre Tradition) เป็นการแสดงที่เป็นสมบัติของเมืองของชนชั้นกลาง โดยมากมักปรากฏในเมืองที่กึ่งอ่านออกเขียนได้ (Semi – literate) คณะการแสดงดำเนินกิจการแบบการค้า โดยพยายามแสวงหาผลกำไรและเลี้ยงตนเองด้วยการขายบัตรเข้าชม การแสดงจะแสดงบนเวทีหรือโรงละครทั้งชั่วคราวและถาวร รูปแบบการแสดงและเนื้อหาจะขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ชม

4. ศิลปะการแสดงแบบตะวันตก (The Western Theatre Tradition) เป็นผลผลิตของผู้ดีในสังคมที่มีการศึกษาสูง มีรูปแบบที่ได้รับแบบอย่างมาจากละครตะวันตก ผู้แสดงจะเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย หรือเป็นผู้ที่จบการศึกษามาจากยุโรปหรืออเมริกา และผู้ชมก็จะเป็นคนที่อยู่ในสังคมเดียวกับผู้แสดง เป็นกลุ่มชนชั้นสูงที่นิยมตะวันตก

ในเรื่องศิลปะกับสังคมนั้น ปราณี วงษ์เทศ (2525) กล่าวว่า หลักสำคัญอยู่ที่การทำ ความเข้าใจในประเด็นสำคัญว่า ศิลปะของกลุ่มชนใดก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มนั้นๆ ในช่วงเวลาที่มนุษย์ในกลุ่มชนนั้นๆ ยังใช้สอยอยู่ เราไม่ควรใช้วิถีชีวิตใน สิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งไปประเมิน คุณค่าของศิลปะที่อยู่ในวิถีชีวิตอีกอย่างหนึ่งหรือในสิ่งแวดล้อม

อีกอย่างหนึ่ง ไม่ควรนำมาตรฐานของสังคมเมืองหรือสังคมชั้นสูงไปวัดคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านพื้นเมือง และโดยทั่วไปศิลปะทุกชนิดมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้นๆ ทั้งสิ้น ไม่มีศิลปะชนิดใดที่จะเกิดขึ้นมาลอยๆ โดยไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนเลย

ลักษณะโดยทั่วไปของการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมในสังคมไทยนั้น กล่าวได้ว่ามีลักษณะอันเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับเงื่อนไขของระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมในแต่ละช่วงเวลา โดยมีการพัฒนา ปรับปรุง สืบทอดมาจากอดีต จนกลายเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในปัจจุบัน จากเงื่อนไขดังกล่าว นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2542 : 86 – 93) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสินค้าที่มีผู้ซื้อเสมอ ในสมัยโบราณผู้ที่ซื้อศิลปะในหลายสังคม คือองค์การศาสนา และชนชั้นปกครอง แต่แทนที่จะซื้อเป็นเงินตรงไปตรงมา ก็ซื้อกันโดยวิธีอุปถัมภ์ศิลปินแทน อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะภายใต้การอุปถัมภ์ของพระและคนชั้นสูงนั้นเป็นศิลปะที่เลิศ วรรณคดี ดนตรี จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมชิ้นงามๆ ของโลกสมัยโบราณที่เหลือให้เราได้ชมทุกวันนี้ ล้วนเกิดขึ้นภายใต้การอุปถัมภ์ขององค์การศาสนาและคนชั้นสูงในสมัยโบราณทั้งสิ้น แต่เมื่ออำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของผู้ดีล่มสลายลง ระบบอุปถัมภ์ศิลปะก็อยู่ไม่ได้ ศิลปะต้องมีชีวิตอยู่เหมือนสินค้าอื่นๆ กล่าวคือ ต้องอาศัยตลาดเป็นผู้อุปถัมภ์แทนผู้ดี ตั้งแต่นั้นมาคนที่กำลังซื้อเป็นผู้กำหนดศิลปะของโลก เพราะศิลปินต้องเอาใจคนเหล่านี้ มิฉะนั้นก็อยู่ได้ยาก

นอกจากนี้ พัทยา สายหู (2513) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาอนาคตของศิลปะในประเทศไทย โดยพิจารณาจาก

1. ศิลปะ เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันวัฒนธรรมที่ว่าด้วยการพักผ่อนหย่อนใจ ยิ่งมนุษย์ในสังคมวัฒนธรรมมีเวลาว่างสำหรับการพักผ่อนมาก ศิลปะจึงมีโอกาสที่จะปรากฏหรือแสดงออกมาได้มาก
2. ศิลปะ ต้องมีคุณค่าของการบันเทิงให้เกิดอารมณ์พอใจเป็นปัจจัยสำคัญ
3. ศิลปะ ย่อมมีพื้นฐานอยู่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ใช้สอย เป็นส่วนประกอบของสิ่งอื่นที่ให้ประโยชน์ใช้สอยได้ด้วย
4. ศิลปะชั้นสูงหรือวิจิตรศิลป์เกิดได้มากในคุณภาพและปริมาณตามสัดส่วนของผลผลิตส่วนเกินในระบบเศรษฐกิจของสังคมวัฒนธรรม
5. ศิลปะ ผู้สร้างคือศิลปิน และมีผู้เสพคือผู้ซื้อบริการหรือผลงานของศิลปะ ศิลปะเกิดมิได้ เพราะความพอใจของผู้สร้างและผู้เสพร่วมกัน ตราบใดที่ศิลปินยังต้องอาศัยผู้ซื้อผลงานของตน ความพอใจของผู้เสพงานศิลปะจะเป็นส่วนกำหนดว่างานศิลปะใดจะมีการสร้างและสะสมรักษาให้ปรากฏได้มากและนานเท่าใด

6. ศิลปะ ย่อมมีรูปลักษณะการแสดงออกเปลี่ยนแปลงไปด้วยตามยุคสมัยของประยุกต์วิทยา และวิทยาศาสตร์

7. ศิลปะ ต้องอาศัยการอุปถัมภ์จากผู้จ้างให้ทำ หรือผู้ซื้อผลงานของศิลปิน กับการส่งเสริมคือการเผยแพร่ให้ปรากฏแก่สาธารณชนผู้มีความนิยม

ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องศิลปะกับสังคม มาเป็นแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ดนตรีไทยในปัจจุบัน ที่มีการบรรเลงในสถานประกอบการ โรงแรม โดยมองถึงลักษณะของดนตรีไทยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับโครงสร้างทางสังคมในปัจจุบันอย่างไร เมื่อมีการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจประเภทนี้มากขึ้น และภาพสะท้อนของดนตรีไทยในโรงแรมแสดงออกซึ่งความเชื่อและระบบคุณค่าของสังคมในปัจจุบันอย่างไร

2.1.2 แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้า (commoditisation)

ยศ สันตสมบัติ (2540 : 88 – 91) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้า เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสินค้าหรือการแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งโดยทั่วไป “สินค้า” คือ วัตถุสิ่งของบางประเภท ดำรงอยู่ และกระจายตัวผ่านการแลกเปลี่ยนกับสินค้าหรือเงินตราภายในระบบเศรษฐกิจ โดยปกติสินค้าชนิดหนึ่งจึงมีคุณค่าอย่างน้อย 2 ประการ คือ คุณค่าในการใช้ (use value) และคุณค่าในการแลกเปลี่ยน (exchange value) สินค้าหรือวัตถุสิ่งของบางประเภทอาจมีคุณค่าอื่นๆ เข้ามาประกอบด้วย เช่น วัตถุสิ่งของบางชิ้นอาจมีคุณค่าทางจิตใจ (sentimental value) สำหรับผู้เป็นเจ้าของ หรืออาจมีคุณค่าทางศิลปะ (artistic value) เป็นต้น จากมุมมองด้านวัฒนธรรม กระบวนการผลิตสินค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้า มิได้จำกัดอยู่ที่เพียงวัตถุสิ่งของเท่านั้น ในลักษณะหนึ่งของกระบวนการผลิตสินค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้า มนุษย์ทุกคนในสังคมก็มีคุณค่าของการแลกเปลี่ยน และถูกกระทำให้เป็นสินค้าในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอยู่เสมอ ซึ่งอาจจะเรียกคุณค่าของการแลกเปลี่ยนนั้นว่า ค่าจ้าง เงินเดือน เป็นต้น

ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้า (commoditisation) มาเป็นแนวคิดในการมองภาพวัฒนธรรมการดนตรีไทยในโรงแรม ซึ่งภาพลักษณ์ของดนตรีไทยที่ปรากฏในการดำเนินธุรกิจโรงแรมมีลักษณะเป็นเช่นไร ส่งผลกระทบหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับรูปแบบของดนตรีไทยหรือไม่อย่างไร เมื่อดนตรีไทยกลายมาเป็นสินค้าเป็นส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์หรือการโฆษณาสถานประกอบการ โรงแรม และมีผลตอบแทนเป็นตัวเงินที่ชัดเจน

2.2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม” นี้ โดยแบ่งเป็นหัวข้อที่ศึกษาได้ 3 ประเด็น คือ

- 2.2.1 การดำเนินธุรกิจโรงแรม
- 2.2.2 การเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมในสังคมไทย
- 2.2.3 พื้นฐานดนตรีไทย

2.2.1 การดำเนินธุรกิจโรงแรม

โรงแรมจัดเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมประเภทหนึ่ง ที่มีการดำเนินธุรกิจประเภทให้บริการ (Services) ในด้านต่างๆ อย่างมีระบบ เป็นสถานที่ที่จัดไว้สำหรับเป็นที่พักพร้อมทั้งจัดการบริการ ด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น บริการห้องพัก บริการอาหารและเครื่องดื่ม การให้บริการในล็อบบี้ (Lobby) ของโรงแรม บริการซักรีดเสื้อผ้า บริการนำเที่ยว บริการด้านสุขภาพการกีฬา บริการจำหน่ายเสื้อผ้า หนังสือ หรือสินค้าต่างๆ ที่มุ่งสนองความต้องการของลูกค้า ในระยะเวลา 10 – 20 ปี ที่ผ่านมา กิจกรรมโรงแรมและห้องอาหารมีอัตราการเติบโตสูงมาก และขยายตัวอย่างรวดเร็วไม่เฉพาะในประเทศไทย แต่เป็นปรากฏการณ์ทั่วโลก ทำให้ธุรกิจโรงแรมเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากความสะดวกรวดเร็วของการคมนาคม และการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจโรงแรมมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ สำหรับประเทศไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังปรากฏในหลักฐานจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ระบุความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ให้อยู่ในทำเลที่ดี การคมนาคมสะดวก สะอาด และสวยงาม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศให้เดินทางมาที่สนใจ สิ่งนี้เองเป็นผลให้ธุรกิจโรงแรมมีการพัฒนาปรับปรุงในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่ทวีจำนวนมากขึ้นทุกปีให้เพียงพอับความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นด้านที่พัก การอำนวยความสะดวกสบายด้านต่างๆ เช่น อาหาร เครื่องดื่ม บริการซักรีดเสื้อผ้า ร้านค้า ตลอดจนถึงการให้บริการความบันเทิงด้านต่างๆ แก่ผู้เข้ามาใช้บริการ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และประทับใจต่อบริการที่ได้รับ จนกระทั่งก่อให้เกิดความประทับใจในการบริการเพื่อดึงดูดลูกค้าให้ใช้บริการของโรงแรมในโอกาสต่อไป (โสภิต ภัทรพิพัฒน์, 2530 : 2 – 3 ; อนุพันธ์ กิจพันธ์พานิช, 2538 : 9)

ปัจจุบันการบริการเข้ามามีส่วนอย่างมากในการดำรงชีวิต กิจกรรมทุกอย่างไม่ว่าจะอยู่ในภาครัฐหรือเอกชนต่างให้ความสำคัญกับการบริการ เพราะการบริการเป็นกิจกรรมที่เป็นที่ต้องการของตลาด สามารถสร้างรายได้มหาศาลให้แก่ผู้ดำเนินการ เช่นเดียวกับการดำเนินธุรกิจโรงแรมซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจประเภทหนึ่งที่ต้องใช้การบริการเป็นหลัก การให้บริการจะต้องคำนึงถึงความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้าเป็นหลัก ดังนั้นลักษณะงานบริการของโรงแรมจึงต่างจากการบริการประเภทอื่นๆ (อัญมณี ชำกรม, 2543 : 21) คือ

1. โรงแรมเป็นสถานที่ที่ให้บริการเป็นสิ่งก่อสร้างที่เคลื่อนที่ไม่ได้ (Fixed location) ลูกค้าต้องมาใช้บริการของโรงแรมด้วยตนเอง เพราะโรงแรมไม่สามารถติดตามไปให้บริการแก่ลูกค้าตามที่ต่างๆ ได้ ยกเว้นการให้บริการบางอย่าง เช่น การจัดเลี้ยงนอกสถานที่ เป็นต้น
2. การให้บริการต่างๆ จะให้บริการ ณ สถานที่ที่โรงแรมตั้งอยู่
3. โรงแรมเป็นธุรกิจที่ไม่สามารถเก็บบริการต่างๆ เอาไว้ให้แก่ลูกค้าได้ เพราะงานบริการขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของเวลา และงานบริการถือเป็นสิ่งที่เสียหายง่าย
4. โรงแรมเป็นงานที่เน้นการให้บริการแก่ลูกค้าเป็นสำคัญ ดังนั้น บุคคลจึงถือได้ว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อโรงแรมเป็นอย่างมาก เพราะโรงแรมใช้แรงงานจากบุคคลเป็นหลัก ไม่ได้ใช้แรงงานจากเครื่องจักร หรือเครื่องทุ่นแรง
5. โรงแรมเป็นสถานที่ที่ให้บริการแก่บุคคลทั่วไป ทุกคนมีสิทธิเข้ามาใช้บริการต่างๆ จากโรงแรมได้
6. ลักษณะการให้บริการของโรงแรมเป็นลักษณะเฉพาะตัว คือให้บริการลูกค้าแต่ละราย ซึ่งลูกค้าอาจจะได้รับความพึงพอใจต่างกัน
7. บริการต่างๆ จะเป็นการบริการที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ซึ่งหากโรงแรมใดให้บริการไม่ได้มาตรฐานก็จะส่งผลกระทบต่อโรงแรมนั้น
8. โรงแรมเป็นธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง เพราะต้องเลือกสรรเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการแก่ลูกค้า สิ่งอำนวยความสะดวกต้องทันสมัยเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า
9. โรงแรมเป็นธุรกิจที่ต้องอาศัยธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจที่เกี่ยวกับความบันเทิง เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้โรงแรมประสบความสำเร็จ
10. โรงแรมจะคอยดูแลความปลอดภัยให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้า
11. โรงแรมเป็นสถานที่ให้บริการลูกค้าที่เปิดตลอด 24 ชั่วโมง ไม่มีวันหยุด

จิราพร คล้ายทอง (2526) กล่าวถึงความสำคัญและการเจริญเติบโตของธุรกิจโรงแรมว่า ธุรกิจโรงแรมจัดเป็นธุรกิจการค้าบริการอย่างหนึ่งของประเทศไทย กำลังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวมากขึ้น สืบเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2525 มีการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี ซึ่งเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามาเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น ก่อให้เกิดการนำเข้าซึ่งเงินตราต่างประเทศได้เป็นจำนวนมาก และโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวคือ ที่พักแรม ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกสบายและบริการแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้อุตสาหกรรมโรงแรมจึงทวีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวมากขึ้น และเป็นปัจจัยในอันที่จะสนับสนุนให้เป้าหมายทางการท่องเที่ยวให้เจริญขึ้น

สมพงษ์ อำนวยเงินตรา (2532) กล่าวถึงหัวใจสำคัญในการดำเนินธุรกิจโรงแรมว่า โรงแรมจัดอยู่ในรูปของบริษัทชนิดหนึ่งที่ทำนิจการขายห้องพัก และบริการเป็นหลัก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย ประกาศให้ปี พ.ศ. 2530 เป็นปีทองการท่องเที่ยว และปี พ.ศ. 2531 – 2534 เป็นปีศิลปหัตถกรรมไทย ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกหลั่งไหลเข้าสู่เมืองไทยอย่างมากมาย ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้มีโรงแรมใหม่ๆ เกิดขึ้นมามากมายภายในระยะเวลาไม่กี่ปี ธุรกิจโรงแรมในปัจจุบันจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการแข่งขันกันในทุกรูปแบบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการให้บริการที่อบอุ่น หรือการทำให้ชื่อเสียงของโรงแรมตนเป็นที่รู้จักยอมรับของประชาชนทั่วไป ถือได้ว่าการประชาสัมพันธ์เป็นหัวใจหลักในการดำเนินธุรกิจโรงแรม

เพ็ญศรี เจริญวินิช และ สมจิตร จึงสงวนพรสุข (2540) วิจัยเรื่อง “การให้บริการของโรงแรมต่อผู้ใช้บริการ : ศึกษาเปรียบเทียบของโรงแรมในประเทศไทย (หนองคาย) และในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เวียงจันทน์)” พบว่า พฤติกรรมการใช้บริการของโรงแรมที่หนองคายและเวียงจันทน์ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ บริการของโรงแรมที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ บริการห้องพัก บริการห้องอาหาร และสถานบันเทิง ซึ่งนิยมใช้บริการในวันหยุดสุดสัปดาห์ ส่วนมูลเหตุในการใช้บริการโรงแรมที่หนองคายและเวียงจันทน์คล้ายคลึงกัน คือ ทำเลที่ตั้งสะดวก ปลอดภัย บรรยากาศดี ราคาเหมาะสม และมีปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมคล้ายคลึงกันคือ บรรยากาศภายในโรงแรม การบริการดี พนักงานกริยาวาจาสุภาพ และระบบความปลอดภัย แต่ที่เวียงจันทน์จะให้ความสำคัญเรื่องระบบความปลอดภัยมากกว่าที่หนองคาย

อัญมณี ชำกรม (2543) วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการ โรงแรมขนาดใหญ่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น” พบว่า ปัจจัยส่วนทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการ โรงแรมขนาดใหญ่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ได้แก่ ด้านการบริการมีผลต่อการใช้บริการในระดับมาก ได้แก่ ห้องพักสะอาด สะดวกสบาย ที่จอดรถสะดวก กิริยามารยาทของพนักงาน มีบริการด้านอื่นๆ ครบครัน และความหุรหาคตามลำดับ ด้านราคามีผลต่อการใช้บริการในระดับมาก และค่าบริการมีหลายระดับราคา ด้านทำเลที่ตั้งที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการในระดับมาก ได้แก่ โรงแรมตั้งอยู่ในเมือง โรงแรมอยู่ติดถนนสายหลักเข้าออกได้หลายทาง ตั้งอยู่ในย่านธุรกิจการค้า และในด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการในระดับปานกลาง ได้แก่ การให้ส่วนลดพิเศษบัตรวีไอพี การลดราคา การจัดนิทรรศการ การประชุมสัมมนาต่างๆ การแถมอาหารมื้อใดมื้อหนึ่ง การให้ส่วนลดพิเศษในการบริการด้านอื่นๆ และการสะสมโบนัสเพื่อแลกบริการตาม ลำดับ

ปริญดา ตรุยานนท์ (2545) วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจและพฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อร้านอาหารไทยในโรงแรม ในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศวางแผนที่จะอยู่เมืองไทยมากกว่า 4 สัปดาห์ รับประทานอาหารไทย 1 – 3 สัปดาห์ ครั้ง / สัปดาห์ และส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารร่วมกับเพื่อนประมาณ 1 – 2 คน ส่วนระดับความพึงพอใจในการรับบริการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พอใจในระดับมาก ในด้านของอาหาร ความสุภาพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส เสื้อผ้าสุภาพเรียบร้อย เป็นมิตร สะดวกสบาย และบริการรวดเร็ว มีบริการเพียงพอ และคุณภาพของการบริการมีความพึงพอใจมากที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อการดำเนินธุรกิจโรงแรมนี้ พบว่าโรงแรมเป็นสถานประกอบการรูปแบบหนึ่งที่ให้บริการในด้านต่างๆ ทั้งสถานที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม บริการซักรีดเสื้อผ้า บริการนำเที่ยว บริการด้านสุขภาพการกีฬา หรือการบริการด้านความบันเทิงต่างๆ แก่ผู้ให้บริการ ซึ่งผู้ให้บริการส่วนใหญ่จะคำนึงถึงทำเลสถานที่ตั้งสะดวก ปลอดภัย การให้บริการต่างๆ รวมไปถึงบรรยากาศภายในโรงแรมด้วย ดังนั้นโรงแรมจึงจัดบรรยากาศ การบริการต่างๆ ด้านให้ดีที่สุด เพื่อให้ผู้เข้ามาใช้บริการเกิดความพอใจและความประทับใจ และเข้ามาใช้บริการของโรงแรมในครั้งต่อไป ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์เมื่อคนตรีไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในธุรกิจโรงแรม

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมในสังคมไทย

สังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ทุกกลุ่ม ทุกเผ่าพันธุ์ในปัจจุบันนี้ ได้ผ่านการปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด การเรียนรู้ต่างๆ ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ความคิด ความสนใจต่างๆ ของกลุ่มสังคม ชุมชน ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการหลายครั้งหลายครา และยังคงมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปไม่หยุดยั้ง สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมปัจจุบันสรุปเป็นแนวทางใหญ่ได้ดังนี้ (1) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี (2) การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต (3) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพัฒนาทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม (4) การเปลี่ยนแปลงหรือการทำลายสภาพแวดล้อม (5) การคมนาคมสื่อสารด้วยระบบที่ทันสมัยและรวดเร็ว และ (6) การติดต่อสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับสังคมอื่น (ภัททิยา ยิมเรวัต, 2540 : 95 – 96)

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 สังคมไทยมีราชสำนักเป็นศูนย์กลางของอำนาจและวัฒนธรรม ราชสำนักเป็นผู้สร้างเกณฑ์และกำหนดแบบแผนของวิถีชีวิตและศิลปะ ซึ่งจะถือปฏิบัติอยู่ในกลุ่มขุนนางและเจ้านายชั้นสูงเท่านั้น ไม่มีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตาม และประชาชนเองก็ไม่ได้ลอกเลียนแบบ เพราะตามจารีตประเพณีเชื่อว่าของพระมหากษัตริย์เป็นของสูงไม่ใช่สำหรับประชาชน การลอกเลียนแบบอาจมีโทษถึงชีวิต (ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล, ม.ป.ป. : 56 – 64) ซึ่งโดยทั่วไปจะไม่ห้ามปราม หรือบังคับเกี่ยวกับวัฒนธรรมยกเว้นเป็นรายได้ของหลวง เช่น เมื่อละครเป็นที่นิยม เจ้าของโรงบ่อนเบี้ยต่างว่าจ้างละครไปเล่นประจำบ่อนเพื่อจูงใจให้คนไปเที่ยวบ่อน รัชกาลที่ 4 โปรดให้ตั้งภาษีเงินละคร เพื่อหารายได้เข้าหลวง นอกจากนี้ ประชาชนเองก็มีวิถีชีวิตและระสนิยมในศิลปะของตนอยู่แล้ว จึงไม่ได้ลอกเลียนแบบแผนของราชสำนักทุกอย่าง ยกเว้นจะหยิบยืมสิ่งของที่ราชสำนักไม่ได้หวงห้ามบางอย่างมาด้วยความสมัครใจ ซึ่งการหยิบยืมขนบนิยมทางละครระหว่างประชาชนและราชสำนัก เป็นเรื่องปกติมาตั้งแต่สมัยอยุธยา (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2527. อ้างถึงใน จิราพร วิทยศักดิ์พันธุ์, 2544 : 294 – 295)

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในประเทศไทยที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ปรากฏให้เห็นในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งลักษณะสังคมสมัยนี้จะเป็นลักษณะของสังคมชนชั้นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านของการศึกษา การใช้ภาษา สรรพนามต่างๆ และการปลูกจิตสำนึกในการรักชาติ ต่อมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รับเอาแนวความคิดด้านเศรษฐกิจจากตะวันตกเข้ามาทำให้เกิด

วัฒนธรรมใหม่ขึ้น คือ วัฒนธรรมแบบบริโภคนิยม มีการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสังคมด้านนี้ก็เข้ากันได้กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทำให้สังคมเปลี่ยนค่านิยมจากความจงรักภักดีต่อชาติ เป็นค่านิยมในการบริโภคติดอยู่กับเครื่องหมายการค้าต่างๆ (โกวิทวงศ์สุวรรณ, 2540 : 37) ทำให้คนไทยรับเอาวัฒนธรรมทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมที่ไหลมาตามกระแสโลกโดยปราศจากการพิจารณาและวิจารณ์อย่าง ใดๆ ที่ในสายตาของสังคมโลกต่างยอมรับว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ได้รับการยกย่องให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ แต่การมีศิลปกรรม และมีศิลปินไม่เป็นการเพียงพอต่อการพัฒนาวงการศิลปะของชาติให้ก้าวหน้าต่อไปได้ การเผยแพร่เกียรติคุณและคุณค่าของศิลปะไทยให้ปรากฏชัดขึ้น ให้สังคมส่วนใหญ่ได้รู้จักและตระหนักในคุณค่า ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของชาติ เพื่อให้ของคนรุ่นใหม่สืบสานต่อไป (นันทวรรณ จันทนะพะลิน, 2540 : 76)

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ (2534) วิจัยเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลงของการผลิตผ้าพื้นเมืองชุมชนบ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย” พบว่า ความนิยมบริโภคผ้าพื้นเมืองที่เกิดขึ้นจากกระแสการนำวัฒนธรรมมาใช้เป็นสิ่งสร้างเอกลักษณ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่มีส่วนต่อการสร้างงานของช่างทอผ้าในชุมชน กล่าวคือ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาผลิตเพื่อทอผ้าให้เสร็จได้รวดเร็วกว่าเดิม โดยผ้าเหล่านั้นยังได้มีการสร้างสรรค์ลวดลายแปลกใหม่เพิ่มขึ้น แต่ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นผ้าหาดเสี้ยว หรือ เอกลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ทำให้ผ้าเป็นที่นิยม ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนของศิลปะเพื่อความคงอยู่และความอยู่รอดในสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการปรับตัวของดนตรีไทยเมื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินธุรกิจโรงแรมที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนทางดนตรีไทยทั้งในด้านรูปแบบ และลักษณะของวงดนตรี การบรรเลงดนตรี หรือเพลงที่นำมาบรรเลง เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการทางธุรกิจ

พรพิมล ชันแสง (2541) วิจัยเรื่อง “อันก่อน : ประเพณีการละเล่นของลาวโซ่ง อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” พบว่า การละเล่นอันก่อนยังคงมีสืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณีอยู่ แม้ว่าวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างได้ลบลบเทาและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ในปัจจุบันการละเล่นอันก่อนยังมีบทบาทต่อการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขของชุมชน ก่อให้เกิดความสนุกสนาน และตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งในระดับสังคม และความเป็นปัจเจกบุคคล ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของการละเล่นอันก่อน คือ ค่านิยม ประเพณีปฏิบัติ การอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัว การเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารคมนาคม ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคมที่มีผลต่อ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีของลาวโซ่ง ในจังหวัดเพชรบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม คือ สภาพการดำเนินการจัดการทางธุรกิจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดนตรีไทยเมื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของโรงแรม

2.2.3 พื้นฐานดนตรีไทย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานดนตรีไทย (Thai Classical Music) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม แบ่งออกดังนี้

2.2.3.1 การผสมวงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวง

2.2.3.2 ประเภทของเพลงไทย

2.2.3.1 การผสมวงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวง

การผสมวงดนตรีไทยนั้น มีหลักสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ (1) เครื่องสำหรับทำลำนำหรือเครื่องดำเนินทำนอง มีหน้าที่ต่างๆ เช่น เป็นผู้นำ เป็นผู้ทำความโหยหวน เป็นผู้หลอกล้อ แทรกแซง และ (2) เครื่องสำหรับบังคับจังหวะหรือเครื่องกำกับจังหวะ มีหน้าที่ควบคุมให้เครื่องดำเนินทำนองดำเนินไปด้วยความพร้อมเพรียงกัน โดยเดินจังหวะห่างๆ จังหวะย่อยให้รู้จักจังหวะหนักเบา หลอกล้อจังหวะ และควบคุมจังหวะใหญ่ เป็นประโยชน์ วรรคตอน นอกจากจะวางหน้าที่ต่างๆ ของเครื่องดนตรีในวงแล้ว การผสมวงต้องพิจารณาถึงเสียงของเครื่องดนตรีนั้นๆ ว่าเมื่อผสมกันแล้ว จะมีความไพเราะกลมกลืนกันหรือไม่ ข้อนี้เป็นข้อสำคัญมากสำหรับการผสมวง เมื่อมีเสียงสูงต้องมีเสียงต่ำ เมื่อมีเสียงแหลมต้องมีเสียงนุ่มนวล เพื่อให้รับและตัดเสียงซึ่งกันและกัน นอกจากนี้เครื่องที่มีเสียงตายตัว คือแก้ไขความถี่ห่างของการเรียงเสียงไม่ได้ เช่น ขลุ่ย ปี่ ระนาด เป็นต้น ในการผสมวงต้องพิจารณาว่าความถี่ห่างของการเรียงเสียงเหมือนกันหรือไม่ หากการเรียงเสียงมีความถี่ห่างแตกต่างกัน ถึงเสียงจะผสมกันเพียงไร ก็นำมาผสมกันไม่ได้ เช่น ออร์แกน ซึ่งมีการเรียงเสียงเป็นอย่างสากล นำมาผสมวงกับระนาดเอก ซึ่งเป็นการเรียงเสียงเป็นของไทย เมื่อเทียบการเรียงเสียงระหว่างเสียงสากลกับเสียงไทยไม่ตรงกัน ทำให้การผสมวงขาดความกลมกลืนกันของเสียง และต้องพิจารณาถึงคุณภาพ หน้าที่ของเครื่องดนตรีที่นำเข้ามาผสมในวงอีกด้วย ไม่ใช่ผสมวงดนตรีอะไรก็ได้ที่เห็นว่ามีเสียงเพราะหรือเป็นสิ่งแปลกเท่านั้น (มนตรี ตราโมท, 2538 : 26 – 29 ; 2540 : 17 – 18) วงดนตรีไทยที่ถือว่าเป็นวงดนตรีประจำชาติ เป็นมาตรฐาน มีการผสมวงที่เป็นระเบียบแบบแผนแน่นอนนั้น แบ่งออกเป็น 3 วง คือ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และวงมโหรี มีรายละเอียดดังนี้

วงปี่พาทย์

วงปี่พาทย์ เป็นวงดนตรีที่เกิดจากการผสมกันระหว่างเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า และเครื่องตี เป็นวงดนตรีที่ใช้สำหรับประกอบเพื่อให้เกิดความครึกครื้นตามงานต่างๆ นอกจากนี้ยังใช้ประกอบการแสดงโขน ละครด้วย วงปี่พาทย์มีอยู่หลายรูปแบบ คือ วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์เสภา วงปี่พาทย์นางหงส์ วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ วงปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์มอญ มีรายละเอียดดังนี้

วงปี่พาทย์ไม้แข็ง เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า คือ ปี่ และเครื่องตี ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม มโหรีวงใหญ่ มโหรีวงเล็ก และเครื่องกำกับจังหวะ เป็นวงที่ใช้ประกอบการพิธีกรรม และการแสดงโขน ละคร รำ ระบำต่างๆ วงปี่พาทย์ไม้แข็งแบ่งออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่

1. วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 6 ชิ้น คือ ปี่ใน 1 เล้า ระนาดเอก 1 รวง มโหรีวงใหญ่ 1 รวง ตะโพน 1 ใบ กลองทัด 1 คู่ และฉิ่ง 1 คู่
2. วงปี่พาทย์เครื่องคู่ วงปี่พาทย์ชนิดนี้เกิดขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นิยมใช้ประกอบการแสดงโขน ละคร และงานมงคลต่างๆ ประกอบด้วย เครื่องดนตรี ดังนี้ ปี่ใน 1 เล้า ปี่นอก 1 เล้า ระนาดเอก 1 รวง ระนาดทุ้ม 1 รวง มโหรีวงใหญ่ 1 รวง มโหรีวงเล็ก 1 รวง ตะโพน 1 ใบ กลองทัด 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ ฉาบเล็ก 1 คู่ ฉาบใหญ่ 1 คู่ และโหม่ง 1 ใบ
3. วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ เป็นวงปี่พาทย์ที่เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เครื่องดนตรีที่ใช้เหมือนกับวงปี่พาทย์เครื่องคู่ เพียงแต่เพิ่มระนาดเอกเหล็ก และระนาดทุ้มเหล็ก

วิธีการบรรเลงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ (ไม้แข็ง) (มนตรี ตราโมท, 2538 : 31 – 33 ; 2540 : 18) มีดังนี้

1. **ระนาดเอก** วิธีปฏิบัติโดยปรกติตีด้วยไม้แข็งพร้อมกันทั้งสองมือ โดยระยะเสียงห่างกันเป็นคู่ 8 เก็บถี่เป็นพิ๊ดไปในขนาดเทียบกับโน้ตสากล 8 ตัว ต่อ 1 ห้องของจังหวะ $\frac{2}{4}$ แต่บางแห่งอาจตีกรอบ้าง รวดเสียงเดียวบ้าง และรวดเป็นทำนองบ้างแล้วแต่ทำนองเพลง หน้าที่ของระนาดเอกที่สำคัญคือเป็นผู้นำวง
2. **ระนาดทุ้ม** วิธีปฏิบัติตีด้วยไม้นวมพร้อมกันเป็นคู่ 8 บ้าง คู่ 3, 4, 5 และ 6 บ้าง ตีเสียงเดียวบ้าง ระยะบ้างถี่บ้างตามโอกาส หน้าที่ของระนาดทุ้ม คือ ยั่วเข้า หลอกล้อ สนับสนุนให้เกิดความสนุกสนาน กระตุ้นเตือนให้ครึกครื้นรื่นเริง

3. **ฆ้องวงใหญ่** วัตถุประสงค์ด้วยไม้เนื้อแข็งปานกลาง ตีห่างบางถี่บ้าง เสียงเดียวบ้าง คู่ 2, 3, 4, 5, 6 และ 8 บ้าง บางกรณีอาจตีเป็นคู่ 9, คู่ 10 หน้าที่ที่สำคัญของฆ้องวงใหญ่ คือ ดำเนินเนื้อเพลงแท้ๆ ให้ผู้อื่นยึดถือเป็นหลักได้ทั่วทั้งวง อาจพลิกแพลงได้บ้างแต่ไม่ออกไปไกลเนื้อแท้ของเพลงมากนัก

4. **ฆ้องวงเล็ก** วัตถุประสงค์ด้วยไม้ชนิดเดียวกับฆ้องวงใหญ่ โดยปรกติตีทีละเสียงเดียวเก็บถี่เช่นเดียวกับระนาดเอก บางครั้งสอดแทรกเสียงสะบัดมากกว่าระนาดเอก ตีพร้อมกันเป็นคู่ 3, คู่ 4 และอื่นๆ มีหน้าที่ทำเสียงให้สอดแทรกหลบหลีกไปในทางเสียงสูง

5. **ระนาดเอกเหล็ก** วัตถุประสงค์เช่นเดียวกับระนาดเอก แต่วิธีดำเนินทำนองอ่อนกว่าระนาดเอก มีหน้าเป็นแนวหนูนของระนาดเอก เพื่อเพิ่มความกระหึ่มให้แก่วง

6. **ระนาดทุ้มเหล็ก** วัตถุประสงค์ด้วยไม้หนังอ่อน ตีเป็นเสียงเดียวและดำเนินทำนองกว้างๆ มีหน้าที่ยั่วเย้า หลอกล้ออย่างห่างๆ

7. **ปี่ใน** วัตถุประสงค์ด้วยการเป่าเก็บถี่อย่างระนาดเอกบ้าง โหยหวนบ้าง มีหน้าที่ช่วยนำวงในบางขณะ และสอดแทรกให้เพิ่มความไพเราะ

8. **ปี่นอก** วัตถุประสงค์เช่นเดียวกับปี่ใน แต่ไม่มีหน้าที่ช่วยนำวง มีหน้าที่เพียงสอดแทรกให้บังเกิดความรื่นเริงไปในทางเสียงสูง และขนานกับเสียงปี่ในเมื่อปี่ในส่งเสียงต่ำ

9. **ตะโพน** วัตถุประสงค์ด้วยฝ่ามือและปลายนิ้วทั้ง 2 หน้า มีหน้าที่ควบคุมจังหวะหน้าทับและตีนำบอกทำให้อกลองทัด ถึบบรรเลงประกอบ โจน ละคร ตะโพนต้องทำหน้าที่ติดตามท่าทางของตัวแสดงอีกด้วย

10. **กลองทัด** วัตถุประสงค์ด้วยไม้ยาวประมาณ 1 ฟุตครึ่ง ตามไม้กลองซึ่งมีแบบแผนประจำเพลงนั้นๆ เฉพาะบางเพลงที่บัญญัติไว้ว่ามีกลองทัด หน้าที่ของกลองทัด คือ ทำความฮึกเหิมกึกก้องให้เพลงนั้นๆ และช่วยเรียกความสนใจของคนที่อยู่ห่างไกลด้วย

11. **สองหน้า** วัตถุประสงค์ด้วยฝ่ามือและปลายนิ้วทั้ง 2 หน้า มีหน้าที่ควบคุมจังหวะหน้าทับใช้บรรเลงเวลาบรรเลงรับร้องในวงปี่พาทย์เสภา

12. **ฉิ่ง** วัตถุประสงค์โดยนำฉิ่ง 2 ฝ่า คว่ำและหงายเข้าตีกัน มีหน้าที่ควบคุมจังหวะย่อยแสดงจังหวะหนักเบาให้ดำเนินไปโดยสม่ำเสมอ เพื่อเครื่องดนตรีทั้งหลายจะได้ยึดเป็นหลักให้เกิดความพร้อมเพียง

13. **ฉาบเล็ก** วัตถุประสงค์คล้ายฉิ่ง หน้าที่ของฉาบเล็ก คือ ตีขัดจังหวะแทรกแซง ยั่วเย้า และหลอกล้อ ไปกับพวกประกอบจังหวะ ทำให้เกิดความสนุกสนาน

14. **ฉาบใหญ่** วัตถุประสงค์คล้ายฉิ่ง มีหน้าที่ควบคุมจังหวะห่าง เฉพาะจังหวะหนัก แต่บางเพลง เช่น เพลงภาษา จะทำหน้าที่สอดแทรกไปตามทำนองเพลงบ้าง

15. โหม่ง วิธีปฏิบัติด้วยไม้อ่อนนุ่ม ทำหน้าที่ควบคุมจังหวะหนักอย่างเดียว

วงปี่พาทย์เสภา เป็นวงดนตรีที่เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยนำมาบรรเลงร่วมกับการเล่นขับเสภาเป็นวงดนตรีที่ใช้เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์พิธีเป็นหลักในการผสมวง วงปี่พาทย์เสภาประกอบด้วยเครื่องดนตรีเหมือนวงปี่พาทย์ไม้แข็ง แต่มีการปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรีที่ใช้กำกับจังหวะจากตะโพน และกลองทัด เป็นกลองสองหน้าแทน มีลักษณะวิธีการบรรเลงเฉพาะรูปแบบของวงปี่พาทย์เสภา (ซึ่งกล่าวไว้ในส่วนต่อไป)

วงปี่พาทย์นางหงส์ เป็นวงปี่พาทย์ที่ใช้บรรเลงในงานศพ เป็นวงดนตรีที่เกิดขึ้นจากการผสมร่วมกันระหว่างวงบัวลอย ซึ่งประกอบด้วย ปี่ชวา 1 เลา กลองมลายู 1 คู่ และหม่ง 1 ใบ และวงปี่พาทย์ โดยตัดปี่ใน ตะโพน และกลองทัดออก ใช้ปี่ชวาแทนปี่ใน ใช้กลองมลายูแทนตะโพนและกลองทัด ส่วนหม่งมีเสียงไม่เหมาะกับวงปี่พาทย์จึงไม่นำมาใช้แต่ใช้โหม่งซึ่งมีอยู่เดิม และเรียกว่า วงปี่พาทย์นางหงส์ สาเหตุที่เรียกเช่นนี้ เพราะใช้เพลงเรื่องนางหงส์ 2 ชั้น เป็นหลักสำคัญในการบรรเลง นอกจากนี้ยังมีวิวัฒนาการไปใช้บรรเลงเพลงภาษาต่างๆ ด้วย

วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เป็นวงปี่พาทย์ผสมอีกรูปแบบหนึ่งที่สืบเนื่องมาจากละครดึกดำบรรพ์ ซึ่งเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ร่วมกันปรับปรุงขึ้นโดยอาศัยแนวอุปรากร (opera) ของตะวันตก ละครที่ปรับปรุงขึ้นใหม่นี้ได้ชื่อตามโรงละคร ซึ่งเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ตั้งชื่อว่า โรงละครดึกดำบรรพ์ ว่าละครดึกดำบรรพ์ และวงดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดงละครจึงมีชื่อว่า วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงคัดเลือกเครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ้มนุ่มนวลผสมเข้าด้วยกันให้เหมาะกับการแสดงละคร เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ ได้แก่ ระนาดเอก บรรเลงด้วยไม้นวม ระนาดทุ้ม ระนาดทุ้มเหล็ก ฉ่องวงใหญ่ ฉ่องหุ่ย 7 ใบ ขลุ่ยเพียงออ ตะโพน กลองตะโพน ฆ้อง ซออู้ และขลุ่ยซออู้ และมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการตั้งเครื่องดนตรีในวงด้วย คือ ตั้งระนาดเอกไว้ตรงกลาง ระนาดทุ้มอยู่ขวามือ ระนาดทุ้มเหล็กอยู่ซ้ายมือ ฉ่องวงใหญ่อยู่หลังระนาดเอก ส่วนระเบียบการบรรเลงมีแบบแผนเฉพาะ ไม่เหมือนกับการบรรเลงประกอบการแสดงโขน ละครโดยทั่วไป ไม่บรรเลงรุกเร้า โลดโผน เกรียวกราด แต่จะบรรเลงให้อยู่ในแนวซ่าๆ ดำเนินทำนองไปโดยเรียบเย็น นุ่มนวล

วงปีพาทย์ไม้นวม เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า คือ ขลุ่ย และเครื่องตีในวงปีพาทย์ บรรเลงโดยใช้ไม้นวมแทนไม้แข็ง และเพิ่มซอู้เข้าไปอีก 1 คัน บรรเลงด้วยทางเพียงออ เป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรำ ละครต่างๆ หรือการบรรเลงในงานต่างๆ ที่อยู่ในอาคารหรือห้องโถง วงปีพาทย์ไม้นวมที่นิยมบรรเลงโดยทั่วไปประกอบด้วยเครื่องดนตรี ดังนี้ ขลุ่ยเพียงออ 1 เลา ซอู้ 1 คัน ระนาดเอก 1 ราง ระนาดทุ้ม 1 ราง ฉิ่งวงใหญ่ 1 วง ฉิ่งวงเล็ก 1 วง ตะโพน 1 ใบ กลองตะโพน 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ กรับ ฉาบ และโหม่งตามความเหมาะสม เนื่องจากวงปีพาทย์ไม้นวม เป็นวงดนตรีที่ต้องการให้เสียงเกิดความนุ่มนวล จึงเพิ่มซอู้ และใช้ขลุ่ยเพียงออบรรเลงแทนปี ดังนั้นวงปีพาทย์ไม้นวมจะให้ความรู้สึกที่นุ่มนวล อ่อนหวาน ในขณะที่วงปีพาทย์ไม้แข็งให้อารมณ์ที่แข็งแกร่ง ฮึกเหิม และสง่างาม

วงปีพาทย์มอญ เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากมอญ ได้แก่ ฉิ่งมอญ ปี่มอญ ตะโพนมอญ และเปิงมางคอก และเครื่องดนตรีไทย ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่ง ฉาบ กรับ และโหม่ง วงปีพาทย์มอญนี้มี 3 ขนาด เหมือนวงปีพาทย์ไม้แข็ง ปัจจุบันวงปีพาทย์มอญนี้ใช้บรรเลงเฉพาะในงานศพ

วงเครื่องสาย

วงเครื่องสาย เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย คือ เครื่องดีด และเครื่องตีเป็นหลัก มีเครื่องเป่าเป็นส่วนประกอบ เป็นวงดนตรีที่มีมานานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เครื่องดนตรีที่ใช้ดำเนินทำนองในวงเครื่องสาย ได้แก่ ซอด้วง ซอู้ จะเข้ ขลุ่ย และเครื่องกำกับจังหวะ คือ โทน – รำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ และโหม่งตามความเหมาะสม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เริ่มนำเครื่องดนตรีต่างชาติเข้ามาบรรเลงผสมวงเครื่องสายของไทย จึงเกิดวงเครื่องสายผสมขึ้นมากมาย เช่น วงเครื่องสายผสมเปียโน วงเครื่องสายผสมแอกคอร์ดียน วงเครื่องสายผสมหีบเพลงชัก วงเครื่องสายผสมขิม วงเครื่องสายผสมออร์แกน วงเครื่องสายผสมปี่คลาริเน็ต วงเครื่องสายผสมไวโอลิน ฯลฯ ในการนำเครื่องดนตรีต่างๆ เข้ามาผสมในวงนี้ ต้องคำนึงถึงระดับเสียงของเครื่องดนตรีด้วย นอกจากนี้ยังมีวงเครื่องสายปี่ชวา ซึ่งเป็นวงที่เกิดจากการผสมวงกลองแขกและวงเครื่องสายเข้าด้วยกัน เป็นวงเครื่องสายที่ได้รับความนิยมมากอีกวงหนึ่ง (มนตรี ตราโมท, 2538 : 28 ; พูนพิศ อมาตยกุล, 2529 : 57 – 59 ; สงัด ภูเขาทอง, 242 – 246 ; เฉลิมศักดิ์ พิภุศลศรี, 2530 : 59 – 60)

วงเครื่องสายที่เป็นวงดนตรีที่เป็นมาตรฐาน มี 2 ขนาด ได้แก่ วงเครื่องสายเครื่องเดียว และวงเครื่องสายเครื่องคู่ ดังนี้

1. วงเครื่องสายเครื่องเดียว หรือวงเครื่องสายวงเล็ก ประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ จะเข้ 1 ตัว ซอด้วง 1 คัน ซออู้ 1 คัน ขลุ่ยเพียงออ 1 เล้า โทณ – รำมะนา 1 คู่ และฉิ่ง 1 คู่
2. วงเครื่องสายเครื่องคู่ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายวงเล็ก เพียงแต่เพิ่มเครื่องดนตรีที่ใช้ดำเนินทำนองจากเครื่องมโหรีละ 1 ชั้น เป็น 2 ชั้น คือ จะเข้ 2 ตัว ซอด้วง 2 คัน ซออู้ 2 คัน ขลุ่ยเพียงออ 1 เล้า และเพิ่มขลุ่ยหลีบ 1 เล้า โทณ – รำมะนา 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ กรับ ฉาบ และโหม่งเพิ่มตามความเหมาะสม

วิธีการบรรเลงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย (มนตรี ตราโมท, 2540 : 18 – 19) มีดังนี้

1. **ซอด้วง** วัตถุประสงค์ด้วยการสี โดยใช้คันชัก บรรเลงเก็บบ้าง โหยหวนบ้าง ตามทำนองเพลง มีหน้าที่เป็นผู้นำวง ดำเนินทำนองเนื้อเพลงเป็นหลักของวง
2. **ซออู้** วัตถุประสงค์เช่นเดียวกับซอด้วง มีหน้าที่หลอกล้อ ยั่วเข้าไปกับเครื่องดำเนินทำนองให้อารมณ์สนุกสนาน
3. **จะเข้** วัตถุประสงค์ด้วยการดีดโดยใช้ไม้ดีด รัวบ้าง เก็บบ้าง ดำเนินทำนองเก็บแทรกไปกับทำนองเพลง
4. **ขลุ่ยเพียงออ** วัตถุประสงค์ด้วยการเป่า บรรเลงเก็บบ้าง โหยหวนบ้างตามทำนองเพลง นอกจากนี้มีการเป่าด้วยวิธีระบายลมและใช้นิ้วพิเศษพิเศษ เพื่อให้เกิดเสียงตามทำนองและอารมณ์เพลงด้วย
5. **ขลุ่ยหลีบ** วัตถุประสงค์เช่นเดียวกับขลุ่ยเพียงออ บรรเลงเก็บบ้าง โหยหวนบ้างตามทำนองเพลง ล้อไปกับขลุ่ยเพียงออและทำนองเพลง
6. **โทณ – รำมะนา** วัตถุประสงค์ดีดด้วยฝ่ามือและปลายนิ้ว มีหน้าที่ควบคุมจังหวะหน้าทับ (บางครั้งใช้กลองแขกแทน)
7. **ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง** ปฏิบัติเหมือนในวงปี่พาทย์

นอกจากนี้ มีผู้นำเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เข้าผสมในวงเครื่องสายผสม เช่น ไวโอลิน มีหน้าที่คล้ายซอด้วง แต่ไม่ใช่ผู้นำวง หรือ จิม มีหน้าที่บรรเลงเก็บ แทรกแซง และหลอกล้อไปในตัวด้วย หรือในวงเครื่องสายปี่ชวา ปี่ชวาทำหน้าที่แทนซอด้วง และใช้กลองแขกกำกับจังหวะหน้าทับแทนโทณ – รำมะนา และโดยมากใช้ขลุ่ยหลีบบรรเลง

วงมโหรี

วงมโหรี เป็นวงดนตรีที่เกิดจากวงปี่พาทย์ผสมกับวงเครื่องสาย เพื่อประกอบการร้องส่งภายในเคหะสถาน เป็นวงดนตรีที่มีความสมบูรณ์ที่สุด คือ เครื่องดนตรีที่ผสมอยู่ในวงมีครบทั้งเครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า เครื่องดนตรีที่ใช้ดำเนินทำนองในวงปี่พาทย์ เช่น ระนาดเอก ระนาดทุ้ม หรือฆ้อง มีเสียงดังมากเกินไปเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายจะด้านทานเสียงได้ จึงต้องลดเครื่องดนตรีเหล่านี้ให้มีขนาดเล็กลงมาใช้สำหรับบรรเลงในวงมโหรี เพื่อให้เกิดเสียงเล็กและเบาลง เหมาะที่จะผสมกันได้ นอกจากนี้ ปี่ ตะโพน กลองทัด ที่มีเสียงดังเกินไปไม่เหมาะสำหรับการบรรเลงในอาคารบ้านเรือนจึงตัดออก และใช้ โทน – รำมะนา กำกับจังหวะหน้าทับแทน (มนตรี ตราโมท, 2538 : 28 ; พูนพิศ อมาตยกุล, 2529 : 60 – 62 ; เฉลิมศักดิ์ พิภุศลศรี, 2530 : 68 – 71)

วงมโหรีที่เป็นวงดนตรีที่เป็นมาตรฐาน มี 3 ขนาด ได้แก่

1. วงมโหรีเครื่องเดี่ยว ประกอบด้วย ระนาดเอก 1 รวง ฆ้องวงใหญ่ (ฆ้องกลาง) 1 รวง จะเข้ 1 ตัว ซอสามสาย 1 คัน ซอด้วง 1 คัน ซออู้ 1 คัน ขลุ่ยเพียงออ 1 เล้า โทน – รำมะนา 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ฉาบ กรับ และโหม่ง ตามความเหมาะสม
2. วงมโหรีเครื่องคู่ ประกอบด้วย ระนาดเอก 1 รวง ระนาดทุ้ม 1 รวง ฆ้องวงใหญ่ (ฆ้องกลาง) 1 รวง ฆ้องวงเล็ก 1 รวง ซอสามสาย 2 คัน (เพิ่มซอสามสายหลีบอีก 1 คัน) ซอด้วง 2 คัน ซออู้ 2 คัน ขลุ่ยเพียงออ 1 เล้า ขลุ่ยหลีบ 1 เล้า โทน – รำมะนา 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ฉาบ กรับ และโหม่ง ตามความเหมาะสม
3. วงมโหรีเครื่องใหญ่ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีในวงมโหรีเครื่องคู่ เพิ่มระนาดเอกเหล็ก และระนาดทุ้มเหล็ก

วิธีการบรรเลงและหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงมโหรี ทำหน้าที่เช่นเดียวกับเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์และวงเครื่องสาย

2.2.3.2 ประเภทของเพลงไทย

เพลง คือ สำเนียงขับร้องหรือทางดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยมีส่วนสัด จังหวะ วรรคตอน ตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ เช่นเดียวกับบทกวีที่แต่งขึ้นโดยใช้ถ้อยคำ เสียงอักษร สระ และ วรรณยุกต์ตามกฎแห่งฉันทลักษณ์ เพลงหนึ่งจะมีทั้งจังหวะ กี๋ท่อน ไม่บังคับ แบบแผนของเพลงไทย ที่มีมาแต่โบราณ ท่อนหนึ่งๆ จะมีไม่น้อยกว่า 2 จังหวะหน้าทับ (ราชบัณฑิตสถาน, 2540 : 107)

เพลงไทย แบ่งเป็นประเภทใหญ่ ได้ 3 ประเภท คือ เพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง และเพลงมโหรี (มนตรี ตราโมท , 2540 : 22 – 23) มีรายละเอียดดังนี้

เพลงหน้าพาทย์ เป็นเพลงประเภทหนึ่งที่บรรเลงประกอบกิริยาของมนุษย์ สัตว์ วัตถุ หรือธรรมชาติ ทั้งที่มีตัวตน และกิริยาสมมุติ เพลงหน้าพาทย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ประเภทเพลงไหว้ครู ได้แก่เพลงหน้าพาทย์ต่างๆ ที่มีระบุชื่อไว้ในตำราซึ่งว่าด้วยการไหว้ครู เช่น ตระพระประคนธรรพ โปรยข้าวตอก เป็นต้น
2. ประเภทเพลงหน้าพาทย์พิเศษ ได้แก่เพลงหน้าพาทย์ต่างๆ ซึ่งอยู่นอกตำราไหว้ครู สำหรับประกอบ โขน ละคร และอื่นๆ เช่น เพลงพระยาเดิน ดำเนินพราหมณ์ เป็นต้น

เพลงเรื่อง เป็นชื่อเรียกเพลงหลายๆ เพลงที่นำมาบรรเลงติดต่อกัน โดยมากมักเรียกตามชื่อของเพลงที่อยู่ต้นของเรื่องนั้นๆ เพลงเรื่องแบ่งได้ประเภท เช่น (1) ประเภทเพลงช้า เช่น เรื่องมอญแปลง เรื่องเต่ากินผักบุ้ง ฯลฯ (2) ประเภทเพลงสองไม้ เช่น เรื่องทะเลยอย เรื่องสินवल ฯลฯ (3) ประเภทเพลงเร็ว เช่น เรื่องแขกมัดดินหมู เรื่องแขกบรเทศ ฯลฯ (4) ประเภทเพลงฉิ่ง เช่น เพลงเรื่องมุล่ง เรื่องดวงพระธาตุ ฯลฯ บางทีที่เรียกตามกิริยาที่ใช้เป็นเพลงหน้าพาทย์ก็มี เช่น เรื่องทำขวัญ (หรือเวียนเทียน) ซึ่งขึ้นต้นด้วยเพลงนางนาค แต่ไม่ได้เรียกว่าเรื่องนางนาค หรือเรียกตามหน้าทับ เช่น เรื่องนางหงส์ ซึ่งขึ้นต้นด้วยเพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน เป็นต้น เพลงเหล่านี้บางเพลงอยู่ในประเภทเพลงไหว้ครู และบางเพลงอยู่ในประเภทหน้าพาทย์พิเศษได้

เพลงมโหรี คือ เพลงที่เดิมใช้มโหรีบรรเลงประกอบการร้องส่ง มี 2 อย่าง คือ เพลงดับและเพลงเกร็ด เพลงดับนั้นเรียกว่าเพลงเรื่องด้วยเหมือนกัน มีคำว่าดับขึ้นหน้า ทั้งดับเรื่องและดับเพลง ดับเรื่องใช้ชื่อเรื่องของบทร้องเป็นชื่อดับ เช่น ดับเรื่องรามเกียรติ์ตอนแผลงศรพรหมาสตร์ (ดับพรหมาสตร์) ดับเพลงใช้เพลงเป็นชื่อดับ เช่น เพลงดับเรื่องพระนคร ส่วนเพลงเกร็ด คือเพลงที่

ไม่ได้เรียบเรียงไว้เป็นดับ บางแห่งเรียกว่าเพลงเกร็ดนอกเรื่อง ถ้านำเพลงดับแยกออกมาทำเป็นเพลงๆ ก็เรียกว่าเพลงเกร็ด

นอกจากนี้ ในสมัยที่เสกามีปีพาทย์รับ และเพลง 3 ชั้น เกิดขึ้นมากมาย เพลงที่รับเสกมาใช้ เพลง 3 ชั้น เพลง 2 ชั้น ใช้น้อยลง จึงเกิดเพลงขึ้นอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่าเพลงเสกา เป็นเพลงรับร้องประเภทหนึ่งซึ่งใช้ในการขับเสกา อยู่ในประเภทเพลงเกร็ดในเพลงมโหรีนั่นเอง ปัจจุบัน เพลงประเภทนี้ใช้บรรเลงรับร้องไม่ค่อยมีการขับเสกาประกอบ (มนตรี ตราโมท , 2540 : 23) ซึ่งในแบบแผนของการบรรเลงเสกา (ปีพาทย์เสกา) กำหนดให้มีกระบวนการบรรเลงแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการบรรเลงเปิดเรื่องด้วยการบรรเลงโหมโรงเสกาซึ่งมีรูปแบบเฉพาะ ประกอบด้วย รัวประลองเสกา สาระของเพลงโหมโรง และการลงจบโดยท้ายของเพลงว่า ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนสำหรับบรรเลงในกระบวนการขับเสกาดำเนินเรื่อง โดยกำหนดเป็นแบบแผนบังคับซึ่งจะต้องบรรเลงเพลงบังคับ 4 เพลง คือ เพลงพม่าห้าท่อน สามชั้น เพลงจระเข้หางยาว สามชั้น เพลงตีบท สามชั้น และเพลงบุหลัน สามชั้น ตามลำดับ จากนั้นจะให้อิสระในการนำเพลงอื่นๆ ที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินเรื่องเสกามาใช้บรรเลงต่อไป สามารถบรรเลงได้ทั้งระบบบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงเป็นวง โดยเริ่มจากการบรรเลงเป็นวงไปสู่การบรรเลงเดี่ยว และขั้นตอนที่ 3 เป็นการบรรเลงเพลงลา เพื่อการลาในเพลงที่ให้สุนทรียภาพในเชิงความสดชื่นและอาลัยอาวรณ์สิ่งอันเป็นที่รัก ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของการบรรเลงปีพาทย์เสกา (บุญช่วย โสวัตร และคณะ, 2539 : 10 – 12)

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับดนตรีไทยที่เป็นแบบแผน และดนตรีพื้นบ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม ดังนี้

ฉกาจ ราชบุรี (2537) วิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์ธุรกิจเพลงลูกทุ่งไทย พ.ศ.2507 – 2535” ไว้ว่า เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่เกิดขึ้นในสังคมเมือง มีการพัฒนามาจากเพลงไทยสากล ต่อมาได้รับการปรุงแต่งให้เป็นเพลงเพื่อการแสดงมีการนำเสนอจนกลายเป็นธุรกิจการค้า ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ธุรกิจแผ่นเสียง และธุรกิจ วงดนตรีลูกทุ่ง ต่อมาหลังจากการเสียชีวิตของสุรพล สมบัติเจริญ ในปี พ.ศ.2511 มีนักร้องเกิดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะในธุรกิจวงดนตรีลูกทุ่งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงบนเวที โดยอาศัยเทคโนโลยี แสง สี เสียง และหางเครื่องเป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก เปิดโอกาสให้นักลงทุนเข้ามามีส่วนร่วมในธุรกิจมากขึ้นเรื่อยๆ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนเพลงลูกทุ่งในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ปีทมา บุญอินทร์ (2537) วิจัยเรื่อง “การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเพลงโคราชได้เข้ามาอยู่ในสังคมเมืองที่ได้รับอิทธิพลเศรษฐกิจแบบเงินตรา การพาณิชย์ และธุรกิจ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญมากต่อการอยู่รอดของหมอลำ เพลงโคราชจึงจำเป็นต้องปรับตัวทางด้านวิถีชีวิตของเพลง และด้านขนบธรรมเนียมและเนื้อหาการแสดง ในการปรับตัวทางด้านวิถีชีวิต พบว่า วิถีชีวิตของเพลงโคราชได้ปรับตัวไปในลักษณะที่เป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น ปัจจุบันเพลงโคราชได้เข้าสู่ระบบธุรกิจโดยการก่อตั้งเป็นคณะเพลง มีหน้าร้านเป็นที่ติดต่อบริษัท มีหัวหน้าคณะเป็นนายหน้า มีการแข่งขันกันสูงขึ้น ปัจจุบันการปรับตัวทางด้านขนบและเนื้อหาการแสดงเพลงโคราชจากเดิมที่เล่นกันในงานบุญ มีการปรับตัวโดยการนำเพลงลูกทุ่งประกอบเครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาบรรเลงสลับช่วง เพิ่มการเต้นและการร้องเพลงตามคำขอของผู้ชม ส่วนเพลงโคราชเก็บกันได้ลดขั้นตอนการแสดงลงเหลือเพียงไม่กี่ขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับเวลา และอัตราค่าจ้างที่ตายตัว ประกอบกับการแสดงเก็บนั้น คนดูไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญ และการแสดงไม่ได้มีจุดประสงค์ที่เล่นเพื่อสนุกสนาน หมอลำไม่ต้องใช้ทักษะการด้นสด สามารถท่องกลอนเพลงได้ก็เพียงพอ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของเพลงพื้นบ้านเพลงโคราช เมื่อสิ่งแวดล้อม สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สอดคล้องและเพื่อความคงอยู่ในสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

กฤษณา แสงทอง (2540) วิจัยเรื่อง “เพลงปฏิพากย์ : วัฒนธรรมการดนตรีและภาพสะท้อนทางสังคมของชาวดำบลทอง อำเภอพยุหะคีรี” ผลการวิจัยพบว่า เพลงปฏิพากย์ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิม รวมทั้งสภาพชีวิตการทำมาหากินและค่านิยมต่างๆ ของชาวดำบลทอง บทบาทของเพลงปฏิพากย์ของชาวดำบลทองได้เปลี่ยนไปจากเดิม โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากความเจริญทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ เช่น เทคโนโลยีทางการเกษตร อุตสาหกรรม การสื่อสารบันเทิง การคมนาคม การศึกษา ที่สังคมไทยได้รับอิทธิพลความเจริญด้านต่างๆ มาจากตะวันตก รวมทั้งองค์ประกอบของเพลงพื้นบ้านทำให้บทบาทของเพลงในปัจจุบันจึงเปลี่ยนไปจากสิ่งที่ศิลปินเจตนาสร้างสรรค์ให้เป็นสิ่งบันเทิงแก่ชีวิตมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นำมาแสดงเพื่อการอนุรักษ์มากกว่าเล่นเพื่อความสนุกสนาน ส่วนใหญ่การเล่นเพลงปฏิพากย์ในปัจจุบันเล่นเฉพาะโอกาสที่ได้รับเชิญไปแสดงและการสร้างสรรค์เพลงแทบไม่มี มีเพียงการจดจำของเก่ามาว่ากันเท่านั้น นับวันผู้สืบทอดมีจำนวนน้อยลง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพลงปฏิพากย์ของชาวดำบลทองในอนาคตว่า เพลงปฏิพากย์เป็นเพียงภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมของเพลงพื้นบ้านที่บอกวิถีชีวิตเกี่ยวกับการละเล่น และสันตนาการของชาวดำบลทองในอดีตเท่านั้น

จรินทร์ เทพสงเคราะห์ (2540) วิจัยเรื่อง “การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอในจังหวัดสงขลา” พบว่า ดนตรีกาหลอเป็นดนตรีประเภทโคมศพของชาวดัตช์ที่ค่อยๆ สูญหายไปจนปัจจุบันแทบจะไม่มีให้เห็นในงานศพ หรืออาจจะฟังได้จากเทปที่เปิดในงานศพ เนื่องจากนักดนตรีมีอายุมากและไม่ได้สืบทอดต่อเนื่อง ตลอดจนคนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสนใจ ซึ่งกาหลอเป็นวงดนตรีที่ต้องสืบทอดหัดบทเพลง เนื่องจากกาหลอมีข้อปฏิบัติและความเชื่อหลายอย่างที่เคร่งครัด ประกอบกับความเจริญสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ อิทธิพลของดนตรีกาหลอที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านจึงค่อยๆ หดหายไป และความเสื่อมของกาหลอนั้นมีเหตุผลสำคัญเนื่องมาจากความเชื่อมั่น ความยึดมั่น และความเคร่งครัดในธรรมเนียมการเล่น การปฏิบัติตนที่เข้มงวดเกินไป และการไม่ปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบการเล่นให้ทันยุคทันสมัย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนรุ่นหลังเห็นเป็นล้าหลัง ไม่มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และสืบทอด ผลการวิจัยเรื่องนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความเสื่อมเพลงกาหลอที่เคยมีบทบาทตอบสนองความต้องการของคนในสังคม ไม่มีการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เพลงกาหลอไม่สามารถคงอยู่ได้ในสังคม

วิมาลา ศิริพงษ์ (2534) วิจัยเรื่อง “การสืบทอดวัฒนธรรมการดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษากรณีสกุลพาทย์โกสัลและสกุลศิลปบรรเลง” พบว่า ทั้งสองสกุลมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ สกุลพาทย์โกสัล เป็นองค์กรลักษณะบ้านพิณพาทย์ ประกอบด้วยสมาชิกในบ้านหรือเครือญาติเป็นกลุ่มทำงานดนตรีไทยที่อยู่ในบทบาทเดิม คือบรรเลงประกอบพิธีกรรมเป็นหลักเพื่อหารายได้ การถ่ายทอดวิชาจะใช้วิธีการบอกเล่าตามประเพณีปฏิบัติในวันธรรมดาดนตรีไทย สกุลพาทย์โกสัลจึงเป็นสกุลที่พยายามรักษารูปแบบเดิมไว้คงอยู่ ส่วนสกุลศิลปบรรเลงมีองค์กรอยู่ในรูปของมูลนิธิหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และเผยแพร่ดนตรีไทยเปิดสอนดนตรีไทยแก่บุคคลทั่วไป และพัฒนาวิธีการบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วยสกุลศิลปบรรเลงจึงเป็นสกุลที่พยายามปรับเปลี่ยนตัวเอง เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ชัดเจนกว่าสกุลพาทย์โกสัล ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงสกุลดนตรีไทยที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้จะมีโอกาสอยู่รอดและได้รับความนิยมนในสังคมมากกว่า

โคม สว่างอารมณ์ (2539) วิจัยเรื่อง “การศึกษาชีวประวัติและวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงของจางวางทั่ว พาทย์โกสัล” พบว่า จางวางทั่ว พาทย์โกสัล ในฐานะที่เป็นครูและศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ผู้หนึ่งในยุครัตนโกสินทร์ เป็นผู้ที่มีผลงานการประพันธ์เพลงตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และเป็นนักดนตรีไทยที่อยู่ในตระกูลนักดนตรีเก่าแก่ตระกูลหนึ่งที่ยังมีคนในตระกูลได้สืบทอดวิชาดนตรีไทยทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และถ่ายทอดศิลปะการดนตรีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาถึง 8ชั่วอายุคน และบุคคลในตระกูลพาทย์โกสัลหลายท่านมีส่วนเกี่ยวพันกับดนตรีไทยในราชสำนัก

ท่านจึงได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับการดนตรีมาตั้งแต่เล็ก ในชีวิตของท่านจึงมีโอกาสรังสรรค์ผลงานดนตรีที่มีคุณค่า งานในหน้าที่นักดนตรีไทยอีกอย่างหนึ่งของท่าน คือ งานในการบรรเลงโดยทั่วไปเพื่อหารายได้ในการครองชีพ โดยบรรเลงดนตรีในงานพิธีกรรมต่างๆ ภายหลังได้รับการอุปถัมภ์จากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิจ งานด้านนี้จึงน้อยลง เพราะพระองค์ทรงอุปถัมภ์ทางด้านเศรษฐกิจแก่บ้านพาทย์โกสลดด้วย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักดนตรีไทยที่มีฝีมือต้องทำงานเพื่อการเลี้ยงชีพ และเมื่อได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้านายก็ต้องทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อุปถัมภ์เช่นกัน

พรรณศิริ จุลกาฬ (2542) วิจัยเรื่อง “ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา : กรณีศึกษาดนตรีไทยคณะสุครุประเสริฐ” พบว่า ดนตรีไทยคณะสุครุประเสริฐ ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นคณะดนตรีไทยที่ใหญ่ที่สุด ที่มีการสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งเป็นคณะที่มีกิจกรรมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ โดยบริหารเงินอย่างมีระบบและยุติธรรม ด้านจิตใจ มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการสร้างเกียรติศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในหมู่คณะ และการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดและการตัดสินใจอย่างเป็นประชาธิปไตย

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทย พบว่า ศิลปวัฒนธรรมไทยด้านดนตรีไทยทั้งดนตรีที่เป็นแบบแผน และดนตรีพื้นบ้าน จำเป็นต้องมีการปรับตัวตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา วิทยาการสมัยใหม่และการรับวัฒนธรรมตะวันตก ถ้าศิลปวัฒนธรรมใดไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมได้จะไม่สามารถได้รับความนิยม และอาจสูญหายจากสังคมในที่สุด ในการศึกษาดนตรีไทยเมื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินธุรกิจโรงแรมนี้ จะแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวอีกรูปแบบหนึ่งของดนตรีไทย เพื่อให้สามารถเข้าไปสอดแทรกอยู่ในการดำเนินธุรกิจของโรงแรมได้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการเก็บข้อมูลทางมานุษยวิทยา (Anthropology) ในด้านสถานภาพ บทบาท และการเปลี่ยนแปลงของดนตรีไทยที่ปรากฏในการดำเนินธุรกิจโรงแรม โดยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาดนตรีไทยที่ปรากฏในโรงแรม ซึ่งผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูล โดยการสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการนำเสนอการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม ลักษณะของเครื่องดนตรี วงดนตรี ผู้บรรเลงดนตรี ช่วงระยะเวลาในการนำเสนอการบรรเลงดนตรี ลักษณะการบรรเลงดนตรี เพลงที่ใช้บรรเลง สถานที่และบรรยากาศในการนำเสนอดนตรีไทยที่ปรากฏในโรงแรมว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร โดยการสัมภาษณ์นักดนตรี ผู้ทำสัญญาหรือผู้ดูแล และเจ้าหน้าที่ของโรงแรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงแรมในกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง ที่มีสถานที่ตั้งที่ได้รับความนิยมในการเข้าใช้บริการจากนักท่องเที่ยวหรือตั้งอยู่ในย่านธุรกิจ และมีการนำเสนอดนตรีไทยให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริการตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป โรงแรมที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษามีดังนี้

- 3.1.1 โรงแรมรอยัลออคิด เซอรادتัน (Royal Orchid Sheraton Hotel)
- 3.1.2 โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา (Bangkok Marriott Resort & Spa)
- 3.1.3 โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ (Grand Hyatt Erawan Bangkok)
- 3.1.4 โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก (Imperial Queen's Park Hotel)
- 3.1.5 โรงแรมเซงกรี-ลา (Shangri-La Hotel)
- 3.1.6 โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์กนายเลียส (Hilton International Hotel at Nai Lert Park)

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและการเก็บข้อมูลนี้ แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ตามข้อกำหนดในการจัดแบ่งข้อมูล (กล่าวไว้ในส่วนต่อไป) เพื่อที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ต่อไป

3.2 การรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีไทยในโรงแรม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการต่าง แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) กับบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในโรงแรม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัย

ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัย เป็นข้อมูลเกี่ยวข้องกับประเทศไทย เมื่อเริ่มมีการเปิดให้บริการด้านการโรงแรม การนำดนตรีเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริการในโรงแรม และการเริ่มต้นบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงดนตรีไทย จัดเป็นข้อมูลสำคัญต่อการอ้างอิง สนับสนุน และเป็นแนวทางในการศึกษาถึงสถานภาพ บทบาท รูปแบบการปรับเปลี่ยน และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับดนตรีไทยที่พบในโรงแรม

3.2.2 การสัมภาษณ์ระดับลึก (Key Informant Interview)

ในส่วนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก (Key Informant Interview) โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ นักดนตรีที่บรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ผู้ทำสัญญาหรือผู้ดูแลการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทย และเจ้าหน้าที่ของโรงแรมที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงดนตรีไทย ดังนี้

3.2.2.1 นักดนตรี

ผู้วิจัยแบ่งนักดนตรีออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นักดนตรีที่เคยร่วมบรรเลงดนตรีไทยเมื่อเริ่มเข้าไปบรรเลงในโรงแรมระยะแรกๆ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มเข้าไปของดนตรีไทยกับการดำเนินธุรกิจโรงแรม การจัด

รูปแบบของวงดนตรี เครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง นักดนตรี การแต่งกาย ค่าตอบแทนที่ได้รับ และ สัมภาษณ์นักดนตรีที่บรรเลงในโรงแรมในปัจจุบัน ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลที่เข้ามา บรรเลงดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบวิธีการบรรเลง การแต่งกาย ค่าตอบแทนที่ได้รับ นักดนตรีที่ได้ สัมภาษณ์ ได้แก่

– นายบุญช่วย โสวัตร อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการบรรเลงดนตรีไทย และเคียบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเริ่มเข้าไปของดนตรีไทยใน โรงแรมเอราวัณ การจัดรูปแบบของวงดนตรี เครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง นักดนตรี การแต่งกาย ค่าตอบแทนที่ได้รับ

– นายไกรฤทธิ กั้นเรื่อง อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์ กรมศิลปากร เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญด้านดนตรีไทย และมี ประสบการณ์ในการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมและร้านอาหารไทย เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการ เริ่มเข้าไปของดนตรีไทยในโรงแรมเอราวัณ การจัดรูปแบบของวงดนตรี เครื่องดนตรี วิธีการ บรรเลง นักดนตรี การแต่งกาย ค่าตอบแทนที่ได้รับ

– นายสวัสดิ์ ทับทิมศรี อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย เป็นผู้มีความรู้ และความชำนาญด้านดนตรีไทย เคียบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม และเคยเป็นผู้รับงานการบรรเลง ดนตรีในโรงแรม เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเริ่มเข้าไปของดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม และ ร้านอาหาร การจัดรูปแบบของวงดนตรี เครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง นักดนตรี การแต่งกาย ค่าตอบแทนที่ได้รับ

– นางสาวทัศนวิดี ว่องกิจ อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนวัดสุทธาราม สำนักงานเขต คลองสาน กรุงเทพมหานคร เคียบรรเลงดนตรีตามโรงแรมต่างๆ ในขณะที่ศึกษาที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ ปัจจุบันบรรเลงดนตรีที่ร้านอาหารบ้านคุณแม่ สยามสแควร์ ร้านอาหารอมทอง สุขุมวิท 33 และ โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ค เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการที่เข้ามาบรรเลงดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบวิธีการบรรเลง เพลงที่ใช้บรรเลง การแต่งกาย และค่าตอบแทนที่ได้รับ

– นายกนกพันธ์ พุทธิศิริ อายุ 23 ปี จบการศึกษาจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปัจจุบันบรรเลงดนตรีที่ห้องอาหารเรือนไทย โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ เป็นการ สัมภาษณ์เกี่ยวกับการที่เข้ามาบรรเลงดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบวิธีการบรรเลง เพลงที่ใช้บรรเลง การแต่งกาย และค่าตอบแทนที่ได้รับ

– นายศุภวัฒน์ เทียมศรีรัชนิกร อายุ 23 ปี อาจารย์พิเศษเครื่องสายไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ลพบุรี จบการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ปัจจุบันบรรเลงดนตรีที่ ห้องอาหารเรือนไทย โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการที่เข้ามาบรรเลง ดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบวิธีการบรรเลง เพลงที่ใช้บรรเลง การแต่งกาย และค่าตอบแทนที่ได้รับ

– นางสาววิษุตา พรหมภักดี อายุ 21 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปี 3 วิชาเอกดุริยางคศาสตร์ไทย คณะศึกษาศาสตร์ บรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมแห่งกรี-ลา เป็นการ สัมภาษณ์เกี่ยวกับการที่เข้ามาบรรเลงดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบวิธีการบรรเลง เพลงที่ใช้บรรเลง การแต่งกาย และค่าตอบแทนที่ได้รับ

– นายสมยศ รุ้สมัย อายุ 22 ปี นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ปริญญาต่อเนื่องปี 2 วิชาเอกดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา บรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการที่เข้ามาบรรเลงดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบวิธีการบรรเลง เพลงที่ใช้ บรรเลง การแต่งกาย และค่าตอบแทนที่ได้รับ

– นางสาวพัชรินทร์ ชีรวัฒนาปกรณม์ อายุ 22 ปี จบการศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ สาขา วิชาเอกดนตรีไทย (จะเข้) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมรอยัลลอคคิด เซอราดัน และโรงแรมอื่นๆ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการที่เข้ามาบรรเลงดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบวิธีการบรรเลง เพลงที่ใช้บรรเลง การแต่งกาย และค่าตอบแทนที่ได้รับ

3.2.2.2 ผู้ทำสัญญา หรือผู้ดูแล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการบรรเลงดนตรีไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการทำงาน และการดูแลนักดนตรีในเรื่องของการคัดเลือกนักดนตรี การแต่งกาย ค่าตอบแทน

– นายสหัสวัฒน์ ปลื้มปรีชา อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์ กรมศิลปากร เป็นนักดนตรีผู้มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญด้านการบรรเลง ปี่พาทย์ ปัจจุบันเป็นผู้รับงานการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยโรงแรมรอยัลลอคคิด เซอราดัน เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการบรรเลงดนตรีและนาฏศิลป์ไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการทำงาน การดูแลนักดนตรีในเรื่องของการคัดเลือกนักดนตรี การแต่งกาย และค่าตอบแทนของนักดนตรี

- นางพัชรา บัวทอง นานุกศิลป์ 7 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญด้าน นานุกศิลป์ไทย ปัจจุบันเป็นผู้รับงานการบรรเลงดนตรีไทยโรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ เป็นการ สัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการบรรเลงดนตรีไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการ ทำงาน และการดูแลนักดนตรีในเรื่องของการคัดเลือกนักดนตรี การแต่งกาย และค่าตอบแทนของ นักดนตรี

- นายสมศักดิ์ เรืองนนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนานุกศิลป์ไทย ปัจจุบันเป็นผู้รับงานและดูแลการ แสดงนานุกศิลป์และการบรรเลงดนตรีไทยประกอบการแสดง โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการบรรเลงดนตรี และนานุกศิลป์ไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการทำงาน และการดูแลผู้แสดง การแต่งกาย และ ค่าตอบแทนของนักดนตรี

- นางสาวลลิตา ตาสสุวรรณ อายุ 27 ปี มีความสามารถด้านการบรรเลงเครื่องสายไทย เคยบรรเลงดนตรีไทยตามโรงแรมต่างๆ ปัจจุบันเป็นผู้รับงานและเป็นผู้บรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรม อิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการบรรเลงดนตรีไทย การคัดเลือกนักดนตรี การแต่งกาย การบรรเลงดนตรี และค่าตอบแทนของนักดนตรี

- นางสาวปัทมา สุรินทร์อาภรณ์ นักดนตรีด้านเครื่องสายไทย จบการศึกษาจากสถาบัน ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปัจจุบันเป็นพนักงานชั่วคราว (part time) ด้านการบรรเลงดนตรีไทย ของโรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การบรรเลงดนตรีไทย และการบรรเลงดนตรีไทย

- นางสาวสุชาดา เพิ่มสุข อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนวัดพิชัย สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีความสามารถด้านการแสดงนานุกศิลป์ไทย ปัจจุบันเป็นผู้รับงานการแสดงนานุกศิลป์ ไทยที่โรงแรมแชงกรี-ลา เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการแสดงนานุกศิลป์ ไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการทำงาน และการดูแลผู้แสดงในเรื่องของการคัดเลือกผู้แสดง และ ค่าตอบแทนของผู้แสดงนานุกศิลป์

- นายฐิระพล น้อยนิศย์ อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนานุกศิลป์ สถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์ กรมศิลปากร เป็นนักดนตรีผู้มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญด้านการบรรเลง ปี่พาทย์ เคยเป็นผู้ดูแลการบรรเลงดนตรีและการแสดงนานุกศิลป์ไทยโรงแรมรอยัลลอร์ดคิด เซอรادتน์ เคยเป็นผู้ดูแลการบรรเลงดนตรีไทยที่ร้านอาหารยกยอ ถนนเจริญนคร เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การจัดการบรรเลงดนตรีไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการทำงาน และการดูแลนักดนตรีในเรื่องของ การคัดเลือกนักดนตรี และค่าตอบแทนของนักดนตรี

– นายจรินทร์ ขาวรุ่ง นานุกศิลป์ 6 ตำแหน่งการสังคีต กรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย ปัจจุบันเป็นผู้ดูแลการแสดงนาฏศิลป์และการบรรเลงดนตรีไทยประกอบการแสดงโรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการบรรเลงดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการทำงาน และการดูแลผู้แสดงในเรื่องของการคัดเลือกนักดนตรีและผู้แสดงนาฏศิลป์ และคำตอบแทนของผู้แสดง

– นายรังสรรค์ บัวทอง อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาดนตรีไทย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นผู้ดูแลการบรรเลงดนตรี และเป็นผู้บรรเลงดนตรีที่โรงแรมแห่งกรี-ลา เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการบรรเลงดนตรีไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการทำงาน และการดูแลนักดนตรีในเรื่องของการคัดเลือกนักดนตรี การแต่งกายและคำตอบแทนของนักดนตรี

– นายบัณฑิต รอดประสิทธิ์ ผู้อำนวยการบรรเลงดนตรีไทย ดูแลและควบคุมการบรรเลงดนตรีไทยบริเวณห้องโถงของโรงแรมแห่งกรี-ลา เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะการรับงาน การจัดการบรรเลงดนตรีไทย การบริหารจัดการคณะกรรมการทำงาน และการดูแลนักดนตรีในเรื่องของการคัดเลือกนักดนตรี การแต่งกายและคำตอบแทนของนักดนตรี

3.2.2.3 เจ้าหน้าที่ของโรงแรม

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในส่วนของเจ้าหน้าที่ของโรงแรมที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงดนตรีไทย ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของโรงแรมที่มีการจัดการนำเสนอการบรรเลงดนตรีไทย รูปแบบวิธีการนำเสนอ สถานที่และเวลา

– คุณบุปผาวดี ตันชัยนันท์ (ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการให้ผู้วิจัยแจ้งสถานภาพ) ผู้จัดการฝ่ายต้อนรับ (Guest Relations Manager) โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา นโยบายของโรงแรมที่มีการจัดการนำเสนอการบรรเลงดนตรีไทย

– คุณจินตนา เทือกสุบรรณ (ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการให้ผู้วิจัยแจ้งสถานภาพ) เลขานุการผู้จัดการฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม (Secretary to F&B Director) โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก นโยบายของโรงแรมที่มีการจัดการนำเสนอการบรรเลงดนตรีไทย

– คุณพรพิศ บุตรไชย (ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการให้ผู้วิจัยแจ้งสถานภาพ) ผู้จัดการห้องอาหารเรือนไทย โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ นโยบายของโรงแรมที่มีการจัดการนำเสนอการบรรเลงดนตรีไทย

3.2.3 การสังเกต

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าร่วมการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบและวิธีการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนั้นๆ และผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้สังเกตเชิงสำรวจสภาพต่างๆ ไป ภายในโรงแรม อาทิ การจัดการบรรเลงดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ช่วงระยะเวลาในการจัดการแสดง ปฏิบัติการของผู้ชมหรือผู้ให้บริการในบริเวณที่มีการจัดการบรรเลงดนตรีและนาฏศิลป์ไทย และสถานที่ของโรงแรมในการนำเสนอการบรรเลงดนตรีไทย รวมไปถึงรูปแบบและการบรรเลงดนตรี การแต่งกาย นักดนตรี การนำเสนอเพลงต่างๆ ผู้ใช้บริการของโรงแรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงดนตรีไทย เช่น ผู้ใช้บริการด้านอาหาร ผู้ใช้บริการด้านห้องโถง (Lobby) ของโรงแรม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์

3.3 การแบ่งหมวดหมู่ข้อมูล

เป็นขั้นตอนที่จัดระบบของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรมด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.3.1 ข้อมูลการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม ลักษณะการว่าจ้าง ในส่วนของรูปแบบและลักษณะของเครื่องดนตรีหรือวงดนตรีที่ปรากฏ บทเพลงที่ใช้บรรเลง ผู้วิจัย แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

3.3.1.1 การบรรเลงดนตรีอิสระ

3.3.1.2 การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง

3.3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับงานการบรรเลงดนตรีไทย ลักษณะการบรรเลงและรูปแบบการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม นักดนตรี คำตอบแทน

3.3.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องการดำเนินการดำเนินธุรกิจโรงแรมในด้านฝ่ายขาย และส่งเสริมการตลาด

โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่จัดแบ่งทั้ง 3 ประเภท มาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ต่อไป

3.4 การบันทึกข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียงลงในแถบบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ และจดบันทึกข้อมูลที่ได้ลงในสมุดบันทึกขณะทำการสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์ และได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือในเรื่องของรูปแบบ การบรรเลง การจัดวงดนตรี ค่าตอบแทน เวลาและสถานที่ที่ใช้ในการบรรเลง และถ่ายภาพการบรรเลงดนตรีไทยและการแสดงนาฏศิลป์ไทย เพื่อนำมาเป็นหลักฐาน และเป็นข้อมูลนำมาประกอบในการวิเคราะห์ต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร งานวิจัยต่างๆ และจากข้อมูลภาคสนามนำมา จำแนกข้อมูล จัดเป็นหมวดหมู่ และตรวจสอบอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางมานุษยวิทยา (Anthropology) ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยมาเป็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในประเด็นที่เกี่ยวกับ สถานภาพ บทบาท การปรับเปลี่ยน และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการบรรเลงดนตรีไทยในสถานประกอบการ โรงแรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสรุปที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่วางไว้

3.6 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่วิเคราะห์และตรวจสอบแล้ว ออกมาในรูปของการบรรยายเชิงพรรณนา โดยเรียบเรียงข้อมูลที่ศึกษาวิเคราะห์ ในเรื่องของสถานภาพ บทบาท การปรับเปลี่ยน และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการบรรเลงดนตรีไทยเมื่อปรากฏในโรงแรม พร้อมสรุปความเป็นเชิงวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปของความเรียง ในงานวิจัยเรื่อง “ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม”

บทที่ 4

การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม

การจัดบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม ถือเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมประจำชาติเพื่อความบันเทิง เป็นการสร้างบรรยากาศที่แสดงถึงความเป็นไทย และเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวต่างชาติ การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนั้นเป็นการนำเสนอนาฏศิลป์และดนตรีไปพร้อมๆ กัน ในอดีตการบรรเลงดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรมยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร เพราะธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ในสมัยนั้น ยังมีน้อยโรงแรมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวมีเพียงไม่กี่แห่ง และรูปแบบของดนตรีไทยที่แสดงในโรงแรมเป็นดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ไม่ใช่การบรรเลงดนตรีในงานหนึ่งงานใดโดยเฉพาะ ต่อมาเมื่อมีการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย การดำเนินธุรกิจการโรงแรมก็มีการเจริญเติบโตมากขึ้น ส่งผลทำให้การบรรเลงดนตรีไทยได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลายทั้งโรงแรม และร้านอาหารไทยในปัจจุบัน

4.1 ความเป็นมาของการจัดการบรรเลงดนตรีในโรงแรม

ธุรกิจการโรงแรมในปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประการหนึ่ง จัดว่าเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ และช่วยสร้างงานให้กับประชาชนในประเทศได้เป็นจำนวนมาก การดำเนินธุรกิจโรงแรม เริ่มปรากฏหลักฐานในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394 – 2411) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ดังนี้

การจัดตั้งโรงแรมนั้น ได้ปรากฏหลักฐานหลังจากคณะทูตที่มีหม่อมราโชทัยเป็นล่ามกลับจากยุโรปได้ 3 – 4 ปี ในหนังสือภาษาอังกฤษ พิมพ์จำหน่ายในประเทศไทยออกเป็นรายปี ชื่อ Bangkok Calender ของหมอบรัดเลย์ (D.B. Bradley) (อ้างถึงใน ปรีชา แดงโรจน์, 2534 : 67) ดังต่อไปนี้

“...พ.ศ. 2405 (ค.ศ. 1862) ได้ลงแจ้งความ Boarding Houses 4 แห่ง พร้อมชื่อเจ้าของคือ Captian James White, Carter & Howard, C.W. Thomas, และ Lewis สถานที่ตั้ง ทุกแห่งอยู่ใกล้ๆ กัน คือ ตำบลคอกควาย บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ข้างสถานกงสุลฝรั่งเศส ต่อมา พ.ศ. 2406 (ค.ศ. 1863) มีแจ้งความโรงแรมเป็นครั้งแรก คือ Union Hotel และ Boarding Houses 2 แห่ง และ พ.ศ. 2407 (ค.ศ. 1864) มีประกาศแจ้งความ 3 โรงแรม คือ Union Hotel, Oriental Hotel, และ Fisher’s Hotel ...”

เมื่อมีสถานที่ให้บริการในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่พักหรืออาหารและเครื่องดื่ม สถานที่ให้บริการเหล่านั้น ย่อมจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้มีผู้เข้ามาใช้บริการในสถานประกอบการของตนเองมากขึ้น ซึ่งผู้ที่มาใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติ หรือผู้มีฐานะดี ดังนั้นการแสดงดนตรีจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เรียกลูกค้า การแสดงดนตรีในลักษณะการแสดงดนตรีในโรงแรมนั้น อาจกล่าวได้ว่าเริ่มต้นจากการบรรเลงดนตรีในสถานประกอบการที่ให้ บริการด้านอาหาร และเครื่องดื่ม โดยมีการบรรเลงดนตรีที่สถานกาแฟรสิงห์ ณ มุมสโมสรเสื่อป่า ลานพระบรมรูปทรงม้า เป็นการบรรเลงดนตรีเพื่อสร้างบรรยากาศ โดยกรมมหรสพ พบหลักฐานจากหนังสือพิมพ์ไทย เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2465 (อ้างถึงใน ปรีชา แดงโรจน์, 2534 : 90) กล่าวไว้ว่า

“...เมื่อบ่ายวันอาทิตย์ที่ ๘ เดือนนี้ ได้มีการเปิดสถานกาแฟรสิงห์ ณ ที่มุมสโมสรเสื่อป่า ลานพระบรมรูปทรงม้า ด้านถนนศรีอยุธยา ในกรณีนี้ ได้มีผู้มีบรรดาศักดิ์ พ่อค้า คฤหบดี และชาวต่างประเทศไปชุมนุมเป็นอันมาก สถานที่นี้เป็นที่โอ่โถง น่าสำราญ มีอาหารว่าง และขนมต่างๆ พร้อมทั้งเครื่องดื่ม อย่างดีจำหน่ายพร้อมมูล บริบูรณ์ทุกประการ ทั้งราคาก็ย่อมเยาว์ผิดกว่าที่จะซื้อบริโภคได้ตามสถานที่อื่นๆ ที่ไม่โอ่อ่าน่าสบายเหมือนเช่นนี้ มีทั้งดนตรีของกรมมหรสพมาบรรเลงเพลงผลัดเปลี่ยนประจำ เปนเครื่องฟังไพเราะยังใจให้เบิกบานด้วย ท่านผู้ดีทั้งหลายที่ผ่านไปทางนั้นหรือแม้ยังไม่เคยได้ตั้งใจว่าจะไปชมดูควหาโอกาสไปแวะชม และลองชิมดูบ้างหวังใจว่าคงเป็นที่พอใจทั่วกัน เปนแน่น...”

และในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2465 (อ้างถึงใน ปรีชา แดงโรจน์, 2534 : 90) ปรากฏว่ามีกร บรรเลงเครื่องสายฝรั่งในสถานกาแฟรสิงห์ ในหนังสือพิมพ์ไทย ดังนี้

“...ทราบว่าในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. นี้ ที่สถานกาแฟ นรสิงห์ มุมสโมสรรเสือป่า ลานพระบรมรูป จะได้มีการบรรเลงเครื่องสายฝรั่ง หลวงเป้นพิเศษ ก็มีเครื่องวางตั้งแต่เวลาห้าค่ำไปตั้งแต่วันที่ ๓๑ ธันวาคม ถึง วันที่ ๑, ๒ มกราคม ซึ่งเราหวังว่าจะเพิ่มความครึกครื้นบันเทิงใจแก่ท่านผู้ที่ เข้าไปพำนัก เพื่อความสำราญเป็นอันมาก...”

ในสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 นักท่องเที่ยวส่วนมากที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทย เป็นเศรษฐีที่ต้องการท่องเที่ยวโลก ในขณะที่การมาท่องเที่ยวจะมากับเรือโดยสาร ซึ่งในปีหนึ่งๆ มีเพียง 4 – 5 ลำที่มาแวะที่ประเทศไทยเท่านั้น และจะมีผู้โดยสารประมาณ 250 – 500 คน ซึ่ง ในขณะนั้นไม่มีร้านอาหารและร้านขายของที่ไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีโรงแรมไม่กี่แห่งใน กรุงเทพมหานคร ที่มีการบรรเลงดนตรีที่เป็นส่วนหนึ่งของการดึงดูดให้มีผู้เข้ามาใช้บริการในสถาน ประกอบการของตน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงมีพระราช ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขวังพญาไทเป็นโรงแรม ในขณะที่กำลังเริ่มดำเนินการเปลี่ยนแปลงนั้น พระองค์ทรงพระประชวรและสวรรคตเสียก่อน เมื่อรัชกาลที่ 7 ขึ้นครองราชย์จึงได้พระราชทาน พระบรมราชานุญาตให้ดำเนินการต่อ จนสามารถเปิดให้บริการได้ในช่วง พ.ศ. 2469 โรงแรม วังพญาไท (โฮเทลวังพญาไท หรือ Palace Hotel) นี้ ได้ชื่อว่าเป็นโรงแรมเดอลุกซ์แห่งแรกของ ประเทศไทย มีห้องพักประมาณ 60 ห้อง ห้องรับรอง ห้องอาหาร บาร์ ห้องเต้นรำ ห้องนั่งเล่น ห้อง เขียนหนังสือ เป็นต้น ซึ่ง โรงแรมวังพญาไทแห่งนี้ ปรากฏหลักฐานว่ามีการบรรเลงดนตรีซึ่งจัดเป็น การให้บริการผู้ที่เข้ามาใช้บริการในช่วงคืนวันเสาร์ จะมีการรับประทานอาหารเย็น (Dinner) และ เต้นรำ โดยวงออร์เคสตราของโรงแรม ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีประมาณ 20 ชิ้น และมีการ แสดงระบำสลับ ในบางครั้งทางโรงแรมจัดให้มีคณนักร้องนักแสดงจากยุโรปเข้ามาแสดง และใน วันอาทิตย์ช่วงกลางวันโรงแรมยังจัดให้มีการรับประทานอาหารว่างแบบยุโรป (Afternoon tea) ซึ่งจัดขึ้นในบริเวณสวนของโรงแรม มีวงดนตรีสากลบรรเลงให้แก่ผู้ให้บริการซึ่งนำโดยคุณหลวง สุขุมย์ประดิษฐ์ คุณหลวงชาติตระการโกศล และเพื่อนๆ ส่วนในห้องอาหารตอนค่ำ คุณครุฑนารถ ถาวรบุตร เป็นผู้เดี่ยวเปียโนอยู่เป็นประจำ

ต่อมา พ.ศ. 2489 ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีโรงแรมต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น โรงแรมทรอคาดโร (Trocadero Hotel) เจ้าของ คือ นายวิลาศ บุนนาค โรงแรมนี้ที่ตั้งอยู่มุมถนน สุรวงศ์ ด้านถนนเจริญกรุง เป็นโรงแรมหนึ่งที่ได้รับความเสียหายจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมา

ได้รับการซ่อมแซมและปรับปรุงด้วยเงินงบประมาณทั้งสิ้นประมาณ 1 ล้านบาท เมื่อได้รับการปรับปรุงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้รับการกล่าวขานจากนักท่องเที่ยวว่าเป็นโรงแรมชั้นหนึ่งที่ดีที่สุดเทียบเท่ากับโรงแรมวังพญาไท และจัดว่าเป็นโรงแรมที่มีเครื่องปรับอากาศและลิฟท์เป็นแห่งแรกของเมืองไทย ในส่วนของการบรรเลงดนตรีนั้น โรงแรมทรอคคาเดโรจะมีการบรรเลงดนตรีในบาร์เป็นประจำ มีนักดนตรีประมาณ 4 คน ซึ่งมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง คือ เบส กีตาร์ เปียโน และระนาดไฟฟ้า ซึ่งในบางครั้งนายวิลาศ มาร่วมบรรเลงเปียโน หรือระนาดไฟฟ้ากับวงดนตรีของโรงแรมด้วย นอกจากนี้ยังมี โรงแรมรอยัล โรงแรมโอเรียนเต็ล ที่ได้รับการกล่าวขานให้เป็นโรงแรมชั้นหนึ่ง ได้ระดับมาตรฐานโลกในสมัยนั้น

ในยุคแรกที่มีจัดตั้งโรงแรมนั้น การบรรเลงดนตรีส่วนใหญ่ที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริการ เป็นการนำเสนอให้ผู้เข้ามาใช้บริการในด้านความบันเทิงเป็นพิเศษ ซึ่งมีเพียงดนตรีสากลเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องสายฝรั่ง การบรรเลงเปียโน กีตาร์ เบส ระนาดไฟฟ้า เป็นต้น เพราะผู้ใช้บริการหรือผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ ผู้ที่เรียนจบมาจากต่างประเทศ หรือผู้มีฐานะทางการเงิน เช่น พ่อค้า คหบดี เป็นต้น

4.2 การก่อเกิดของการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม

การจัดการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนั้น มีพร้อมกับการแสดงนาฏศิลป์ไทย เพราะใช้ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติชม โดยมีเหตุเริ่มจากบริษัทท่องเที่ยว World Travel Service Co, Ltd. ว่าจ้างให้กรมศิลปากรจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยให้ลูกค้าชาวต่างชาติของบริษัทชม ดังนี้

การแสดงดนตรีประกอบนาฏศิลป์เริ่มต้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2502 นายกุสะ ปันยาระชุน เจ้าของบริษัทท่องเที่ยว World Travel Service Co, Ltd. มาติดต่อให้กรมศิลปากรจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยให้ลูกค้าชาวต่างชาติของบริษัทชม โดยมีนายนิลาศ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างบริษัท World Travel Service Co, Ltd. กับกรมศิลปากร การแสดงดังกล่าวจึงถูกจัดขึ้นที่โรงละครศิลปากร ภายในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ซึ่งในปัจจุบันนี้ไม่ปรากฏเนื่องจากเกิดไฟไหม้ขึ้นในปี พ.ศ. 2503 หลังจากนั้นทางราชการได้สร้างโรงละครขึ้นใหม่ และใช้ชื่อว่า โรงละครแห่งชาติ เปิดใช้ในปี พ.ศ. 2509) การแสดงถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ในเวลา 20.00 น. ซึ่งการแสดงที่กรมศิลปากรจัดขึ้นให้ชาวต่างชาติที่เป็นลูกค้าของบริษัท World Travel Service Co, Ltd. ชมนั้น เป็นลักษณะของการแสดงวัฒนธรรมประจำ

ท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค ประกอบด้วยการแสดงพื้นบ้าน และการแสดงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เช่น การแสดงโขนชุดยกรบ ราชูญายพรานหมณ์ ระบำดาวดึงส์ รำฟ้อนเล็บ รำซัดชาติรี รำเถิดเทิง และการแสดงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว โดยใช้ดนตรีสดประกอบการแสดงทุกครั้ง (เสาวลักษณ์ พงศ์ทองคำ, 2539 : 9 – 10) นอกจากการจัดการแสดงนาฏศิลป์ที่โรงละครศิลปากรแล้ว ยังการจัดการแสดงที่หอประชุมวัฒนธรรมสนามเสือป่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวของบริษัท World Travel Service Co, Ltd. ชมอีกด้วย

ต่อมา นายนิลาศ ได้ติดต่อประสานงานร่วมกับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ อสท. (พ.ศ. 2502 ซึ่งในปัจจุบัน คือ องค์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ททท.) ว่า จ้างให้กรมศิลปากรจัดการแสดงให้ลูกค้าของบริษัท World Travel Service Co, Ltd. ชมที่บริเวณศาลาามุขมาศ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เนื่องจากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ต้องการที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ให้เป็นที่รู้จัก จึงได้นำการแสดงนาฏศิลป์ไทยมาเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่ และส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นลักษณะการแสดงวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค การต่อสู้ป้องกันตัว การแสดงโขน และระบำชุดต่างๆ การแสดงที่จัดขึ้นในบริเวณศาลาามุขมาศจัดขึ้นในวันหยุดสุดสัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน ในเวลา 09.00 น. รายการแสดงมี 2 รายการซึ่งใช้แสดงสลับกันไปในแต่ละสัปดาห์ ในส่วนของดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คือ วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วย ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด ปี่ และฉิ่ง ส่วนนักดนตรีเป็นข้าราชการแผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร และลำดับการแสดงในแต่ละครั้งเริ่มจากมีผู้บรรยาย (announcer) แนะนำการแสดงเป็นภาษาอังกฤษก่อนการแสดง โดยเริ่มจากการแนะนำเครื่องดนตรีแต่ละชนิด และการสาธิตวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เช่น ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ปี่ ตะโพน กลองทัด เมื่อแนะนำเครื่องดนตรีครบทุกชนิด นักดนตรีจะบรรเลงรวมวงพร้อมกัน และจบลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้ชมทราบว่าแสดงกำลังจะเริ่มต้น จากนั้น ผู้บรรยายการแสดงกล่าวแนะนำการแสดงการสาธิตทำรำแสดงอารมณ์ของผู้แสดงตัวพระ นาง ยักษ์ และลิง ในกิริยาอาการต่างๆ เช่น ทำรัก โกรธ ยิ้ม เป็นต้น แล้วจึงเริ่มการแสดงในชุดต่างๆ (เสาวลักษณ์ พงศ์ทองคำ, 2539 : 10 – 12)

ในระยะเวลาเดียวกันนั่นเอง ธุรกิจการท่องเที่ยวเริ่มเติบโตขึ้นเรื่อยๆ รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการรองรับนักท่องเที่ยวจากต่างชาติ ซึ่งมักจะประสบปัญหาในเรื่องของการหาที่พัก โรงแรมเอราวัณ ได้ก่อสร้างขึ้นจากความพยายามของรัฐบาลไทย เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 – 2499 โดยดำเนินการและอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง ที่ต้องการสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ขึ้นนี้ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่แวะเข้ามาพักในกรุงเทพมหานคร ซึ่งความพยายามของ

รัฐบาลไทยดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยเริ่มมีความนิยมภายหลังการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยบริษัทสายการบินต่างๆ ที่มีเที่ยวบินในประเทศไทยได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกันกับกระทรวงการคลัง ในเรื่องการลงทุนจัดตั้งโรงแรมขนาดใหญ่ขึ้นในฝั่งพระนคร โดยมี พลโทประยูร ภมรมนตรี ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังใน ขณะนั้น เป็นผู้เสนอ และนำโครงการสร้างโรงแรมขนาดใหญ่มาปรึกษาหารือกับคณะรัฐมนตรี ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และได้อนุมัติให้จัดตั้งเป็นรูปบริษัทเรียกว่า บริษัทสหโรงแรมกรุงเทพฯ จำกัดและต่อมาจึงมีการขยายงานออกไปแล้วเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัทสหโรงแรมและการท่องเที่ยว จำกัด โรงแรมเอราวัณ เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 (สุชาติ กิตติตระกูลกาล, 2540 : 71 – 72) จัดว่าเป็นโรงแรมที่มีขนาดใหญ่ ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ (2511 : 15) ได้บรรยายถึงสภาพของโรงแรมเอราวัณไว้ว่า ภายในโรงแรมนั้นเปรียบเสมือนเมืองหนึ่ง มีทุกสิ่งทุกอย่างพร้อม เช่น ห้องนอนดี ๆ ภัตตาคาร ที่ทำการไปรษณีย์ ร้านตัดผม ร้านเสริมสวย ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายหนังสือ บริษัทนำเที่ยว บริษัทการบิน ฯลฯ

เมื่อโรงแรมเอราวัณได้เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแล้ว พลโทเฉลิมชัย จารุวัตร ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร โรงแรมเอราวัณ คิดต่อให้กรมศิลปากรจัดการแสดงที่ห้องอาหารในโรงแรมเอราวัณ “เป็นการรับงานบรรเลงดนตรีไทยครั้งแรกที่หน่วยราชการ คือ กรมศิลปากรรับงานกับโรงแรม ซึ่งมีลักษณะเป็นงานประจำ โดยมีกองการสังคีต และวิทยาลัยนาฏศิลป์เป็นหน่วยปฏิบัติการ” (บุญช่วย โสวัตร, สัมภาษณ์) ซึ่งจะมีการจัดการแสดงประจำในทุกๆ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ โดยเริ่มแสดงตั้งแต่เวลา 20.30 – 21.30 น. และในคืนหนึ่งจัดการแสดงให้ชาวต่างชาติชม 3 ชุด โดยจะสลับสับเปลี่ยนกันไปในแต่ละวัน เช่น ระบำเทพบันเทิง ระบำดาวดึงส์ ฟ้อนรัก ฟ้อนดวงเดือน ระบำสีบท การแสดงชุดย่าหรั่งตามนทกยูง เป็นต้น รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่นำเสนอเป็นการแสดงนาฏศิลป์ตามแบบแผนการแสดงของกรมศิลปากร สำหรับผู้แสดงที่โรงแรมเอราวัณ เป็นข้าราชการกองการสังคีต กรมศิลปากร และอีกส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร (เสาวลักษณ์ พงศ์ทองคำ, 2539 : 14 – 15) สำหรับอัตราค่าแรงหรือค่าตอบแทนของผู้แสดงแบ่งออกได้เป็น 2 อัตรา คือ ผู้แสดงที่เป็นเด็กหรือนักเรียนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จะได้ค่าแรงสำหรับการแสดง 1 วัน ในอัตรา 15 บาท ต่อ 1 คน และผู้แสดงที่เป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นข้าราชการกองการสังคีต กรมศิลปากร จะได้ค่าแรงสำหรับการแสดง 1 วัน ในอัตรา 20 บาท ต่อ 1 คน (รานี ชัยสงคราม, 2539 อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ พงศ์ทองคำ, 2539 : 15)

จุดนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม เป็นการติดต่อให้กรมศิลปากร จัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติชม ณ ห้องอาหารในโรงแรมเอราวัณ ซึ่งเป็นการบรรเลงดนตรีสำหรับการแสดงโดยเฉพาะ กล่าวได้ว่าการบรรเลงดนตรีไทยเข้าไปพร้อมกับการแสดงนาฏศิลป์ และในการบรรเลงดนตรีไทยในขณะนั้น มีบทบาทหน้าที่เพียงเพื่อบรรเลงประกอบการแสดง การบรรเลงดนตรีที่โรงแรมเอราวัณ จัดขึ้นในห้องอาหารของโรงแรม ในการแสดงแต่ละครั้งจะเริ่มจากการแนะนำเครื่องดนตรีโดยไม่มีการบรรเลงดนตรีก่อน แต่มีการบรรเลงรวมวงเพียงเล็กน้อย เพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปแบบ ลักษณะ และวิธีในการบรรเลงดนตรี โดยมีผู้บรรยาย (announcer) ของกรมศิลปากรบรรยายแนะนำการบรรเลงและการแสดงนาฏศิลป์ชุดต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ ในการแนะนำเครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลงใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที จากนั้นจึงเป็นการแสดงนาฏศิลป์ นักดนตรีเป็นข้าราชการกองการสังคีต กรมศิลปากร และนักเรียนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ ส่วนวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นวงดนตรีปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วย ระนาดเอก ซอด้วงใหญ่ ปี่ใน ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง และนักร้อง (บุญช่วย โสวัตร, สัมภาษณ์)

ในการไปบรรเลงดนตรีที่โรงแรมนี้ถือเป็นการปฏิบัติราชการ ต้องมีการฝึกซ้อมก่อนการแสดงเสมอ การไปบรรเลงดนตรีที่โรงแรมในแต่ละครั้งต้องไปขึ้นรถที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บริเวณศาลาามุขมาศ และมีอาจารย์ควบคุมไปอีกชั้นหนึ่ง ในการบรรเลงต้องแต่งกายด้วยเสื้อราชประแตนคอตั้ง กระดุม 5 เม็ด นักดนตรีมีการจัดเป็นเวรประจำให้แต่ละคนรับผิดชอบไป ถ้าใครไม่สามารถมาปฏิบัติงานได้ต้องสับเปลี่ยนหากคนมาแทนและนักดนตรีได้รับเบี้ยค่าตอบแทนวันละ 15 บาท (ไกรฤทธิ์ กันเรือง, สัมภาษณ์)

กล่าวได้ว่าโรงแรมเอราวัณ เป็นโรงแรมแห่งแรกที่มีการจัดการบรรเลงดนตรีไทย ซึ่งเป็นการบรรเลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้รับชมศิลปวัฒนธรรมไทยด้านการแสดงนาฏศิลป์ การบรรเลงดนตรีในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นเพียงส่วนประกอบของการแสดงเท่านั้น รูปแบบของการแสดงเป็นการติดต่อกับกรมศิลปากรโดยตรงในลักษณะของการแสดงเป็นประจำ (งานประจำ) รูปแบบของการจัดวงดนตรี วิธีการบรรเลง และเพลงที่ใช้บรรเลงนั้น ถูกต้องตามการบรรเลงประกอบการแสดงทั้งสิ้น

เมื่อเริ่มรณรงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น มีชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นผลให้ในช่วงเวลาต่อมาได้เกิดร้านอาหารไทยขึ้นมากมาย เพื่อรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ร้านอาหารต่างๆ ได้จัดให้มีการแสดงนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็นการจัดขึ้นของภาคเอกชนกับภาคเอกชน คือ ระหว่างผู้ว่าจ้างที่เป็นเจ้าของร้านอาหารกับผู้รับงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการแสดงนาฏศิลป์หรือนักดนตรีไทย เป็นการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการแสดงเช่นเดียวกับการบรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมเอราวัณ การบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย จากในโรงแรมเริ่มขยายไปสู่ร้านอาหารต่างๆ ในช่วง พ.ศ. 2506 มีร้านอาหารไทยเกิดขึ้นหลายร้าน ได้แก่ ร้านอาหารผกาภิรมย์ ร้านอาหารนรสิงห์ ร้านอาหารวิลล่าพลอรา ตั้งอยู่บริเวณถนนพหลโยธิน และ ร้านอาหารสไปทอง ในช่วงเวลาต่อมาประมาณ ปี พ.ศ. 2508 ร้านอาหารมณีนยา โลตัสสุรม และ ร้านอาหารบ้านไทยได้เปิดกิจการขึ้น และที่ร้านอาหารบ้านไทยนี้ ก่อนการแสดงนาฏศิลป์จะมีการบรรเลงดนตรีก่อนซึ่งการบรรเลงนี้เป็นการบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว คือ จิมหรือจะเข้ ส่วนการแสดงนาฏศิลป์เดิมใช้ทเป็เพลงประกอบการแสดง ต่อมาเมื่อได้รับความนิยมมากขึ้น จึงได้จัดให้มีวงปี่พาทย์เครื่องห้าบรรเลงประกอบการแสดง นอกจากนี้พบว่า หลังจากปี พ.ศ. 2512 มีร้านอาหารและโรงแรมที่จัดให้มีการแสดงนาฏศิลป์เกิดขึ้นอีก เช่น พ.ศ. 2514 ที่ห้องอาหารศาลาไทย โรงแรมอินทรา พ.ศ. 2516 ที่ห้องอาหารสุวรรณหงส์ พ.ศ. 2517 ร้านอาหารเจ้าพระยา พ.ศ. 2524 ร้านอาหารสีลมวิลเลจ เทวดเซ็นเตอร์ พ.ศ. 2526 ห้องอาหารศาลาริมน้ำ โรงแรมโอเรียนเต็ล และร้านอาหารศาลาบาย โรงแรมรอยัลลอคคิด เซอรادتัน เป็นต้น (สวิต ทับทิมศรี, สัมภาษณ์ ; ไกรฤทธิ กั้นเรือง, สัมภาษณ์ ; เสาวลักษณ์ พงศ์ทองคำ, 2539 : 18)

ในระยะเวลาประมาณ 40 กว่าปี หลังจากที่มีการนำศิลปวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการในโรงแรมเอราวัณ ซึ่งเป็นการนำเสนอรูปแบบศิลปวัฒนธรรมที่ถูกต้องตามแบบแผนโดยกรมศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลนั้น ปรากฏว่ามีภาคเอกชนรายอื่นๆ หันมาดำเนินธุรกิจประเภทนี้กันเป็นอย่างมาก ส่งผลให้การบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในโรงแรม และในร้านอาหารต่างๆ ส่วนลักษณะของการดำเนินงาน เป็นการดำเนินการทางธุรกิจระหว่างภาคเอกชนกับภาคเอกชน มีการแข่งขันกันระหว่างคณะต่างๆ ที่มีการจัดการแสดงอย่างมากเพื่อให้คณะของตนได้รับงาน ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

4.3 การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมในปัจจุบัน

การบรรเลงดนตรีในโรงแรมเริ่มแรก เป็นการการสร้างบรรยากาศ และเป็นให้ความบันเทิงใจแก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ โดยเครื่องดนตรีสากล เพราะผู้ที่เข้าใช้บริการส่วนใหญ่ของโรงแรมเป็นชาวต่างประเทศ (ฝรั่ง) และเป็นผู้มีฐานะดี ผู้มีการศึกษาหรือเรียนจบจากต่างประเทศ ต่อมาเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น โรงแรมที่เป็นสถานที่พักอาศัยเริ่มเป็นที่ต้องการมากขึ้น ทำให้เกิดการขึ้นแข่งขันระหว่างการดำเนินธุรกิจโรงแรมเพิ่มขึ้น นอกจากทำเลที่ตั้งหรือการให้บริการหลักของโรงแรมที่เป็นทางเลือกให้กับผู้เข้าใช้บริการแล้ว โรงแรมแต่ละแห่งยังจัดหาวิถีต่างๆ เพื่อใช้ดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการในโรงแรมของตนให้เพิ่มมากขึ้น การนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยจึงเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ดึงดูดลูกค้า เป็นผลให้การบรรเลงดนตรีไทย หรือการแสดงนาฏศิลป์ไทยจึงได้รับเลือกให้เป็นตัวกลางที่สื่อถึงความเป็นไทยแก่ชาวต่างชาติ จัดเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ประชาสัมพันธ์และดึงดูดลูกค้าของโรงแรม ซึ่งในปัจจุบันสามารถพบเห็นการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมต่างๆ โดยเฉพาะโรงแรมในกรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์รวมธุรกิจต่างๆ การบรรเลงดนตรีไทยที่ปรากฏอยู่ในโรงแรมในปัจจุบันจะมีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะ มีทั้งการบรรเลงดนตรีไทย หรือการบรรเลงดนตรีไทยเพื่อประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย หรือการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปตามปัจจัยที่แวดล้อม อาทิ สถานที่ในการบรรเลงหรือจัดการแสดง นโยบายของโรงแรม ความต้องการของผู้มาใช้บริการในโรงแรม เป็นต้น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนส่งผลกับดนตรีไทยทั้งสิ้น

ในส่วนของการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลการบรรเลงดนตรีไทยในรูปแบบต่างๆ จากโรงแรมทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ โรงแรมรอยัลค็อคคิด เซอร่าตัน โรงแรมเชงกรี-ลา โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชันแนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริชอร์ทแอนด์สปา และโรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก ในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งประเภทของการบรรเลงดนตรีที่ปรากฏในโรงแรมตามลักษณะของการบรรเลงที่พบ ได้แก่ การบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง ดังนี้

4.3.1 การบรรเลงดนตรีอิสระ

การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมที่พบในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นการบรรเลงดนตรีอิสระ ส่วนใหญ่เป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว หรือการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี 2 – 3 ชิ้นขึ้นไป เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นไทยในโรงแรม ซึ่งการบรรเลงดนตรีไทยประเภทนี้โรงแรมจัดแสดงในบริเวณห้องโถง (Lobby) ห้องอาหาร หรือระเบียงทางเดิน ถ้าเป็นในส่วนของ

ห้องอาหารซึ่งเป็นสถานที่ขนาดเล็ก มีพื้นที่ในการจัดการแสดงไม่มาก ในการจัดแสดงต้องเลือกเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงให้เหมาะสมกับสถานที่ เสียงของเครื่องดนตรีไม่ดังรบกวนแขกที่มาใช้บริการมากเกินไป เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงในลักษณะดังกล่าว ใช้เครื่องดนตรีที่มีเสียงไพเราะ สามารถบรรเลงเพียงชิ้นเดียว หรือ 2 – 3 ชิ้นได้ เช่น จะเข้ ขิม ระนาดเอก เป็นต้น และมีเครื่องกำกับจังหวะ เช่น โทน – รำมะนา หรือฉิ่ง การบรรเลงดนตรีอิสระ มีดังนี้

4.3.1.1 การบรรเลงดนตรีชิ้นเดียว

การบรรเลงดนตรีในโรงแรมที่มีลักษณะของการบรรเลงดนตรีชิ้นเดียวนี้ เป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีที่ใช้ดำเนินการทำนองเพียง 1 ชิ้น ส่วนใหญ่พบอยู่ที่บริเวณห้องโถง (Lobby) และห้องอาหารของโรงแรมที่มีเนื้อที่ไม่กว้างขวางนัก เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงส่วนใหญ่ คือ “ขิม” นักดนตรีที่บรรเลงส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง แต่งกายด้วยชุดไทยสวยงาม การบรรเลงดนตรีประเภทนี้ใช้เพื่อการเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นไทยภายในบริเวณโรงแรม โรงแรมที่มีการบรรเลงดนตรีชิ้นเดียว ได้แก่ โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ โรงแรมอิมพีเรียล ควีนส์ปาร์ค โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา โรงแรมฮิลตัน อินเทอร์เน็ตเซ็นทรัล บางกอก ฌ บาร์คนายเลิศ และโรงแรมรอยัล ออคิเด เซอราตัน มีรายละเอียดดังนี้

โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ

โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกราชประสงค์ ตรงข้ามกับโรงพยาบาลตำรวจ เดิมมีชื่อว่าโรงแรมเอราวัณ ซึ่งในปี พ.ศ. 2531 โรงแรมเอราวัณได้ถูกก่อสร้างใหม่ โดยบริษัทโรงแรมเอราวัณ จำกัด ได้มอบหมายให้บริษัทอัมรินทร์พลาซ่า จำกัด เป็นผู้บริหารโครงการก่อสร้างและรับหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการของโรงแรมด้วย (คู่มือลงทุนธุรกิจหลักทรัพย์, 2538 : 25) ในปี พ.ศ. 2534 เมื่อโรงแรมเอราวัณสร้างเสร็จแล้ว ทางบริษัทอัมรินทร์พลาซ่า จำกัด ได้เข้ามาบริหารโครงการโรงแรมเอราวัณ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นโรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ โดยมอบให้กลุ่มไฮแอทเป็นผู้บริหาร ปัจจุบันโรงแรมเอราวัณเป็นอาคารสูง 23 ชั้น มีห้องพักประมาณ 400 ห้อง ห้องประชุมจัดเลี้ยงขนาด 1,500 ที่นั่ง ห้องประชุมขนาดเล็ก 3 ห้อง ห้องอาหารและเครื่องคัมม่านาชนิด อาทิ ห้องอาหารจีน ห้องอาหารอิตาเลียน ห้องอาหารไทย เป็นต้น (สุชาติ กิตติตระกูลกาล, 2540 : 76)

โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ มีการจัดให้บริการด้านวัฒนธรรมไทยให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้เข้ามาใช้บริการ โดยเฉพาะในด้านของอาหารไทยนั้น โรงแรมจัดให้บริการอาหารไทยที่ห้องเรือนไทย บริเวณชั้น 5 ของโรงแรม ซึ่งในบริเวณห้องอาหารจะมีการตกแต่งแบบไทยโดยเฉพาะ และนอกจากนี้ยังมีการจัดการบรรเลงดนตรีไทยในช่วงอาหารเย็น (Dinner) โดยเริ่มบรรเลงตั้งแต่เวลา 19.00 – 21.45 น. ให้บริการแก่ผู้เข้ามารับประทานอาหาร (พรพิศ บุตรไชย, สัมภาษณ์) การบรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมแห่งนี้ เป็นการทำสัญญาระหว่างโรงแรมกับบุคคล (ไม่ใช่นิติบุคคล) ผู้ทำสัญญา คือ นางพัชรา บัวทอง ซึ่งการเริ่มเข้ามาทำสัญญากับโรงแรม เพราะมีพนักงานในโรงแรมรู้จักและสนิทสนมคุ้นเคยกันแนะนำ และผู้ทำสัญญามีโรงเรียนสอนนาฏศิลป์ไทยเป็นหลักประกันในความน่าเชื่อถือ ก่อนการทำสัญญาแรมให้ไปบรรเลงให้ดูก่อน (ordition) และมีคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาลงความเห็นในเรื่องของเครื่องดนตรี จำนวนนักดนตรี จากนั้นจึงทำสัญญา เมื่อครั้งแรกในการทำสัญญาจะเป็นสัญญาแบบปีต่อปี (พ.ศ. 2539 – พ.ศ. 2541) ทำได้ประมาณ 2 ปี เปลี่ยนเป็นต่อสัญญาทุก 6 เดือน (พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2543) หลังจากนั้นอีกประมาณ 2 ปี ก็เปลี่ยนเป็นต่อสัญญาทุก 3 เดือน (พ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน) (พัชรา บัวทอง, สัมภาษณ์)

การบรรเลงดนตรีไทยของโรงแรมในปัจจุบันนี้ เป็นการบรรเลงโดยใช้ “จิม” (จิมผีเสื้อ) เพียงชิ้นเดียว ซึ่งเดิมการบรรเลงดนตรีที่ห้องเรือนไทยของโรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณเริ่มเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2539 ซึ่งในขณะนั้นทางโรงแรมได้จัดให้มีการบรรเลงเครื่องดนตรี 4 ชิ้น ได้แก่ จิม ซอฮู้ ขลุ่ย และโทน – รำมะนา และเมื่อสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย และสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของโลกซบเซาลง ประกอบกับห้องอาหารมีที่ขนาดเล็กทำให้เสียงดังเกินไป และค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยสูง ทางโรงแรมจึงลดงบประมาณในการจัดการบรรเลงดนตรีไทยลง ในปี พ.ศ. 2541 การบรรเลงดนตรีเหลือเครื่องดนตรีเพียง 3 ชิ้น ได้แก่ จิม ซอฮู้ และโทน – รำมะนา จนกระทั่งเมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. 2542 การบรรเลงดนตรีก็ลดลงอีกครั้ง เหลือเพียงการบรรเลงจิมเพียงอย่างเดียวจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2545)

การบรรเลงดนตรีที่ห้องอาหารไทยของโรงแรมนี้ มีการจัดเวทีบรรเลงไว้ด้านหน้าห้องอาหารตรงบริเวณประตูทางเข้าห้องอาหาร มีลักษณะเป็นตัวยาว บริเวณด้านข้างมีเครื่องจักรสานไทยวางประกอบเวที เวลาบรรเลงจะเริ่มตั้งแต่เวลา 19.00 – 21.45 น. บรรเลงดนตรีช่วงละ 45 นาที เป็นเวลา 3 ช่วง พัก 15 นาที รวมเวลาบรรเลงทั้งหมด 2 ชั่วโมง 15 นาที บรรเลงทุกวันไม่มีวันหยุด ในด้านของการเลือกเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบรรยากาศในห้องอาหารเป็นหลัก เครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงในปัจจุบัน คือ จิม ซึ่งก่อนหน้านี้ โรงแรมได้ให้ทดลองบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ เช่น ซอด้วง ซอฮู้ จะเข้ ขลุ่ย จิม แต่ปัจจุบันทางโรงแรมตกลง

เลือกจิมเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพียงเครื่องเดียว ในส่วนของค่าตอบแทนที่นักดนตรีได้รับนั้น นักดนตรีได้รับคนละ 200 บาท ต่อวัน

ภาพที่ 1

การบรรเลงจิมโดยนักดนตรีชาย
ห้องอาหารเรือนไทย โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ

เพลงที่ใช้บรรเลงส่วนใหญ่ เป็นเพลง 3 ชั้น 2 ชั้น หรือเพลงเถา เป็นเพลงที่ฟังสบายๆ เพื่อเป็นการให้ความเพลิดเพลิน (entertain) กับผู้เข้ามาใช้บริการ เพลงที่ใช้บรรเลงส่วนใหญ่เป็น เพลง 3 ชั้น 2 ชั้น หรือเพลงเถา เช่น เพลงลาวดำเนินทราย เพลงลาวดวงเดือน เพลงเขมรไพรโยค เพลงราตรีประดับดาว เพลงเขมรพวง เพลงเขมรพายเรือ และเพลงระบำต่างๆ เช่น เพลงระบำ

สุโขทัย ระบำลพบุรี รำเทพบำเทง เป็นต้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการบรรเลงเพลงตามเทศกาล เช่น เทศกาลลอยกระทง หรือเทศกาลคริสต์มาส และ การบรรเลงเพลงให้กับแขกผู้ที่มาใช้บริการแขกต่างชาติเป็นพิเศษ เช่น ถ้าเป็นผู้ใช้บริการเป็นชาวจีน หรือฮ่องกง บรรเลงเพลงไทยสำเนียงจีน หรือเพลงจีน หรือผู้ใช้บริการเป็นฝรั่ง บรรเลงเพลงที่มีสำเนียงฝรั่ง (กนกพันธ์ พุทธิศิริ, สัมภาษณ์)

นักดนตรีที่มาบรรเลงเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงก็ได้ ซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบ กิริยามารยาทเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ รูปร่างหน้าตา (สวย – หล่อ) ไม่สำคัญ แต่ต้องมีบุคลิกลักษณะที่ดี คุดี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาวิชาเอกดนตรีไทย จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีนักดนตรีบางคนที่จบการศึกษาแล้วมาบรรเลงดนตรีด้วย ศุภวัฒน์ เทียมศรีรัชนิกร (สัมภาษณ์) กล่าวถึงการมาบรรเลงดนตรีไทยว่า ในขณะที่เริ่มทำงานพิเศษที่โรงแรมนี้ ยังเป็นนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์) เริ่มมาบรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรม เพื่อเป็นการหารายได้พิเศษ และหาประสบการณ์นอกเหนือจากการเรียนที่สถาบัน บรรเลงมาเรื่อยๆ จนกระทั่งจบการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2542 และปัจจุบันก็ยังทำงานอยู่ ซึ่งมีเวรประจำ 2 วัน และยังมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งแต่ละคนมีเวรประจำเป็นของตนเอง

ในการบรรเลงดนตรี นักดนตรีผู้ชายแต่งกายด้วยเสื้อราชประแตน กระดุม 5 เม็ด นุ่งโจงกระเบน และสวมถุงเท้า สำหรับผู้หญิงแต่งกายด้วยชุดไทยแขนกระบอก หรือชุดไทยเรือนต้น ซึ่งเป็นชุดที่สามารถสวมใส่ได้ง่ายและสะดวก เพราะถ้าเป็นชุดไทยที่ห่มด้วยสไบ นักดนตรีจะไม่สะดวกในเรื่องการดูแลความเรียบร้อยของการแต่งกายด้วยตนเอง นอกจากนี้ต้องแต่งหน้า ทำผมใส่เครื่องประดับด้วย นักดนตรีทั้งหญิงและชายต้องดูแลเครื่องแต่งกายที่ตนเองสวมใส่ให้สะอาดอยู่เสมอ ซึ่งเครื่องแต่งกายของนักดนตรีทั้งหญิงและชายผู้ทำสัญญาเป็นผู้ดูแล และจัดเตรียมไว้ นอกจากนี้ พัทธรา บัวทอง (สัมภาษณ์) ผู้ทำสัญญา ให้คำแนะนำนักดนตรีในเรื่องการบรรเลงและการแต่งกาย ไว้ว่า

“...ในขณะที่เราบรรเลงดนตรีนี้ เราคือนักแสดง เป็นพระเอก ไม่ใช่ตัวประกอบ ต้องรู้จักทำบุคลิกภาพให้ดูดีอยู่เสมอ ถ้าเป็นผู้หญิงต้องรู้จักประดิษฐ์ประคอย แต่งเนื้อแต่งตัว แต่งหน้าทาปาก ถ้าเป็นผู้ชายต้องรู้จักแต่งเนื้อแต่งตัวให้สะอาดสะอาดอยู่เสมอ ในการบรรเลงก็ต้องยิ้มแย้มแจ่มใสด้วย เพราะเราเป็นทั้งนักดนตรีและนักแสดง...”

ในด้านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำสัญญากับนักดนตรี ผู้ทำสัญญาใช้วิธีการโทรศัพท์ติดต่องานอยู่เสมอ นักดนตรีแต่ละคนมีเวรประจำเป็นของตนเอง ถ้านักดนตรีคนใดไม่สามารถมาทำงานในวันที่ดินเองมีเวรอยู่ก็ต้องแจ้งให้ผู้ทำสัญญาทราบ และในกรณีที่นักดนตรีจัดหาคนมาทำงานแทนก็ต้องแจ้งให้ทราบด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ในกรณีถ้าขาดงานโดยไม่มีสาเหตุ (ทิ้งงาน) ผู้ทำสัญญาจะตัดเดือน ไม่มีการทำโทษโดยการหักเงิน แต่นักดนตรีที่ทำในลักษณะเช่นนี้หลายๆ ครั้ง โดยที่มีการตัดเดือนแล้ว และยังไม่มีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ผู้ทำสัญญาจะสั่งให้พักงาน

โรงแรมอิมพีเรียล ควินส์ปาร์ก

โรงแรมอิมพีเรียล ควินส์ปาร์ก เป็นโรงแรมที่ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท 22 ซึ่งเป็นย่านธุรกิจ โรงแรมนี้มีการจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมของไทยในรูปแบบต่างๆ ให้บริการแก่ผู้เข้ามาใช้บริการของโรงแรมมากมาย เช่น การบรรเลงดนตรีไทย การแกะสลักผลไม้ การร้อยมาลัยดอกไม้สด และนอกจากนี้ยังมีการนำเสนอรูปแบบของวัฒนธรรมไทยต่างๆ เช่น การบริการอาหารไทย การนวดแผนตัวขัดผิวแบบไทย เป็นต้น เมื่อก้าวถึงการบรรเลงดนตรีนั้น โรงแรมจัดการบรรเลงดนตรีไทยออกเป็น 2 ส่วน คือ บรรเลงที่ห้องโถง และบริเวณด้านหน้าห้องลายทอง (ห้องอาหารไทย) เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงคือ ขิม และผู้บรรเลงเป็นผู้หญิง ในการบรรเลงแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกนักดนตรีบรรเลงที่ห้องโถง (Lobby) ด้านหน้าโรงแรมร่วมกับการแสดงศิลปะการแกะสลักผลไม้ และการร้อยมาลัยดอกไม้สดของโรงแรม การจัดการแสดงศิลปะทั้ง 2 นี้ ผู้สาคิดเป็นพนักงานของโรงแรม โดยการแสดงเริ่มตั้งแต่เวลา 18.00 – 19.00 น. การแสดงศิลปะทั้ง 3 ประเภทเป็นที่สนใจของผู้ใช้บริการโรงแรม โดยเฉพาะชาวต่างประเทศ ส่วนการบรรเลงในช่วงที่ 2 นักดนตรีต้องไปบรรเลงบริเวณด้านหน้าห้องลายทอง (ห้องอาหารไทย) ที่อยู่ด้านในโรงแรม โดยการบรรเลงดนตรีเริ่มเวลา 19.30 – 19.45 น. และหยุดในวันอาทิตย์ 1 วัน นักดนตรีได้ค่าตอบแทนวันละ 300 บาท

ในการจัดการบรรเลงดนตรีไทย และนำเสนอศิลปวัฒนธรรมต่างๆ อาทิ การแกะสลักผักผลไม้ การร้อยมาลัยดอกไม้สดนั้น ไว้บริเวณห้องโถง (Lobby) นี้ โรงแรมต้องการให้ผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ได้พบเห็น ได้ชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมไทยในรูปแบบต่างๆ และถือเป็นการประชาสัมพันธ์โรงแรมอีกทางหนึ่งด้วย (จินตนา เทือกสุบรรณ, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 2

การบรรเลงซิมพร้อมการนำเสนอศิลปะการแกะสลักผักผลไม้สดและการร้อยมาลัยดอกไม้สด บริเวณห้องโถง (Lobby) โรงแรมอิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก

การบรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมนี้เป็นนักดนตรีที่ เป็นผู้หญิง และเป็นคนเดียวกับคนที่ทำสัญญากับทางโรงแรม การทำสัญญากับทางโรงแรมเป็นลักษณะแบบบุคคลธรรมดา การที่นักดนตรีได้ทำสัญญากับโรงแรมโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ทำสัญญาคนเดิมของโรงแรมไม่ได้มาบรรเลงด้วยตนเอง แต่ผู้ทำสัญญาจัดหานักดนตรีมาบรรเลงประจำทุกวัน จนกระทั่งผู้บริหารของทางโรงแรมมาพบ ขอพูดคุยกับนักดนตรีและสอบถามถึงผู้ที่ทำสัญญาไว้กับทางโรงแรม ปรากฏว่าผู้ที่ทำสัญญาไว้ไม่เคยมาบรรเลงดนตรีเลย และมีการรับค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม ทางโรงแรมจึงให้นักดนตรีทำสัญญากับทางโรงแรมด้วยตนเอง (ชลิตา ตายสุวรรณ, สัมภาษณ์) โดยเริ่มทำสัญญาเมื่อประมาณเดือนพฤศจิกายน 2542 และจะมีการต่อสัญญาทุกๆ 3 เดือน และในการทำสัญญาไม่มีการผ่านผู้จัดหางาน ผู้ทำสัญญาจะต้องมาบรรเลงด้วยตนเอง ซึ่งเป็นนโยบายของทางโรงแรม แต่ถ้าวุ่นไหนติดธุระก็สามารถหาคนแทนได้

การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนี้ บรรเลงด้วยซิมสี่เครื่องทั้งบริเวณห้องโถง (Lobby) และด้านหน้าห้องลายทอง นักดนตรีบรรเลงด้วยความอึดแน่นแจ่มใส แต่งตัวด้วยชุดไทยแบบต่างๆ กันออกไป อาทิ ชุดไทยจักรี ชุดไทยดุสิต ชุดไทยบรมพิมาน ชุดพื้นเมืองเหนือ เป็นต้น ซึ่งเครื่องแต่งกายนี้ นักดนตรีที่มาทำงานแทนมีประจำเป็นของตนเอง เพราะมีนักดนตรีที่สลับมา

ทำงานแทนมีงานที่อื่นด้วย เมื่อบรรเลงจบที่โรงแรมนี้จึงไปบรรเลงต่อที่ร้านอาหารอมทองใน ซอยสุขุมวิท 33 หรือในบางวันอาจต้องไปบรรเลงที่ร้านอาหารบ้านคุณแม่ สยามสแควร์ และ คำตอบแทนที่นักดนตรีและคนทำสัญญาได้รับไม่แตกต่างกัน เพราะคนทำสัญญาไม่ได้ทำสัญญา เพื่อเป็นนายหน้าจัดหางาน ไม่มีเงินกินเปล่าในส่วนนี้ และนักดนตรีที่มาบรรเลงแทนก็เป็นเพื่อน หรือเป็นนักศึกษารุ่นน้อง (ทัศนวิ ว่องกิจ, สัมภาษณ์)

ส่วนเพลงที่ใช้บรรเลง นักดนตรีบรรเลงเพลงประเภทเพลงสองชั้นเป็นส่วนใหญ่ เช่น เพลง ลาวดวงเดือน เพลงลาวดำเนินทราย เพลงดับลาวเจริญศรี เพลงสร้อยลำปาง หรือเพลงระบำโบราณคดีต่างๆ หรือเพลงสามชั้น เช่น เพลงเขมรไทรโยค นอกจากนี้ยังมีการบรรเลงเพลงไทยสากล ประยุกต์ เช่น เพลงสุนทราภรณ์ หรือเพลงตามยุคสมัย ในการบรรเลงเพลงโรงแรมไม่ได้ระบุว่าเป็น นักดนตรีบรรเลงเพลงประเภทใด ในการบรรเลงเพลงแต่ละครั้งบรรเลงเพลงตามความเหมาะสม กับสถานการณ์ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ชม ผู้ฟังเป็นส่วนใหญ่ ถ้ามีผู้ชมผู้ฟังเป็นคนญี่ปุ่น จะบรรเลง เพลงญี่ปุ่น เช่น ชูบารุ หรือสูกียากิ ถ้าเป็นชาวฮ่องกง หรือจีน จะบรรเลงเพลงจีน เช่น เจ้าพ่อเซียงไฮ้ ถ้าเป็นฝรั่งจะบรรเลงเพลงฝรั่ง หรือถ้าเป็นเทศกาลต่างๆ ก็จะบรรเลงเพลงตาม เทศกาล เช่น เทศกาลลอยกระทง ก็บรรเลงเพลงลอยกระทง หรือในช่วงเทศกาลคริสต์มาส บรรเลง เพลง Jingle Bell นอกจากนี้ยังบรรเลงเพลงตามที่มีผู้ชมขอฟังด้วย ซึ่งนักดนตรีจะบรรเลงตาม ความเหมาะสมจากประสบการณ์ของตนเอง ในส่วนนี้นักดนตรีที่มาบรรเลงแทนนั้นเมื่อผู้รับงาน ไม่สามารถมาบรรเลงได้นั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เรียนจบการศึกษาทางสาขาดนตรีไทย หรือผู้มีความ สามารถด้านดนตรีไทย หรือนักศึกษาที่กำลังศึกษาสาขาดนตรีไทยจากสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอน เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งนักดนตรีส่วนใหญ่จะทำงานพิเศษ (บรรเลงดนตรี) อยู่ทีเดียวกัน รู้จักกัน และแนะนำกันมา นักดนตรีที่เข้ามาทำงานนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่องาน มีสัมมาคารวะ รวมทั้งต้องมีรูปร่างหน้าตาสวย น่ารัก น่าเอ็นดู (ชลิตา ตายสุวรรณ, สัมภาษณ์)

โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา

โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ถนน เจริญนคร มีห้องพัก 413 ห้อง ห้องจัดเลี้ยงห้องใหญ่ 4 ห้อง ห้องเล็ก 4 ห้อง ห้องอาหารและ เครื่องดื่ม 9 ห้อง โรงแรมมีนโยบายที่จะนำเสนอสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเป็นไทย ให้แก่ผู้เข้ามาใช้ บริการของทางโรงแรม ไม่ว่าจะเป็นการตกแต่งสถานที่ต่างๆ ภายในบริเวณโรงแรม อาทิ ห้องพัก ห้องจัดเลี้ยง ระเบียงทางเดิน ห้องอาหาร ตกแต่งด้วยศิลปะแบบไทย หรือการเปิดเพลงเพื่อรอสาย

โทรศัพท์ ทางโรงแรมใช้เพลงที่บรรเลงด้วยดนตรีไทย นอกจากนี้โรงแรมให้บริการด้านอาหารไทยที่บริเวณห้องอาหารริเวอร์ไซด์ เทส (Riverside Trace) ซึ่งตั้งอยู่ในตัวอาคารชั้นล่าง ดิคริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และการนำเสนอการแสดงนาฏศิลป์และการบรรเลงดนตรีไทยด้วย และบริเวณลองเทล บาร์ (Long Tail Bar) เป็นสถานที่ให้บริการด้านเครื่องดื่มตั้งอยู่ริมน้ำฝั่งแม่น้ำ ถัดจากห้องอาหารริเวอร์ไซด์ เทส มีการจัดการบรรเลงดนตรีไทยเช่นกัน ซึ่งเป็นการนำเสนอความเป็นไทยให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ และถือเป็นการประชาสัมพันธ์โรงแรมอีกทางหนึ่งด้วย (บุปผาวดี ดันชัยนันท์, สัมภาษณ์)

บริเวณลองเทล บาร์นี้ มีลักษณะเป็นสถานที่ให้บริการในเครื่องดื่ม ตั้งอยู่ด้านนอกอาคารดิคริมแม่น้ำและทางขึ้นลงเรือของโรงแรม โดยมีการจัดการบรรเลงดนตรีไทยที่บริเวณระเบียงริมแม่น้ำ เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้กับแขกผู้ที่มาใช้บริการในบริเวณลองเทล บาร์ และผู้ที่เดินผ่านไปมา การบรรเลงดนตรีไทยบริเวณนี้เป็นการบรรเลงจิมเพียงเครื่องเดียว ผู้บรรเลงนั่งบรรเลงบนตั่งที่มีขนาดพอดีกับจิม นักดนตรีที่มาบรรเลงเป็นผู้หญิง และที่สำคัญนักดนตรีที่มาบรรเลงนี้เป็นพนักงานของโรงแรม

เดิมการบรรเลงจิมที่บริเวณลองเทล บาร์ นี้ มีบริษัทจัดการการแสดงนาฏศิลป์และดนตรีเป็นผู้ทำสัญญากับโรงแรม และเป็นผู้จัดหานักดนตรีมาบรรเลง เมื่อสัญญาที่ทำขึ้นกับบริษัทแห่งนี้ได้หมดลง ทางโรงแรมจึงเข้ามาทาบทามกับนักดนตรีโดยตรงเสนอให้เป็นพนักงานรายวัน (part time) ตำแหน่งพนักงานตีจิม และให้ค่าตอบแทนเป็นรายวัน วันละ 200 ในการบรรเลงจิมนี้จะต้องมาบรรเลงทุกวัน และถ้าวันไหนดิคริมก็ต้องจัดหาคนมาทำงานแทนด้วย (ปีทมา สุรินทร์อารณ์, สัมภาษณ์) การเข้าทำงานที่โรงแรมนี้ พนักงานที่บรรเลงดนตรีจะทำงานเป็นรายวันต้องเซ็นชื่อการเข้า – ออกงานที่บริเวณที่ลงเวลาของโรงแรม โดยเริ่มเข้าทำงานเวลา 14.00 – 23.00 น. เวลาทำงานทั้งหมด 9 ชั่วโมง และเวลาบรรเลงจิมจะเริ่มเวลา 17.30 – 21.00 น. บรรเลงทุกครั้งชั่วโมง และพักการบรรเลง 15 นาที จนถึงเวลา 21.00 น. การบรรเลงจิมที่บริเวณนี้ในบางครั้งก็จะมีการจัดงานต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานเลี้ยงสังสรรค์ อาจจะมีการบรรเลงจิมเป็นกรณีพิเศษในงานเหล่านี้ด้วย ซึ่งเป็นบริการที่ทางโรงแรมจัดไว้ให้ แต่ถ้าเจ้าของงานไม่มีความประสงค์ที่จะใช้บริการ การบรรเลงจิมในบริเวณนี้ก็จะต้องไป และพนักงานตีจิมก็จะไปทำงานในส่วนอื่นๆ ของโรงแรมแทน

เพลงที่ใช้บรรเลงจะเป็นเพลงประเภท 2 ชั้น 3 ชั้น เช่น เพลงลาวกระทงไม้ เพลงลาวดวงเดือน เพลงลาวดำเนินทราย เพลงตับลาวเจริญศรี เพลงเขมรไทรโยค เพลงแสนคำนึ่ง และมีการบรรเลงเพลงประเภทเพลงลูกกรุง หรือเพลงลูกทุ่งอีกด้วย เช่น เพลงหากจันรู้สัจนิค (เพลงประกอบละครบ้านทรายทอง) เพลงแต่ปางก่อน เพลงมนต์รักลูกทุ่ง ซึ่งในการบรรเลงเพลงนี้ทางโรงแรมไม่ได้กำหนดว่าจะต้องบรรเลงเพลงประเภทใด แต่ในการบรรเลงเพลงส่วนใหญ่มีการสลับบรรเลงระหว่างเพลงไทยเดิม กับเพลงลูกทุ่ง หรือเพลงลูกกรุง เพื่อให้เหมาะสมกับบรรยากาศ (ปีพามา สุรินทร์อาภรณ์, สัมภาษณ์)

ในด้านการแต่งกายของนักดนตรีจะแต่งกายด้วยเครื่องแบบที่ทางโรงแรมจัดไว้ให้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการแต่งกายโดยผ้าไทย ตัดแบบชุดไทยประยุกต์ เป็นแบบเดียวกับพนักงานโรงแรมท่านอื่นๆ ที่ทำงานอยู่ในบริเวณล่อง เถล บาร์ ส่วนเครื่องดนตรี คือ จิม นี เป็นของทางโรงแรมซึ่งทางโรงแรมจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะ มีลักษณะเป็นจิมขนาด 7 หย่อง ทำด้วยสายสแตนเลส มีขาตั้ง ซึ่งการแต่งกายของนักดนตรี และเครื่องดนตรีทางโรงแรมจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลจัดหาให้แก่พนักงาน

โรงแรมฮิลตัน อินเทอร์เน็ตชั้นเนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ

โรงแรมฮิลตัน อินเทอร์เน็ตชั้นเนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ ตั้งอยู่ถนนวิฑู บริเวณสี่แยกเพลินจิต เป็นโรงแรมที่ตั้งอยู่ในย่านธุรกิจ โรงแรมแห่งนี้จัดตกแต่งด้วยศิลปวัฒนธรรมไทยมากมาย ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ ห้องพัก การบริการด้านอาหาร และนอกจากนี้ยังมีการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยให้ชาวต่างชาติชมด้วย กล่าวคือ โรงแรมแห่งนี้มีการจัดการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยที่บริเวณห้องโถง เป็นการบรรเลงจิม และการบรรเลงเป็นวง และในบริเวณสวนอาหารสราญรมณ์ มีการจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยทุกๆ วันศุกร์และการทำบุญญามีลักษณะเป็นแบบบุคลลธรรมดา

การบรรเลงดนตรีไทยไทยที่บริเวณห้องโถงนี้ ทางโรงแรมจัดสถานที่ หรือเวทีที่ใช้บรรเลงเป็นศาลาไทย มีตั้งยาว 2 ตัวอยู่ในศาลา ไว้สำหรับเป็นที่นั่งบรรเลงดนตรี การบรรเลงดนตรีจะเริ่มเวลา 18.30 – 20.30 น. โดยการบรรเลงดนตรีนี้แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เป็นการบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว คือ จิม (จิมสี่เสื่อ) ตั้งแต่เวลา 18.30 – 19.30 น. และในช่วงที่ 2 เป็นการบรรเลงเป็นวงโดยใช้เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ตั้งแต่เวลา 19.30 – 20.30 น. (การบรรเลงในช่วงที่ 2 นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอในส่วนต่อไป)

ในการบรรเลงขิมที่บริเวณด้านหน้าห้องโถง ศาลาไทยนี้ นักดนตรีเป็นผู้หญิง แต่งกายด้วยชุดไทยที่สวยงาม ซึ่งมีลักษณะคล้ายชุดนาฏศิลป์ไทยที่นำมาประยุกต์ให้เหมาะกับการบรรเลงดนตรีไทย ซึ่งการแต่งกายของนักดนตรีที่มาบรรเลงขิมจะมีการเปลี่ยนแปลงทุกวัน ในเรื่องของ การแต่งกาย ผู้ทำสัญญาจะจัดคนไว้เฉพาะแต่งกายให้กับผู้แสดงทั้งดนตรีและนาฏศิลป์ทุกวัน สมศักดิ์ เรืองนนท์ (สัมภาษณ์) กล่าวถึงการแต่งกายของนักดนตรีไว้ว่า

“...ในการบรรเลงดนตรีไทย ก็เหมือนกับการแสดงนาฏศิลป์ เพราะเป็นการแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมไทยที่จะต้องแสดงออกซึ่งสิ่งทั้งงดงาม ทั้งการบรรเลง เพลง ตัวนักดนตรี หรือแม้กระทั่งการแต่งกายของนักดนตรี ที่จะต้องประณีตและสวยงามอยู่เสมอ และที่สำคัญการบรรเลงดนตรีไทยที่บริเวณห้องโถง (Lobby) ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีผู้ใช้บริการ ผู้มาติดต่อ และเดินผ่านไปมามากมาย ดังนั้นการแต่งกายของนักดนตรีจึงต้องมีการแต่งกายให้สวยงาม และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับโรงแรมอีกประการหนึ่งด้วย...”

ภาพที่ 3

การบรรเลงขิมที่ศาลาไทย ห้องโถง (Lobby)
โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ

นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีบุคลิกลักษณะดี หน้าตาน่ารักน่าเอ็นดู มีสัมมาคารวะ ซึ่งนักดนตรีที่มาบรรเลงขิมนี้มีทั้งหมด 4 คน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน แต่ละคนมีเวรประจำเป็นของตนเอง ถ้านักดนตรีคนไหนไม่สามารถมาทำงานในเวรของตนได้ ต้องหานักดนตรีท่านอื่นมาบรรเลงแทน และแจ้งให้ผู้ที่ทำสัญญาทราบทุกครั้ง

โรงแรมรอยัลลอคคิด เซอรادتัน

โรงแรมรอยัลลอคคิด เซอรادتัน เป็นโรงแรมที่มีพื้นที่กว้างขวาง เป็นโรงแรมที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณถนนสี่พระยา มีจัดตกแต่งด้วยศิลปวัฒนธรรมไทยมากมาย ไม่ว่าจะเป็นห้องพัก การบริการด้านอาหาร นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยให้ชาวต่างชาติชมด้วย กล่าวคือโรงแรมแห่งนี้มีการจัดการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยไว้ให้บริการใน 3 ส่วน คือ บริเวณห้องโถง (Lobby) ของโรงแรม ห้องอาหารธาราทอง (ห้องอาหารไทย) และบริเวณระเบียงริมน้ำไทยแลนด์ทูไนท์ (Thailand Tonight) ส่วนของระเบียงริมน้ำไทยแลนด์ทูไนท์เป็นสถานที่ที่โรงแรมนำเสนอการแสดงนาฏศิลป์ไทยและการบรรเลงดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในส่วนต่อไป

การบรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมรอยัลลอคคิด เซอรادتัน เป็นการนำเสนอการบรรเลงดนตรีขึ้นเดียว คือ การบรรเลงขิม (ขิมสี่เสื่อ) ที่บริเวณห้องโถง (Lobby) ด้านหน้าของโรงแรม และในบริเวณห้องอาหารธาราทอง การรับงานในส่วนนี้เป็นการรับงานแบบบุคคลธรรมดา และผู้รับงานเป็นผู้บรรเลง เป็นผู้หุง ถ้าไม่สามารถบรรเลงได้จำกัดนักดนตรีท่านอื่นมาบรรเลงแทน โดยในการบรรเลงดนตรีแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเริ่มที่บริเวณห้องโถง (Lobby) ของโรงแรมก่อน ตั้งแต่เวลา 15.00 – 18.00 น. จากนั้นนักดนตรีมาบรรเลงต่อที่ห้องอาหารธาราทอง เป็นห้องอาหารไทย ซึ่งอยู่บริเวณชั้น 2 ของตัวอาคารดิศริมแม่น้ำ เวทีที่จัดการบรรเลงเป็นตั้งเล็กๆ ตั้งอยู่บริเวณทางเข้าห้องอาหาร การบรรเลงเริ่มตั้งแต่เวลา 19.00 – 22.00 น. ซึ่งการบรรเลงดนตรีทั้งสองช่วง คือ ที่บริเวณห้องโถง (Lobby) และห้องอาหารธาราทอง ใช้เวลาช่วงละ 3 ชั่วโมง โดยเริ่มบรรเลงครั้งแรก 1 ชั่วโมง พัก 15 นาที ครั้งที่สอง 45 นาที พัก 15 นาที และครั้งสุดท้าย 45 นาที

ในการบรรเลงนักดนตรีต้องแต่งกายด้วยการห่มสไบ และห่มทับด้วยสไบกรอง นุ่งผ้าจีบหน้านาง สวมเครื่องประดับ และมีการสลับเปลี่ยนสีของสไบและผ้าถุงทุกวัน ซึ่งผู้รับงาน (ผู้ทำสัญญา) จัดหาเตรียมไว้ให้ และในการมาบรรเลงในแต่ละครั้ง ผู้รับงานให้ค่าตอบแทนเป็นช่วง ช่วงละ 240 บาท ถ้านักดนตรีที่มาแทนบรรเลงช่วงแรกที่ห้องโถง (Lobby) หรือช่วงหลังที่ห้องอาหาร

ธาราทอง จะได้รับค่าตอบแทน 240 บาท แต่ถ้าบรรเลงทั้งสองช่วงได้รับ 480 บาท ซึ่งในการมาบรรเลงแต่ละครั้งผู้รับงานบอกให้บรรเลงแทนในช่วงใด หรือบางครั้งก็บรรเลงทั้ง 2 ช่วง “ในส่วนของนักดนตรีที่มาบรรเลงแทนเป็นนักดนตรีที่เคยศึกษาที่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย และไปศึกษาวิชาเอกดนตรีไทยที่มหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ไปศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัยหอการค้ามาบรรเลงก็มี เพราะผู้รับงานเป็นรุ่นพี่เคยศึกษาอยู่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย” (พัชรินทร์ ธีรวัฒนาปกรณ, สัมภาษณ์)

การบรรเลงเพลงส่วนใหญ่ที่นักดนตรีบรรเลงเพลงไทยที่ฟังง่าย มีทำนองไพเราะ อาทิ แสนคำนี้้ง ลาวดวงเดือน ลาวคำเนินทราย ลาวคำหอม เขมรไพรโยค สร้อยลำปาง มอญมอบเรือ ดับลาวเจริญศรี ในการบรรเลงเพลงที่ห้องโถง (Lobby) ผู้บรรเลงใช้น้ำหนักในการตีมากกว่าพอสมควร เพราะต้องบรรเลงให้ดังพอสมควรเพราะห้องโถง (Lobby) ของโรงแรมมีเนื้อที่กว้าง ส่วนภายในห้องอาหารนักดนตรีต้องควบคุมน้ำหนักมือไม่ให้ดังมากเกินไป เพราะขนาดของห้องอาหารมีขนาดเล็ก และส่วนที่ให้บริการ (โต๊ะอาหาร) มีมาก ผู้เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติ หรือบางท่านก็อาจติดต่อเรื่องธุรกิจ ไม่ต้องการให้เสียงดนตรีดังรบกวน การบรรเลงที่ห้องอาหารจึงมีเสียงเบาว่าการบรรเลงที่ห้องโถง (Lobby) ของโรงแรม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการบรรเลงดนตรีขึ้นเดี่ยวที่พบในโรงแรมนั้น นำเสนอไว้ตามบริเวณต่างๆ คือ บริเวณห้องโถง (Lobby) ของโรงแรม ระเบียงริมน้ำบริเวณทางเดิน และห้องอาหารไทยของโรงแรม ซึ่งในการนำเสนอการบรรเลงดนตรีขึ้นเดี่ยวในห้องอาหารนี้ เป็นห้องอาหารที่ขนาดเล็ก มีเนื้อที่ไม่กว้างขวาง ซึ่งเหมาะสำหรับการนำเสนอเครื่องดนตรีเพียงขึ้นเดี่ยวเครื่องดนตรีที่นิยมนำมาบรรเลงคือ “จิม” นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีเพียงบางแห่งที่บรรเลงโดยนักดนตรีผู้ชาย ซึ่งนักดนตรีทั้งชายและหญิงแต่งกายด้วยชุดไทยที่สวยงาม นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่ศึกษาวิชาดนตรีไทย หรือผู้ที่เรียนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาดนตรีไทย เพลงที่นำเสนอจะเป็นเพลงทางกรอ หวานๆ ฟังนุ่มนวล บางครั้งนักดนตรีนำเพลงที่มีสำเนียงภาษาต่างประเทศมาบรรเลง เช่น เพลงจีน เพลงญี่ปุ่น เพื่อเป็นการเอาใจแขกด้วย (entertain) ส่วนผู้ฟังการบรรเลงดนตรีที่เข้ามาใช้บริการบริเวณห้องโถง (Lobby) ระเบียงริมน้ำและห้องอาหารของโรงแรมส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติ ให้ความสนใจการบรรเลงดนตรีไทยพอสมควร บางคนหยุดยืนดู ยืนฟัง บางคนก็ถามถึงชื่อของเครื่องดนตรี บางคนก็ถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึก บางคนก็ขอทดลองบรรเลงเครื่องดนตรี คนไทยบางคนก็ขอให้นักดนตรีบรรเลงเพลงที่ตนเองอยากฟัง ในส่วนของการแสดงบริเวณห้องอาหาร ผู้เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่เข้ามารับประทานอาหารและติดต่อธุรกิจด้วย

บางคนที่สนใจดนตรีก็เลือกนั่งโต๊ะใกล้ๆ กับเวที บางคนเลือกนั่งโต๊ะด้านหลังๆ เพราะเสียงของดนตรีไม่ดังรบกวนในขณะที่สนทนามากนัก

4.3.1.2 การบรรเลงดนตรีมากกว่า 1 ชั้น

การบรรเลงดนตรีมากกว่า 1 ชั้น มีการนำเสนอไว้ในห้องโถง (Lobby) โรงแรม หรือห้องอาหารที่มีขนาดไม่ใหญ่โตมากนัก ซึ่งมีการจัดรูปแบบของวงไม่เป็นไปตามแบบแผนของการจัดวงดนตรีไทย เช่น การบรรเลงเป็นวงด้วยเครื่องดนตรีเพียง 5 ชั้น ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ขลุ่ยเพียงออ ฉิ่ง และกลองแขก เป็นต้น หรือเป็นการบรรเลงดนตรีด้วยเครื่องดนตรีเพียง 2 หรือ 3 ชั้น เช่น การบรรเลงรวมของขิม ซออู้ และโทน – รำมะนา หรือ การบรรเลงด้วยจะเข้ และขิม เป็นต้น

โรงแรมที่มีการบรรเลงดนตรีมากกว่า 1 ชั้น เป็นการบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรี 2 ชั้น ที่พบในปัจจุบัน ได้แก่ โรงแรมแชงกรี-ลา

โรงแรมแชงกรี-ลา ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง ริมน้ำเจ้าพระยา ติดกับสะพานสมเด็จพระเจ้าตากสิน (สะพานสาทร) เป็นโรงแรมที่มีขนาดใหญ่เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โรงแรมได้จัดการแสดงที่เป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร การจัดแสดงศิลปประการแกะสลักผลไม้ การแสดงนาฏศิลป์ และการบรรเลงดนตรีไทย

ในส่วนการบรรเลงดนตรีไทยของโรงแรมนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนบริเวณห้องโถง (Lobby) เป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเพียง 2 ชั้น สลับหมุนเวียนไปภายใน 1 สัปดาห์ และส่วนที่เป็นห้องอาหารไทยคือศาลาทิพย์ เป็นการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ (การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนี้ ผู้วิจัยนำเสนอไว้ในส่วนต่อไป)

การบรรเลงดนตรีไทยที่ห้องโถง (Lobby) ของโรงแรมนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 โดยการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง) ก่อน ประมาณ 15 วัน ทางโรงแรมเปลี่ยนให้บรรเลงดนตรีไทยแทน ในการบรรเลงดนตรีไทยนี้ใช้เครื่องดนตรีเพียง 2 ชั้น นักดนตรี 2 คน แต่การบรรเลงดนตรีที่บริเวณด้านหน้าห้องโถง (Lobby) บรรเลงได้เพียง 4 เดือนเท่านั้น (ตั้งแต่เดือนมิถุนายน – วันที่ 30 กันยายน 2545) ทางผู้บริหาร โรงแรมก็สั่งระงับการบรรเลงดนตรีไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริเวณห้องโถง (Lobby) ของโรงแรมได้ปิดปรับปรุงพื้นที่ใน บางส่วนจึงเป็นเหตุให้ต้องระงับไว้ก่อน (บันทึก รอดประสิทธิ์, สัมภาษณ์)

การบรรเลงดนตรีไทยที่บริเวณห้องโถงนี้ เริ่มบรรเลงตั้งแต่วันที่ 17.50 – 19.00 น. (1 ชั่วโมง 30 นาที) บรรเลงเพียงรอบเดียว ไม่หยุดพัก โดยนักดนตรีนั่งบรรเลงที่ตั้งยาวหันหน้าให้แขกที่เข้ามาใช้บริการที่ห้องโถง นักดนตรีแต่งกายด้วยชุดไทยลักษณะต่างๆ เช่น ชุดไทยเรือนต้น ชุดไทยจักรี เป็นต้น ในการบรรเลงบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี 2 ชิ้น และในแต่ละวันจะมีการเปลี่ยนเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงไปจนครบ 1 สัปดาห์ ในแต่ละวันการบรรเลงดนตรีหมุนเวียนกันไป โดยในวันจันทร์บรรเลงจิม และซอฮู้ วันอังคารบรรเลงระนาดเอก และซอฮู้ วันพุธบรรเลงจะเข้ และขลุ่ย วันพฤหัสบดีบรรเลงระนาดเอก และขลุ่ย วันศุกร์บรรเลงจะเข้ และ ซอฮู้ วันเสาร์บรรเลงระนาดเอก และ โทน – รำมะนา และในวันอาทิตย์บรรเลงจิม และจะเข้ ซึ่งในบางครั้งที่อาจมีการสับเปลี่ยนเครื่องดนตรีในแต่ละวันได้ เช่น ในกรณีที่นักดนตรีที่มาแทนในวันเสาร์ไม่สามารถบรรเลงระนาดเอกแทนนักดนตรีที่มีเวรประจำได้ ก็สามารถเปลี่ยนเป็นเครื่องดนตรีชิ้นอื่นได้ตามความเหมาะสม

นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิชาเอกดนตรีไทย หรือเป็นผู้ที่จบจากสถาบันแห่งนี้ นักดนตรีได้ค่าตอบแทนวันละ 300 บาท ในการบรรเลงที่บริเวณห้องโถง (Lobby) นี้ใช้นักดนตรีมากพอสมควร เนื่องจากการบรรเลงในแต่ละวันต้องสลับสับเปลี่ยนชนิดของเครื่องดนตรีด้วย ดังนั้นนักดนตรีที่มาบรรเลงจึงมีหลายคนและส่วนใหญ่ รู้จักกันและแนะนำต่อๆ กันมา ในการบรรเลงทุกครั้งนักดนตรีต้องมีหน้าตาขี้นยิ้มแย้มอยู่เสมอ ห้ามคุยกันหรือหยุดเพลงนานเกินไป นักดนตรีต้องแต่งหน้า แต่งตัวให้สวยงาม และมีความตรงต่อเวลา เพราะโรงแรมถือเรื่องเวลาเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด (บัณฑิต รอดประสิทธิ์, สัมภาษณ์)

เพลงที่บรรเลงที่บริเวณห้องโถงนี้ จะเป็นเพลงประเภท 3 ชั้น 2 ชั้น และเพลงเถาเป็นส่วนใหญ่ เช่น เพลงเขมรพวง เพลงเขมรพายเรือ เพลงโสมส่องแสง เพลงดัลลาวเจริญศรี เพลงลาวดำเนินทราย เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีเพลงระบำต่างๆ เช่น เพลงระบำเทพบันเทิง เพลงระบำสุโขทัย เพลงระบำลพบุรี เป็นต้น ที่สำคัญเพลงที่นำมาบรรเลงจะต้องเป็นเพลงที่มีสำเนียงไทยเท่านั้น “ผู้บริหารของโรงแรมห้ามบรรเลงเพลงที่มีสำเนียงจีน และเพลงที่มีสำเนียงญี่ปุ่น โดยให้เหตุผลว่าไม่เหมาะกับการบรรเลงดนตรีไทย” (บัณฑิต รอดประสิทธิ์, สัมภาษณ์) นักดนตรีส่วนใหญ่สามารถบรรเลงเครื่องดนตรีได้หลายชนิด ในช่วงเวลาที่บรรเลงนักดนตรีอาจสลับกันบรรเลงเครื่องดนตรีของอีกคนหนึ่งก็ได้ นักดนตรีที่มาบรรเลงมีเวรประจำของตนเอง ถ้าไม่สามารถมาบรรเลงในวันนั้นๆ ได้ ต้องหานักดนตรีคนอื่นมาทำงานแทนตน หรือถ้าไม่สามารถหาใครมาทำงานแทนได้ ต้องติดต่อนายบัณฑิต ให้ช่วยจัดหาคนมาแทน

สำหรับการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี 2 ชิ้นนั้น เครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ้ม นุ่มนวล เช่น ซอฮู้ ขิม ขลุ่ย จะเข้ ระนาดเอก (ตีด้วยไม้ฉวม) ไม่ใช่เครื่องดนตรีที่มีเสียงแหลม และดังมาก นักดนตรีที่นำมาบรรเลงส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาหญิงที่ศึกษาวิชาดนตรีไทย หรือผู้ที่เรียนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาดนตรีไทย และบรรเลงเพลงทางกรอ หวานๆ ฟังนุ่ม และคันทูผู้ฟัง ในส่วนของผู้ชม ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต พบว่า ผู้เข้ามาใช้บริการห้องโถงเป็นชาวต่างชาติทั้งชาวยุโรป และชาวเอเชีย ซึ่งให้ความสนใจกับการบรรเลงดนตรีไทยเป็นพิเศษ บางคนขอบรรเลงดนตรี บางคนก็ถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึก บางคนก็มาดูวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะถ้าวันที่มีการบรรเลงจะเข้ ซอฮู้ หรือระนาดเอก

4.3.2 การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง

การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงตามแบบแผนดั้งเดิมนั้น มักใช้วงปี่พาทย์เครื่องคู่ หรือวงปี่พาทย์เครื่องห้าประกอบการแสดงต่างๆ เช่น การแสดงโขน ละคร รำ หรือระบำ เมื่อดนตรีไทยได้เข้ามาสู่ธุรกิจโรงแรม วงปี่พาทย์เครื่องห้าก็ถูกนำมาบรรเลงประกอบการแสดงในโรงแรมด้วย แต่ในปัจจุบันการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงในโรงแรม ส่วนใหญ่บรรเลงอยู่ในห้องอาหารที่มีขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ หรือโรงแรมบางแห่งจัดไว้ด้านนอกอาคาร มีลักษณะเป็นสถานที่โล่ง (open air) กว้างขวาง ซึ่งโรงแรมที่อยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยาส่วนใหญ่จัดให้บริการ ส่วนใหญ่มีการนำเสนอการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทย ซึ่งการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนี้เป็นวงดนตรีที่ถูกจำกัดด้วยการใช้นักดนตรีประมาณ 4 – 5 คน นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย และเครื่องดนตรีที่ใช้เป็นเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ เช่น ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ กลองแขก ตะโพน กลองทัด ปี่ ฉิ่ง เป็นต้น ในบางแห่งใช้ขลุ่ยแทนปี่ การรวมวงมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิมคือ แบบแผนการรวมวงไม่ชัดเจน ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน เนื่องจากได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ ทางธุรกิจ ในการบรรเลงด้วยวงดนตรีในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่บรรเลงโดยใช้ไม้ฉวม และที่สำคัญนักดนตรีสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายชนิด นอกจากนี้ นักดนตรียังต้องมีปฏิภาณไหวพริบ ต้องรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อีกด้วย โรงแรมที่มีการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ ได้แก่ โรงแรมแชนกรี-ลา โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์กนายเลิศ โรงแรมรอยัลค็อกคิต เซอราตัน และโรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ท แอนด์สปา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

โรงแรมแห่งกรี-ลา

โรงแรมแห่งกรี-ลา มีการบรรเลงดนตรีและแสดงนาฏศิลป์ไทยที่บริเวณศาลาทิพย์ ซึ่งเป็นส่วนที่โรงแรมจัดให้บริการอาหารไทยแก่นักท่องเที่ยวที่พักในโรงแรม หรือผู้อื่นที่เข้ามาใช้บริการ ศาลาทิพย์นี้ตั้งอยู่บริเวณด้านนอกอาคารติดกับริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีลักษณะเป็นบ้านทรงไทย 3 หลัง และมีศาลาอยู่ตรงกลาง ซึ่งบริเวณศาลาที่อยู่ตรงกลางนี้ ใช้เป็นที่จัดการบรรเลงดนตรีไทยและแสดงนาฏศิลป์ไทย นอกจากนี้บริเวณรอบๆ ศาลาทิพย์ ยังมีการตกแต่งด้วยพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับของไทยที่สวยงาม มีบ่อปลุกบัวอยู่บริเวณรอบๆ บ้านทรงไทยทั้ง 3 หลัง และมีการตกแต่งสถานที่ด้วยสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มีรูปทรงและลวดลายของศิลปวัฒนธรรมแบบไทย อาทิ ตู้หรือชั้นวางของแบบโบราณ โถง อ่าง หรือศิลปหัตถกรรมไทยต่างๆ มากมาย

การบรรเลงดนตรีไทยที่ศาลาทิพย์ เป็นการบรรเลงดนตรีไทยที่ใช้ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยใช้รูปแบบของวงปี่พาทย์เป็นหลัก เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ขลุ่ย ฉิ่ง กลองแขก และตะโพนไทย ซึ่งทางโรงแรมจัดได้จัดให้มีการบรรเลงและการแสดงนาฏศิลป์ไทยทุกวัน ในช่วงเวลาอาหารเย็น (Dinner) “ในการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์นี้ โรงแรมทำสัญญาแบบบุคคลธรรมดา โดยการทำสัญญาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การแสดงนาฏศิลป์ไทย และการบรรเลงดนตรีไทย” (รังสรรค์ บัวทอง, สัมภาษณ์)

โดยการแสดงเริ่มเวลา 19.30 – 21.30 น. แบ่งการบรรเลงดนตรีเป็น 2 ช่วง คือ 19.30 – 20.30 น. และ 20.45 – 21.30 น. ซึ่งในช่วงแรก (19.30 – 20.30 น.) เป็นการบรรเลงดนตรีก่อนเริ่มแสดงนาฏศิลป์ ประมาณ 1 ชั่วโมง และพักการบรรเลงดนตรี 15 นาที และในช่วงที่สอง เป็นการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย ลักษณะของเวทีที่ตั้งเครื่องดนตรีเป็นตั้งอยู่ด้านหลัง 2 ตัว ใช้วางระนาดเอก และระนาดทุ้ม นักดนตรีนั่งบนเก้าอี้ที่อยู่ด้านหลังตั้งทั้ง 2 ตัวนี้ ซึ่งก่อนเริ่มการบรรเลงนักดนตรีต้องจัดเตรียมเครื่องดนตรีให้พร้อม ต้องยกเครื่องดนตรีจากสถานที่เก็บเครื่องดนตรีมาตั้งบริเวณสถานที่บรรเลงก่อนเวลา 19.30 น.

แผนผังที่ 1
การจัดวงดนตรีศาลาทิพย์ โรงแรมแชงกรี-ลา

ภาพที่ 4

การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง
บริเวณศาลาทิพย์ โรงแรมแชงกรี-ลา

การบรรเลงดนตรีนี้ใช้นักดนตรี 5 คน บรรเลงระนาดเอก 1 คน ระนาดทุ้ม 1 คน ขลุ่ย 1 คน ฉิ่ง 1 คน และเครื่องหนัง 1 คน นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาผู้ชายที่กำลังศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในการบรรเลงมีนักศึกษา 2 คน เป็นนักดนตรีหลักยืนเอาไว้ ทำหน้าที่ดูแลเครื่องดนตรี ส่วนนักดนตรีคนอื่นสลับผลัดเปลี่ยนกันมา ในแต่ละคนมีเวรประจำของตนเอง เมื่อก่อนนักดนตรีที่มาบรรเลงเป็นครู หรือเป็นศิษย์เก่าจากสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (รังสรรค์ บัวทอง, สัมภาษณ์)

ในการบรรเลงดนตรีไทยประกอบการแสดงในชุดต่างๆ ในแต่ละคืนมีชุดการแสดงทั้งสิ้น 4 ชุด สลับสับเปลี่ยนกันไป และก่อนเริ่มการแสดงมีการเปิดเทปบรรยายถึงการแสดงชุดต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ ในส่วนของการแสดงนาฏศิลป์ไทยนี้ โรงแรมได้ทำสัญญาแยกกันกับการบรรเลงดนตรีไทย การจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยในแต่ละวันมีการเปลี่ยนโปรแกรมการแสดงทุกวันจันทร์ ซึ่งการแสดงมีด้วยกัน 5 โปรแกรม คือ โปรแกรมที่ 1 รำวระเซษฐ์ ระบำศรีชัยสิงห์ โขนชุดพระรามตามกวาง และเซ็งกะโป้ โปรแกรมที่ 2 ฟ้อนเทียน ระบำจันทบุรี โขนชุดจับนางสุวรรณมัจฉา และดาไลกิปีส โปรแกรมที่ 3 ฟ้อนที ระบำสุโขทัย รำมโนราห์ และเซ็งตั้งหวาย โปรแกรมที่ 4 ระบำฉิ่ง รำร้อนแร่ โขนชุดเมขลา – รามสูร และฟ้อนไทภูเขา และโปรแกรมที่ 5 ฟ้อนเล็บ ระบำลพบุรี โขนชุดจับนางสุวรรณมัจฉา และเซ็งกระดืบ และในวันพฤหัสบดีของทุกสัปดาห์มีการแสดงโขนชุดยกรบ ในแต่ละชุดการแสดงมีการนำเสนอให้ผู้เข้าชมรับประทานอาหารในบ้านเรือนไทยทั้ง 3 หลัง แต่ละหลังใช้เวลาประมาณ 5 นาที และมาแสดงที่เวทีกลาง เป็นศาลาที่มีนักดนตรีบรรเลงอยู่อีกประมาณ 5 นาที แต่ละชุดการแสดงใช้เวลาประมาณ 20 นาที

ในส่วนของการเล่นต้องมีส่วนช่วยที่ช่วยแต่งตัวในนักแสดง 1 คน ในแต่ละวันมีนักแสดงประมาณ 6 คน หากวันไหนมีการแสดงโขนชุดยกรบใช้ผู้แสดงประมาณ 8 คน นักแสดงเป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ทั้งชายและหญิง นักแสดงและผู้ช่วยแต่งตัวได้ค่าตอบแทน 150 บาทต่อวัน และนักแสดงผลัดเปลี่ยนกันมาตามเวรประจำของตน ถ้าใครติดธุระต้องจัดหาคนมาแทนด้วยตนเอง ในส่วนของชุดการแสดงนาฏศิลป์ในแต่ละวันนั้น สุชาดาเพิ่มสุข (สัมภาษณ์) กล่าวว่า ตนเองเป็นผู้เสนอกับทางโรงแรมก่อนจัดการแสดง แล้วทางโรงแรมพิจารณาอีกครั้งหนึ่งตามความเหมาะสม

ภาพที่ 5

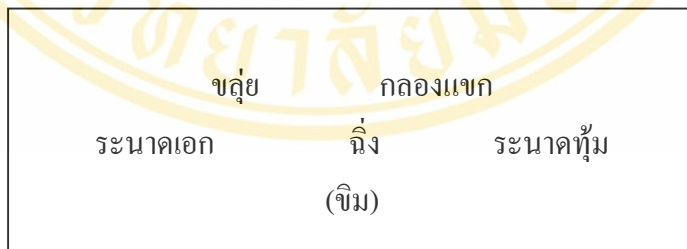
การแสดงโขนชุดยกรบ
บริเวณศาลาทิพย์ เวทีกลาง โรงแรมเชงกรี-ลา

การบรรเลงเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงนาฏศิลป์นี้ อาจมีการเพิ่มหรือลดจำนวนเที่ยว (ครั้ง) ที่บรรเลง หรืออาจตัดทอนเพลงในแต่ละชุดการแสดงตามความเหมาะสมกับเวลา “ส่วนการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงในโรงแรมมีการระบุนเวลาการแสดงที่แน่นอนนั้น ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของการแสดงในแต่ละชุดด้วย” (รังสรรค์ บัวทอง, สัมภาษณ์) นอกจากการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยแล้ว นักดนตรีต้องบรรเลงเพลงอื่นๆ อีกด้วย เพื่อให้นักแสดงเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในชุดต่อไป เพลงที่ใช้บรรเลงส่วนใหญ่เป็นเพลง 2 ชั้น บรรเลงเพลงที่ใช้บรรเลงในวงมโหรี ส่วนใหญ่เป็นเพลง 2 ชั้น เพลงช้าๆ นุ่มๆ ที่ฟังสบายๆ และนอกจากนี้ยังมีเพลงนานาชาติ หรือเพลงที่นิยมของชาติต่างๆ เช่น เพลงชากูระของญี่ปุ่น หรือเป็นเพลงประเภทเพลงประกอบละคร หรือเพลงลูกทุ่งต่างๆ ซึ่งนักดนตรีสามารถบรรเลงเพลงได้อย่างอิสระ แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสถานที่ด้วย และในบางวันนักดนตรีบรรเลงจะเข้าในช่วงแรก ในส่วนของการแต่งกายของนักดนตรีนั้น นักดนตรีสวมชุดที่ทางผู้ทำสัญญาจัดหาไว้ให้ เป็นเสื้อคอกลมสีขาว หรือสีนวล และสวมกางเกงนักศึกษาสีดำ ซึ่งสะดวกสบายกับนักดนตรี ทั้งนี้เพราะนักดนตรีมีรูปร่างและขนาดที่แตกต่างกัน นักดนตรีได้รับค่าตอบแทนวันละ 150 บาท นักศึกษาที่มาบรรเลงดนตรีที่โรงแรม ต้องการหารายได้พิเศษนอกเหนือจากเงินที่ผู้ปกครองให้ไว้เป็นทุนการศึกษา และนักศึกษาส่วนใหญ่ที่มาทำงานต้องการที่หาประสบการณ์นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน

โรงแรมฮิลตัน อินเทอร์เน็ต ชั้นเนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ

การบรรเลงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงในโรงแรมฮิลตัน อินเทอร์เน็ต ชั้นเนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศนี้ มีการบรรเลงดนตรีและแสดงนาฏศิลป์ไทยที่สวนสราญรมณ์ทุกๆ วันศุกร์ ซึ่งเป็นส่วนที่โรงแรมจัดให้บริการอาหารไทยแก่นักท่องเที่ยวที่พักในโรงแรม หรือผู้ที่มาใช้บริการอื่นๆ สวนสราญรมณ์ของโรงแรมนี้ ตั้งอยู่บริเวณชั้นล่างของอาคาร มีลักษณะเป็นห้องโถงโล่งสามารถมองเห็นได้จากชั้นบนบริเวณห้องโถง (Looby) มีเวทีตั้งอยู่ริมห้องเพื่อใช้เป็นที่สำหรับจัดแสดงนาฏศิลป์ไทย และด้านข้างเวที ขวามือของผู้ชมเป็นที่ตั้งของวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

การบรรเลงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงนี้ เป็นวงดนตรีที่จัดรูปแบบของวงไม่ครบองค์ประกอบของการจัดวงดนตรีไทยที่ใช้ประกอบการแสดง การจัดรูปแบบของวงดนตรีที่ปรากฏเป็นวงปี่พาทย์ โดยมีผู้บรรเลง 4 – 5 คน ประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ขลุ่ย ฉิ่ง กลองแขก ตะโพนไทย ซึ่งนักดนตรีที่บรรเลงจึงสามารถขับร้องได้ด้วย ในวันเสาร์ – วันพฤหัสบดี วงดนตรีนี้บรรเลงที่ศาลาไทย บริเวณห้องโถงด้านหน้าโรงแรม เริ่มบรรเลงในช่วงที่ 2 โดยเริ่มบรรเลงตั้งแต่เวลา 19.30 – 20.30 น. ต่อจากการบรรเลงขิมในช่วงที่ 1 นักดนตรีเป็นชาย 4 คน และเป็นผู้หญิง 1 คน คือ เป็นนักร้องและเป็นคนตีฉิ่ง

แผนผังที่ 2

การจัดวงดนตรีบริเวณห้องโถง (Lobby)
 โรงแรมฮิลตัน อินเทอร์เน็ต ชั้นเนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ

เวทีแสดงนาฏศิลป์

ขลุ่ย กลองแขก / ตะโพนไทย
ระนาดเอก นึ่ง ระนาดทุ้ม
(จิม)

แผนผังที่ 3

การจัดวงดนตรีและการจัดเวทีแสดงนาฏศิลป์ สวนอาหารสราญรมณ์
โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ

ภาพที่ 6

การบรรเลงดนตรีที่ศาลาไทย ห้องโถง (Lobby)
โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ

ในส่วนของการแสดงนาฏศิลป์ในวันศุกร์ที่สวนสราญรมณ์ มีการแสดงด้วยกัน 5 ชุด เริ่มตั้งแต่เวลา 19.30 – 21.00 น. ซึ่งในการแสดงนาฏศิลป์ทั้ง 5 ชุดนี้ มีการแสดงนาฏศิลป์ครบ 4 ภาค คือ ภาคเหนือ มีฟ้อนต่างๆ เช่น ฟ้อนเทียน ฟ้อนมาลัย ฟ้อนแพน ภาคใต้มีการแสดงชุดอรอนแร่ ตาลีกีปัส ภาคกลางมีระบำโบราณคดีต่างๆ ส่วนภาคอีสานมีการแสดงซึ่งต่างๆ เช่น เชิงกระดืบข้าว เชิงกะหยัง เชิงกะโป้ ซึ่งการจัดการแสดงจะหมุนเวียนทุกสัปดาห์

การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยในชุดต่างๆ มีการบรรเลงเพิ่มหรือลดจำนวนเที่ยวลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ใช้ในการแสดง ส่วนการบรรเลงเพลงนอกเหนือจากการบรรเลงประกอบการแสดงนั้น นักดนตรีต้องบรรเลงเพลงต่างๆ เพื่อเป็นการรอเวลาที่จะแสดงนาฏศิลป์ในชุดต่อไปด้วย เพลงที่ใช้บรรเลงส่วนใหญ่เป็นเพลง 2 ชั้น เพลงเรื่อง หรือเพลงเกร็ดต่างๆ และในวันเสาร์ – วันพฤหัสบดี มีการบรรเลงที่ห้องโถง (Lobby) ก็เป็นการบรรเลงเพลงในลักษณะเดียวกัน บางครั้งบรรเลงเพลงเพื่อเอาใจแขกเป็นพิเศษ (entertain) เช่น การบรรเลงเพลงให้มีสำเนียงภาษาต่างๆ เช่น เพลงสำเนียงจีน เพลงสำเนียงญี่ปุ่น หรือเพลงสำเนียงฝรั่ง นอกจากนี้ นักดนตรียังมีการบรรเลงเพลงตามผู้ฟังมาขอฟังอีกด้วย

ในส่วนของการแต่งกายของนักดนตรี มีการประยุกต์เครื่องแต่งกายให้น่าชมและสะดุดตาแก่ผู้พบเห็นมากยิ่งขึ้น โดยดัดแปลงเครื่องแต่งกายของนักดนตรีชาย ที่เป็นเสื้อราชประแตนกระดุม 5 เม็ด สีขาวเป็นสีทอง นุ่งผ้าโจงกระเบนเป็นผ้าพิมพ์ลายโขนมพัสตร์ ส่วนเครื่องแต่งกายของนักดนตรีหญิง มีการดัดแปลงชุดไทยให้มีลักษณะคล้ายกับชุดที่ใส่แสดงนาฏศิลป์เช่นกัน นักดนตรีที่มาบรรเลงส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยนักดนตรีที่บรรเลงประจำเป็นชายทั้งหมด 15 คน หญิง 4 คน ซึ่งแต่ละคนมีเวรประจำของตนเอง ถ้าใครไม่สามารถที่จะมาบรรเลงดนตรีในเวรของตนได้ต้องจัดหาคนมาแทน และแจ้งผู้ทำสัญญาให้ทราบทุกครั้ง ในส่วนของค่าตอบแทน นักดนตรี ผู้แสดงนาฏศิลป์ และคนแต่งตัวได้เท่ากัน คือ วันละ 200 บาท แต่ถ้านักดนตรีหรือนักแสดงที่ทำงานมานานก็จะได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้น

โรงแรมรอยัลลอคคิด เซอรادتัน

โรงแรมรอยัลลอคคิด เซอรادتันนี้ จัดการนำเสนอดนตรีออกเป็น 2 ลักษณะ คือการบรรเลงดนตรีอิสระซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในตอนต้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนี้จัดขึ้นที่ระเบียงริมน้ำไทยแลนด์ ทูไนท์ (Thailand tonight) ที่บริเวณนี้ โรงแรมจัดให้บริการอาหารไทยและอาหารทะเล (seafood) เป็นการให้บริการแบบบุฟเฟ่ต์ (buffet)

การบรรเลงดนตรีไทยประกอบการแสดงที่โรงแรมแห่งนี้ จัดเป็นวงปี่พาทย์ ประกอบด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ปี่ใน ฉิ่ง ตะโพน กลองตะโพน และกลองแขก โดยลักษณะการจัดวงเรียงแบบหน้ากระดาน อยู่บนเวทีด้านบนติดผนังด้านใน เวทีแบบมีหลังคาเป็นทรงไทย ตกแต่งผนังเหมือนกับฝาบ้านทรงไทย ตัวเวทียกเป็น 2 ระดับ คือ เวทีที่ใช้บรรเลงดนตรี และเวทีที่ใช้แสดงนาฏศิลป์ มีลักษณะพื้นยกระดับแบบขั้นบันได เวทีบรรเลงอยู่ด้านบนข้างในติดผนัง เวทีแสดงนาฏศิลป์อยู่ถัดออกมา เวทีแสดงนี้ตั้งขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในส่วนที่ให้บริการเปิดโล่ง (open air) การบรรเลงใช้นักดนตรีชาย 5 คน แต่งกายด้วยชุดประจำภาคเหนือ มีผ้าพาดไหล่และผ้าโพกศีรษะ นักดนตรีแต่ละคนมีเวรประจำเป็นของตนเอง ถ้าใครไม่สามารถมาบรรเลงดนตรีในวันของตนได้ก็ต้องจ้างให้ ผู้ดูแลทราบก่อนแล้วจัดหาคนอื่นมาบรรเลงแทน “แต่ส่วนใหญ่ นักดนตรีจะใช้วิธีสลับเวรกัน นอกจากจะสลับไม่ได้จริงๆ จึงจัดหาคนอื่นมาบรรเลงแทน” (สรวัดน์ ปลื้มปรีชา, สัมภาษณ์) นักดนตรีและผู้แสดงนาฏศิลป์เป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ชั้นกลางและชั้นสูง และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ในการจัดการแสดงเริ่มตั้งแต่เวลา 19.15 – 22.00 น. โดยมีการบรรเลงดนตรี การแนะนำเครื่องดนตรี การแสดงนาฏศิลป์ไทย ซึ่งผู้ทำสัญญาจะนำเสนอการแสดงต่างๆ ให้กับคณะผู้บริหารของโรงแรมพิจาณา โดยนำเสนอดนตรีประกอบการแสดง คือ วงปี่พาทย์ และวงดนตรีพื้นเมือง โดยการแสดงเริ่มด้วยการบรรเลงวงโปงลาง ตั้งแต่เวลา 19.15 – 19.30 น. จากนั้นเป็นการบรรเลงดนตรีด้วยวงปี่พาทย์ ถึงเวลา 19.45 น. จึงเริ่มการแสดงนาฏศิลป์ 3 ชุด ใช้เวลาประมาณ 30 นาที ประมาณ 20.15 – 20.30 น. เป็นการแนะนำดนตรีไทย และการบรรเลงดนตรีไทย จากนั้นจึงเริ่มการแสดงนาฏศิลป์ 4 ชุด ใช้เวลาประมาณ 45 นาที (20.30 – 21.15 น.) เสร็จจากการแสดงชุดนี้แล้วจึงมีการบรรเลงดนตรีไทยต่อไปเรื่อยๆ จนถึงเวลา 22.00 น. สรวัดน์ ปลื้มปรีชา (สัมภาษณ์) กล่าวถึงการจัดการแสดงไว้ว่า

“...ในการจัดการแสดงต้องนำเสนอในสิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง ปัจจุบันมีผู้นำเสนอการแสดงต่างๆ กับทางโรงแรมมากมาย การที่เรามีการนำเสนอการแสดงนาฏศิลป์ หรือการบรรเลงดนตรีที่คณะอื่นไม่มี ทำให้เราได้เปรียบ โรงแรมจะคัดเลือกให้เราเป็นคณะที่ได้ทำสัญญากับทางโรงแรม โดยเฉพาะการนำเสนอดนตรีพื้นเมืองควบคู่กับการบรรเลงดนตรีไทย จึงได้รับการตอบรับที่ดีจากคณะผู้บริหารของโรงแรม...”

(โปงลาง) ตะโพน ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ระนาดทุ้ม ปี่ใน กลองตะโพน

เวทีแสดงนาฏศิลป์ไทย

แผนผังที่ 4

การจัดวงดนตรีและการจัดเวทีแสดงนาฏศิลป์

ระเบียงริมน้ำไทยแลนด์ ภูเก็ต (Thailand Tonight) โรงแรมรอยัลล่อคิด เซอรادتัน

ภาพที่ 7

การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย

ระเบียงริมน้ำ ไทยแลนด์ ภูเก็ต (Thailand Tonight) โรงแรมรอยัลล่อคิด เซอรادتัน

ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยในแต่ละวันมีรายการแสดงสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป แต่ละวันมีการแสดงทั้งสิ้น 7 ชุด สลับสับเปลี่ยนกันไป ได้แก่ ระเบียบวาทะศิลป์ โขนชุดยกกรบ ระเบ็ดเตล็ด โขนชุดหนุมานจับนางสุวรรณมัจฉา การต่อสู้กระบี่กระบอง รำพื้นเมือง และรำวงเชยแฉก ซึ่งการแสดงทั้ง 7 ชุด นี้ มี 4 ชุดที่มีแสดงทุกวัน คือ การแสดงโขนชุดยกกรบ โขนชุดหนุมานจับนางสุวรรณมัจฉา การแสดงกระบี่กระบอง และรำวงเชยแฉก ก่อนการแสดงนาฏศิลป์มีผู้บรรยาย (announcer) เป็นผู้ประกาศความเป็นมา และลักษณะชุดการแสดงต่างๆ อย่างคร่าวๆ เป็นภาษาอังกฤษ และเชิญชวนให้ผู้ให้บริการชมการแสดงในชุดนั้น โดยการแสดงนาฏศิลป์แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรก 3 ชุดการแสดง และช่วงที่สอง 4 ชุดการแสดง ซึ่งในระหว่างการแสดงนาฏศิลป์ทั้ง 2 ช่วงนี้ มีการบรรเลงดนตรีและแนะนำดนตรีให้ชาวต่างชาติชม โดยผู้บรรยาย (announcer) เป็นภาษาอังกฤษเช่นกัน นักดนตรีและผู้บรรยาย (announcer) ได้รับค่าตอบแทนวันละ 150 บาท ผู้แสดงนาฏศิลป์ได้รับค่าตอบแทนวันละ 140 บาท

ตารางที่ 1 ตัวอย่างรายการการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทย
ระเบียบวาทะศิลป์ ไทยแลนด์ทูไนท์ (Thailand Tonight)

รายการ แสดง — เวลา		รายการที่ 1	รายการที่ 2	รายการที่ 3	รายการที่ 4
1.	19.15 — 19.30	การบรรเลงโปงลาง	การบรรเลงโปงลาง	การบรรเลงโปงลาง	การบรรเลงโปงลาง
2.	19.30 — 19.45	การบรรเลงปี่พาทย์	การบรรเลงปี่พาทย์	การบรรเลงปี่พาทย์	การบรรเลงปี่พาทย์
3.	19.45 — 20.15	ระบำศรีชัยสิงห์	ระบำอัปสรพิมาย	ระบำสุโขทัย	ระบำลพบุรี
4.	(นาฏศิลป์ 3 ชุด)	โขนชุดยกกรบ	โขนชุดยกกรบ	โขนชุดยกกรบ	โขนชุดยกกรบ
5.		รำไตรรัตน์	รำอวยพร	รำวเรษฐ์	รำเทพบันเทิง
6.	20.15 — 20.30	แนะนำดนตรีไทย และการบรรเลง	แนะนำดนตรีไทย และการบรรเลง	แนะนำดนตรีไทย และการบรรเลง	แนะนำดนตรีไทย และการบรรเลง
7.	20.30 — 21.15	โขนชุดหนุมาน จับนางสุวรรณมัจฉา	โขนชุดหนุมาน จับนางสุวรรณมัจฉา	โขนชุดหนุมาน จับนางสุวรรณมัจฉา	โขนชุดหนุมาน จับนางสุวรรณมัจฉา
8.	(นาฏศิลป์ 4 ชุด)	การต่อสู้อาวุธไทย	การต่อสู้อาวุธไทย	การต่อสู้อาวุธไทย	การต่อสู้อาวุธไทย
9.		เพื่อนไทยภูเขา	เข็ญกระบี่	รำเถิดเทิง	เพื่อนเทียน
10.		รำวงเชยแฉก	รำวงเชยแฉก	รำวงเชยแฉก	รำวงเชยแฉก
11.	21.30 — 22.00	การบรรเลงปี่พาทย์	การบรรเลงปี่พาทย์	การบรรเลงปี่พาทย์	การบรรเลงปี่พาทย์

ในส่วนของการบรรเลงดนตรีที่โรงแรมแห่งนี้ มีทั้งการบรรเลงดนตรีด้วยวงปี่พาทย์และการบรรเลงดนตรีพื้นเมือง ซึ่งในงานวิจัยนี้กล่าวถึงการบรรเลงดนตรีด้วยวงปี่พาทย์เท่านั้น การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงด้วยวงปี่พาทย์ ในการบรรเลงก่อนการแสดงนาฏศิลป์ นักดนตรีบรรเลงเพลงโหมโรงก่อน จากนั้นจึงบรรเลงเพลงที่ใช้ในวงปี่พาทย์เสภา หรือเพลงเรื่องต่างๆ และเพลงสองชั้นต่างๆ ไป ในส่วนของการบรรเลงเพื่อแนะนำเครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลงดนตรีนั้น นักดนตรีแต่ละคนบรรเลงเครื่องดนตรีของตน โดยมีผู้บรรยาย (announcer) บรรยายเป็นภาษาอังกฤษไปเรื่อยๆ และมีการบรรเลงรวมวงอีกครั้งหนึ่ง ส่วนการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงในแต่ละชุดการแสดงนั้น อาจมีการตัดจำนวนครั้งลง เพื่อให้การแสดงแต่ละชุดเหมาะสมกับเวลาที่กำหนด

ภาพที่ 8

การแสดงนาฏศิลป์โขนชุดหนุมานจับนางสุวรรณมัจฉา
ระเบียงริมน้ำไทยแลนด์ ภูเก็ต (Thailand Tonight) โรงแรมรอยัลออกคิด เซอรادتัน

โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา

โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา มีการจัดการบรรเลงดนตรีเป็น 2 ส่วน คือบริเวณล็อง เทล บาร์ ที่เป็นการบรรเลงจิมเพียงเครื่องเดียว (ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในตอนต้น) ในส่วนของห้องอาหารริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace) ที่เป็นการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ ในการจัดสถานที่ของโรงแรมนั้น มีการจัดเวทีเป็นส่วน มีเวทีแสดงอยู่กลางดิริรมแม่น้ำหน้าเข้าหาดูอาคาร ส่วนเวทีการบรรเลงดนตรีอยู่ด้านขวามือของผู้ชม ลักษณะของเวทีแสดงนาฏศิลป์เป็นเวทีที่ก่อสร้างด้วยอิฐอย่างแข็งแรง มีการประดับอิฐรูปทรงเหมือนกลองแควของทางภาคเหนืออยู่ด้านหลัง มีการติดไฟสปอตไลท์บริเวณด้านหน้าเวทีแสดง เมื่อการแสดงเริ่มต้นจึงเปิดไฟสปอตไลท์ให้กับนักแสดง ส่วนเวทีการบรรเลงไม่ติดไฟ สปอตไลท์ แต่จะใช้สปอตไลท์ร่วมกับเวทีแสดงนาฏศิลป์ ในการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย ใช้วงปี่พาทย์ เป็นการบรรเลงดนตรีโดยใช้นักดนตรี 4 คน และนักร้อง 1 คน แต่เครื่องดนตรีที่ใช้ใน วงดนตรีมีมากกว่าจำนวนนักดนตรี ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ปี่ใน ขลุ่ยเพียงออ ฉิ่ง ตะโพน และกลองแขก

การจัดการแสดงของโรงแรมแห่งนี้ เป็นการทำสัญญากับของบริษัทจัดการแสดง โดยทางโรงแรมทำสัญญากับบริษัท C.P.N. Promotion Co, Ltd. และทางบริษัทได้ติดต่อให้นายจรินทร์ ขาวรุ่ง คุณดูแลการจัดการแสดงนาฏศิลป์และการบรรเลงดนตรีไทย ในการจัดการแสดงในแต่ละวันเริ่มด้วยการบรรเลงดนตรีก่อนการแสดงนาฏศิลป์ไทยครึ่งชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 19.30 – 20.00 น. จากนั้นเป็นการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยถึงเวลาประมาณ 21.00 น. ทั้งนี้อาจมีการแสดง และการบรรเลงดนตรีเลยจากเวลาที่กำหนดบ้าง การจัดการแสดงนาฏศิลป์และการบรรเลงดนตรีของโรงแรม เริ่มเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2538 โดยมีการจัดการแสดงเพียง 2 วัน ในหนึ่งสัปดาห์เท่านั้น คือ วันจันทร์ และวันพฤหัสบดี เนื่องจากทางโรงแรมมีความเห็นว่าค่าใช้จ่ายสูง และยังไม่แน่ใจว่ามีผู้ใช้บริการ ให้ความสนใจมากนักน้อยเพียงใด ต่อมาอีกประมาณ 2 ปี (พ.ศ. 2540) ทางโรงแรมให้เพิ่มการแสดงขึ้นอีก 1 วัน เป็น 3 วันในหนึ่งสัปดาห์ คือ ในวันจันทร์ วันพฤหัสบดี และวันเสาร์ จากนั้นประมาณปี พ.ศ. 2543 ทางโรงแรมให้มีการจัดการแสดงทุกวัน เนื่องจากผู้ใช้บริการโดยเฉพาะชาวต่างชาติให้ความสนใจมาก และให้ทำการขายอาหารมียอดขายสูงขึ้นด้วย (จรินทร์ ขาวรุ่ง, สัมภาษณ์)

การบรรเลงเริ่มด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงก่อน เช่น เพลงโหมโรงไอยเรศ จากนั้นเป็นการบรรเลงเพลงต่างๆ ไป เช่น เพลงเรื่องสร้อยสน เพลงเถาต่างๆ เช่น เพลงกล่อมมนารี เพลงเขมรพวง ซึ่งจะมีการขับร้องร่วมด้วย โดยใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง จากนั้นจึงเริ่มการแสดงนาฏศิลป์ในเวลา 20.00 น. การแสดงนาฏศิลป์ในแต่ละวันมี 6 ชุดการแสดง ซึ่งการแสดงมีการหมุนเวียนกันไปจนครบ 7 วัน โดยการแสดงนาฏศิลป์ไม่ซ้ำชุดกัน โดยมีชุดการแสดงที่เป็นหลักไว้ 2 ชุด คือ การแสดงโขนชุดยกกระบ และการแสดงการต่อสู้โดยใช้อาวุธไทย ซึ่งการแสดงการต่อสู้โดยใช้อาวุธไทยนี้เปลี่ยนอาวุธที่ใช้ในการแสดงทุกวัน เช่น ดาบง้าว พลอง กระบอง เป็นต้น ก่อนการแสดงนาฏศิลป์จะมีผู้บรรยาย (announcer) เป็นผู้ประกาศความเป็นมา และลักษณะชุดการแสดงต่างๆ อย่างคร่าวๆ เป็นภาษาอังกฤษ และเชิญชวนให้ผู้ให้บริการชมการแสดงในชุดนั้น

ภาพที่ 9

การแสดงนาฏศิลป์ชุดรำสีนวล

ระเบียบรมน้ำริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace) โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา

การแสดงนาฏศิลป์ไทยนี้ ในด้านการแต่งกาย ลักษณะท่าร่าเป็นการแสดงที่ถูกต้องตามแบบฉบับของกรมศิลปากร จรินทร์ ขาวรุ่ง (สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“...การแสดงนาฏศิลป์ไทยในโรงแรมนี้ เป็นเสมือนการประชาสัมพันธ์ด้านศิลปวัฒนธรรมไทยของประเทศอีกทางหนึ่ง ส่วนใหญ่การจัดการแสดงนอกจากต้องคำนึงถึงเวลาที่โรงแรมกำหนดแล้ว นักแสดงทุกคนยังต้องรักษาแบบแผนศิลปะที่งดงามที่ได้รับการถ่ายทอดอย่างถูกต้อง และในการที่จะนำมาแสดงนั้นก็ถูกต้องตามแบบแผนเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการร้ายรำ หรือเครื่องแต่งกาย และประการสำคัญผู้ชมการแสดงส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศที่เข้ามาชมศิลปวัฒนธรรมไทยก็ต้องได้รับรู้ในศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทยที่ถูกต้องด้วย แม้จะเป็นการทำงานเพื่อหารายได้พิเศษของนักศึกษา แต่การแสดงที่ปรากฏออกมาจะต้องมีคุณภาพมากที่สุด...”

นักแสดงและนักดนตรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ต้องเป็นคนที่มีสัมภาระ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ซึ่งนักแสดงทุกคนควรปฏิบัติ โดยเฉพาะเรื่องของเวลาการทำงานนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะทำงานเป็นหมู่คณะ (จรินทร์ ขาวรุ่ง, สัมภาษณ์) การแสดงนาฏศิลป์ไทยในแต่ละวันใช้นักแสดงเป็นผู้ชายประมาณ 12 – 15 คน และนักแสดงผู้หญิง 6 คน นักแสดงส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หรือนักศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่ไปศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ มาร่วมแสดงด้วย เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต สถาบันราชภัฏจันทรเกษม เป็นต้น ซึ่งนักศึกษาที่มาแสดงนี้มีเวรประจำของตนเอง ถ้าใครไม่สามารถมาแสดงในวันที่ตนเองมีเวรประจำก็ต้องจัดหานักแสดงท่านอื่นมาทำงานแทนตน ส่วนผู้บรรยาย เป็นนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ ไม่ใช่จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ “เพราะว่านักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์มีพื้นฐานทางภาษาอังกฤษที่ค่อนข้างอ่อน จึงต้องจัดหานักศึกษาจากสถาบันการศึกษาอื่น” (จรินทร์ ขาวรุ่ง, สัมภาษณ์) เช่น สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา เป็นต้น ในด้านการแสดงทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนชุดการแสดงใหม่ ต้องฝึกซ้อมก่อนการแสดงทุกครั้ง ส่วนใหญ่ใช้เวลาฝึกซ้อมการแสดง และใช้เวลาในช่วงวันเสาร์ และวันอาทิตย์ โดยฝึกซ้อมจริงที่เวทีในส่วนของค่าตอบแทนนักแสดงได้รับค่าตอบแทนวันละ 140 บาทต่อคน ผู้บรรยายได้รับค่าตอบแทนวันละ 150 บาท

ตารางที่ 2 ตัวอย่างชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย ระเบียบรมน้ำริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace)

รายการ แสดง ชุดที่	รายการที่ 1	รายการที่ 2	รายการที่ 3	รายการที่ 4
1.	รำสีนวล	ระบำลิ่ง	ระบำเบญจรัตน์	ระบำศรีชัยสิงห์
2.	โจนชุดหนุมาน จับนางสุพรรณมัจฉา	รำมโนราห์บุษชายัน	โจนชุดหนุมาน จับนางสุพรรณมัจฉา	รำมโนราห์บุษชายัน
3.	โจนชุดยกรบ	โจนชุดยกรบ	โจนชุดยกรบ	โจนชุดยกรบ
4.	ฟ้อนภูไท	ระบำตาลิเกีปัส	ระบำสุโขทัย	ระบำเก็บใบชา
5.	การต่อสู้อาวุธไทย	การต่อสู้อาวุธไทย	การต่อสู้อาวุธไทย	การต่อสู้อาวุธไทย
6.	รำเถิดเทิง	เซ็งกระโป้	รำเถิดเทิง	เซ็งเหย่ไข่มดแดง

การบรรเลงดนตรีใช้ผู้แสดงทั้งหมด 5 คน เป็นนักดนตรีชาย 4 คน และนักร้องหญิง 1 คน ซึ่งนักร้องต้องตีฉิ่งไปด้วย เครื่องดนตรีที่ใช้ ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ฉิ่ง ปี่ใน กลองแขก ตะโพนไทย ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์เครื่องหก หรือวงหน้าจั่ว โดยมีนักดนตรีบรรเลงขึ้นเครื่องโดยจะบรรเลงระนาดเอก ระนาดทุ้ม และฉิ่งวงใหญ่ และนักดนตรีที่ตีเครื่องหนังกำกับจังหวะ ซึ่งในลักษณะของการบรรเลงขึ้นอยู่กับเพลงที่ใช้บรรเลง ถ้าเป็นการบรรเลงเพลงทั่วไป เช่น เพลงโหมโรง เพลงเรื่อง หรือเพลงเถาต่างๆ ที่บรรเลงก่อนการแสดงนาฏศิลป์ไทยนั้น นักดนตรีจะบรรเลงระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ฉิ่ง และกลองแขก (กลองแขก 2 ใบ ใช้นักดนตรี 1 คน) และเมื่อเริ่มมีการแสดงนาฏศิลป์ เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงนาฏศิลป์บางเพลงอาจจะต้องใช้ปี่ใน เช่น การแสดงโจนชุดหนุมานจับนางสุพรรณมัจฉา นักดนตรีบรรเลงปี่ในเพลงเชิดนอกสลับกับการบรรเลงระนาดเอก หรือการแสดงระบำสุโขทัยที่จะมีปี่ขึ้นนำเพลงในตอนแรก นักดนตรีเป่าปี่ในเพื่อขึ้นนำเพลง เป็นต้น และการบรรเลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์บางครั้งนักดนตรีก็ไม่บรรเลงระนาดทุ้ม แต่จะบรรเลงปี่ในแทน ซึ่งมีลักษณะเป็นการบรรเลงวงปี่พาทย์เครื่องห้า แต่ไม่มีกลองทัด นักดนตรีและนักร้องได้รับค่าตอบแทนวันละ 150 บาท ต่อคน

เวทีแสดงนาฏศิลป์

กลองแขก / ตะโพนไทย ฆ้องวงใหญ่
(ปีโน)
ระนาดเอก ฆ้อง / นักร้อง ระนาดทุ้ม

แผนผังที่ 5

การจัดวงดนตรีและการจัดเวทีแสดงนาฏศิลป์ที่ริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace)

โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา

ภาพที่ 10

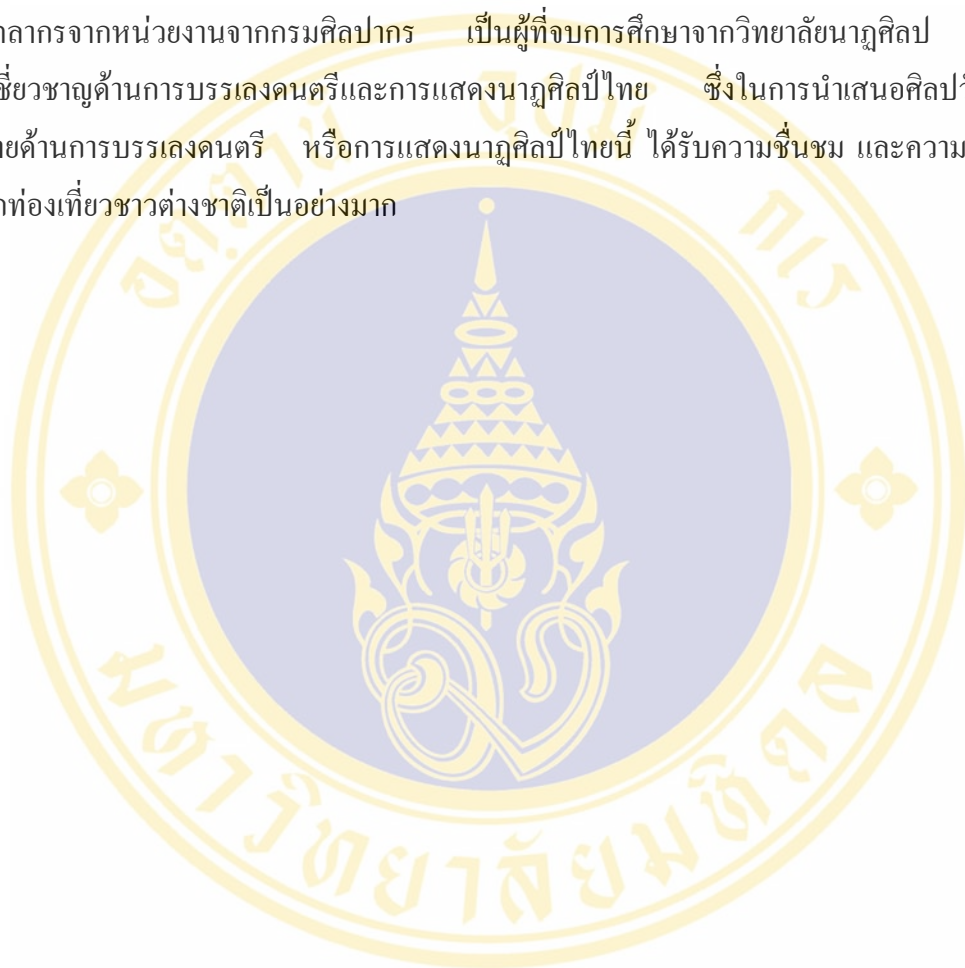
วงดนตรีประกอบการแสดง

ระเปียงริมน้ำริเวอร์ไซด์ เทรส (Riverside Trace) โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ในการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงในโรงแรม จัดขึ้นในโรงแรมที่มีสถานที่ที่เหมาะสม มีขนาดใหญ่ กว้างขวาง มีการจัดเวทีเป็นสัดส่วนเฉพาะ ซึ่งในการบรรเลงประกอบการแสดงนี้ เป็นการบรรเลงดนตรีด้วยวงดนตรีที่ถูกจำกัดด้วยนักดนตรีเพียง 4 – 5 คน เป็นปรากฏการณ์การผสมวงดนตรีในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นเฉพาะในโรงแรม โดยการผสมรวมระหว่างเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองและเครื่องกำกับจังหวะมาผสมรวมกัน ด้วยปัจจัยที่แวดล้อมต่างๆ เป็นตัวกำหนด ซึ่งมีเครื่องดนตรีที่เป็นหลัก คือ ระนาดเอก และเครื่องกำกับจังหวะ เป็นวงดนตรีไม่มีการกำหนดเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงอย่างชัดเจน และนักดนตรีมีความสามารถบรรเลงดนตรีได้มากกว่า 1 เครื่องมือขึ้นไป ในช่วงเวลาที่ต้องบรรเลงเพลงต่างๆ นั้น นักดนตรีก็ต้องเปลี่ยนเครื่องมือที่ใช้ในการบรรเลงเพื่อให้เหมาะสมกับการบรรเลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยในชุดต่างๆ ด้วย ส่วนเพลงที่ใช้บรรเลงเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์เสภา เพลงเรื่อง และเพลงทางกรอ สามชั้น สองชั้น นอกจากนี้อาจมีการบรรเลงเพลงที่มีสำเนียงต่างชาตินำมาบรรเลงด้วย ในส่วนของการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนั้น ในบางครั้งหรือการแสดงบางชุดอาจมีการลดจำนวนครั้งลง เพื่อให้การแสดงในแต่ละชุดใช้เวลาอันน้อยลง และเหมาะสมกับระยะเวลาที่โรงแรมกำหนดไว้ ในส่วนของผู้ชม พบว่า ผู้เข้ามาใช้บริการด้านอาหารในช่วงเย็น (Dinner) ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เข้าพักในโรงแรมและมีบางส่วนเป็นผู้ใช้บริการจากภายนอก และเป็นคณะนักท่องเที่ยว นักธุรกิจ ซึ่งจะมีทั้งชาวยุโรป และชาวเอเชีย ต่างก็ให้ความสนใจกับการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการแสดงนาฏศิลป์ไทย บางคนเลือกโต๊ะที่สามารถมองเห็นการแสดงได้อย่างชัดเจน คนที่นิยมชมชอบการแสดงชุดใดก็มีการปรบมือให้บางคนถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกทั้งบนเวที หรืออาจขอถ่ายภาพกับนักแสดงเป็นการส่วนตัว

การบรรเลงดนตรีไทยทั้ง 6 โรงแรม พบว่า ลักษณะการติดต่อกันในการทำสัญญาครั้งนี้มี 2 ลักษณะ คือ แบบบุคคลธรรมดา และแบบนิติบุคคล (คณะบุคคล และบริษัท) ทั้งนี้ผู้ที่ได้ทำสัญญากับโรงแรมต้องนำเสนอ (ordition) การบรรเลงดนตรีหรือการแสดงนาฏศิลป์ไทยให้คณะผู้บริหารของโรงแรมพิจารณาก่อนการทำสัญญา เมื่อเป็นที่ขึ้นชอบและพอใจของคณะผู้บริหารจึงตกลงทำสัญญา นอกจากนี้โรงแรมบางแห่งยังติดต่อกับนักดนตรีให้เป็นผู้ทำสัญญากับทางโรงแรมโดยตรงหรือติดต่อให้เป็นพนักงานของโรงแรม ไม่ผ่านผู้ทำสัญญาหรือบริษัทจัดหาการบรรเลงดนตรี ในส่วนของการจัดการบรรเลงดนตรีที่โรงแรมนำเสนอ นั้น มี 3 ส่วน คือ ห้องโถง (Lobby) ห้องอาหารไทย หรือระเบียงทางเดิน โรงแรมที่มีสถานที่ไม่กว้างขวาง มีการนำเสนอการบรรเลงดนตรีอิสระในบริเวณห้องโถง (Lobby) หรือห้องอาหารไทย ส่วนโรงแรมที่มีสถานที่กว้างขวาง มีการนำเสนอการบรรเลงดนตรีทั้ง 2 รูปแบบ คือ การบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบ

การแสดงในบริเวณห้องโถง (Lobby) ห้องอาหารไทย และระเบียงทางเดิน ซึ่งการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงส่วนใหญ่นำเสนอในบริเวณที่จัดให้บริการด้านอาหารไทย ส่วนนักดนตรีหรือนักแสดงนั้นเป็นนักศึกษาวิชาเอกดนตรี และนาฏศิลป์ไทยจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เนื่องจากผู้ทำสัญญาหรือผู้ดูแลเป็นบุคลากรจากหน่วยงานจากกรมศิลปากร เป็นผู้ที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทย ซึ่งในการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยด้านการบรรเลงดนตรี หรือการแสดงนาฏศิลป์ไทยนี้ ได้รับความชื่นชม และความสนใจจากนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นอย่างมาก

บทที่ 5

สถานภาพ บทบาท และการปรับเปลี่ยนของคนตรีไทยในโรงแรม

จากแนวคิดทางมานุษยวิทยาเรื่องศิลปะกับสังคม ที่กล่าวถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะต่างๆ ในสังคม และสภาพของสังคมวัฒนธรรม โดยมีแนวคิดที่ว่า รูปแบบและเนื้อหาต่างๆ ของศิลปะที่แสดงออกมาในแต่ละสังคมวัฒนธรรมนั้น ย่อมแสดงถึงความเชื่อ ลักษณะของอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ตลอดจนสภาพของการเมืองการปกครองและสภาพเศรษฐกิจของสังคมนั้นๆ เสมอ และสามารถกล่าวได้ว่า สังคมจะส่งอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาต่างๆ ของศิลปะด้วย และแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้า (commoditisation) จากมุมมองในด้านวัฒนธรรมนั้น กระบวนการกลายเป็นสินค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้าไม่ได้จำกัดอยู่ที่เพียงวัตถุสิ่งของเท่านั้น มนุษย์ทุกคนในสังคมก็มีคุณค่าของการแลกเปลี่ยน และการกระทำให้เป็นสินค้าในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอยู่เสมอ ซึ่งอาจจะเรียกคุณค่าของการแลกเปลี่ยนนั้นว่าค่าจ้างหรือเงินเคื่อน

สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ที่ปรากฏในโรงแรม ซึ่งแต่ละแห่งนำเสนอการแสดงศิลปวัฒนธรรมประจำชาติในรูปแบบที่ต่างๆ กันออกไป อาทิ การบรรเลงดนตรีไทย การบรรเลงดนตรีพื้นเมือง หรือการแสดงนาฏศิลป์ไทยในชุดต่างๆ เป็นต้น ให้กับผู้เข้ามาใช้บริการในโรงแรมของตนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในการจัดการแสดงศิลปะต่างๆ เหล่านี้โรงแรมจะนำเสนอให้กับผู้เข้ามาใช้บริการที่บริเวณห้องโถง (Lobby) เป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะการบรรเลงดนตรีไทย ซึ่งเป็นบริเวณที่มีผู้คนเดินผ่านไปผ่านมา และมาติดต่อใช้บริการเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้อาจจัดการแสดงดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยขึ้นในบริเวณที่ให้บริการด้านอาหาร ใช้เนื้อที่ค่อนข้างกว้างขวาง มีการจัดเวทีเป็นสัดส่วนให้เหมาะสมกับการแสดง ผู้ที่เข้ามาใช้บริการในการรับประทานอาหาร ซึ่งส่วนใหญ่มีการจัดแสดงในช่วงเย็น (Dinner) การที่คนตรีไทยเข้ามามีบทบาทในโรงแรมนี้ เพื่อจุดประสงค์ในการนำเสนอสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยให้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาใช้บริการด้านต่างๆ เป็นศิลปะรูปแบบหนึ่งที่สร้างบรรยากาศความเป็นไทยภายในโรงแรม หรือเพื่อใช้เป็นจุดขายในการขายบริการแก่นักท่องเที่ยวในโรงแรมของตน

5.1 สถานภาพและบทบาทของคนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม

การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมยุคแรกเริ่ม นักดนตรีมีความรู้สึกว่าการบรรเลงเป็นศิลปะชั้นสูงที่ทรงคุณค่า ทั้งดนตรีและนักดนตรีนั้นมีเกียรติและศักดิ์ศรี นักดนตรีและผู้แสดงมีความภาคภูมิใจ ในการที่มีโอกาสนำศิลปะที่มีคุณค่ามาให้แขกท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้เห็นความงดงาม อ่อนช้อย และตื่นตาตื่นใจ โดยที่นักดนตรีไม่คำนึงถึงรายได้ แต่มักคำนึงถึงผลงานที่แสดงออกมาด้วยความภาคภูมิใจ มีความยินดี และอึดอึดในการแสดงศิลปะอย่างเต็มความสามารถให้ชาวต่างชาติได้ชื่นชม นักดนตรีไทยมีความรู้สึกว่าการบรรเลงดนตรีไทยเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความงดงามทางศิลปะแขนงหนึ่งของชาติ ทั้งในด้านรูปร่าง ลักษณะ วิธีการบรรเลง เสียงของเครื่องดนตรี มีความเป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าไม่ด้อยกว่าดนตรีของชาติตะวันตก นอกจากนี้ในด้านความเชื่อ นักดนตรีไทยยังให้ความเคารพ ถือว่าเครื่องดนตรีเป็นตัวแทนของครู และเป็นของสูง เมื่อนำมาบรรเลงที่โรงแรมก็ยังยึดถือปฏิบัติตามแบบแผนของวัฒนธรรมทางดนตรีไทย เช่น มีการยกไม้ตีขึ้นไหว้เพื่อเป็นการระลึกถึงครูก่อนและหลังการบรรเลง ในการจัดเก็บตั้งวางก็ต้องวางไว้ในที่สูงหรือจัดเก็บให้เหมาะสม เมื่อนำมาตั้งวางบรรเลงก็ปฏิบัติด้วยความสุภาพนอบน้อม สถานภาพของคนตรีไทยในโรงแรมยุคหนึ่ง จึงเป็นคนตรีที่ยังอยู่ในกรอบและแบบแผนของประเพณี ทั้งนักดนตรีและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้จัดการห้องอาหาร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงแรมต้องรับรู้และยอมรับกฎเกณฑ์ร่วมกัน ประกอบกับในยุคต้นๆ คนตรีไทยในโรงแรมยังไม่แพร่หลายมากดังเช่นปัจจุบัน นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักดนตรีที่มีความรู้และมีหน้าที่การงานที่มั่นคงอยู่แล้ว จึงมีความรู้สึกต่อคนตรีว่าเป็นสิ่งที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี ไม่ว่าจะไปบรรเลงที่ใดก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน สถานภาพของคนตรีไทยในโรงแรม จึงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นการนำศิลปะที่ทรงคุณค่ามาเสนอแก่ชาวต่างชาติด้วยความภาคภูมิใจ

ต่อมาเมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวเพิ่มขึ้น ธุรกิจโรงแรมก็ขยายตัวตามไปด้วยเช่นกัน ธุรกิจการให้บริการเริ่มมีการแข่งขันกันมากขึ้น โรงแรมจึงต้องหากลวิธีต่างๆ เพื่อใช้ดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการในโรงแรมของตน การนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยในโรงแรมจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่โรงแรมใช้ดึงดูดลูกค้า การบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้ถูกเลือกให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริการในโรงแรม ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีไทยที่ปรากฏในโรงแรมมีด้วยกัน 2 ลักษณะ ดังที่กล่าวมาแล้ว คือ การบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละโรงแรม โรงแรมที่มีขนาดใหญ่ มีพื้นที่กว้างขวาง จัดให้มีการบรรเลงดนตรีทั้ง 2 ลักษณะ ส่วนโรงแรมที่มีขนาดพื้นที่ใช้สอยไม่กว้างขวางนักจัดให้มีการบรรเลงดนตรีในลักษณะเดียว คือ การบรรเลงดนตรีอิสระ

ปัจจุบันดนตรีไทยในโรงแรม ยังคงมีสถานภาพเป็นศิลปะอย่างหนึ่งในโรงแรมอยู่เช่นเดิม แต่เมื่อกระบวนการทางธุรกิจเริ่มเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการบรรเลงดนตรีมากขึ้น มีคณะกรรมการจัดการบรรเลงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยต่างๆ นำเสนอรูปแบบการแสดง (ordition) กับโรงแรมมากขึ้น นักดนตรีเพิ่มจำนวนขึ้น ทำให้มีการแข่งขันในการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมมากขึ้นด้วย ดังนั้นในการนำเสนอรูปแบบทางศิลปะจึงเริ่มมีความเป็นธุรกิจเช่นกัน มีการแข่งขันเพื่อให้ได้งานหรือการทำสัญญาฉบับกับโรงแรมมากขึ้น นักดนตรีที่มาบรรเลงส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นนักเรียนนักศึกษา เป็นนักดนตรีมือสมัครเล่น มีความรู้ความสามารถสร้างสรรค์งานดนตรีได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ประกอบกับค่าตอบแทนที่นักดนตรีได้รับ ทำให้จำนวนนักดนตรีที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความภาคภูมิใจในการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมเริ่มลดลง นักดนตรีบรรเลงดนตรีเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนในการดำรงชีพเท่านั้น ส่วนโรงแรมก็นำเสนอศิลปะที่แสดงถึงความไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรในการบริการ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลให้คุณค่าของดนตรีไทยเริ่มลดน้อยถอยลง ด้วยกระบวนการจัดการทางธุรกิจนี้เอง ทำให้ศิลปะการดนตรีไทยที่นำเสนอในโรงแรมเริ่มคลายจากความ เป็นศิลปะชั้นสูงที่ทรงคุณค่า เป็นเพียงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยที่โรงแรมนำเสนอไว้เพียงอวดนักท่องเที่ยวต่างชาติว่าสิ่งนี้ คือ ศิลปวัฒนธรรมของไทย เป็นเสมือนสินค้าหรือการ ให้บริการด้านหนึ่งที่น่าสนใจไว้คู่กับการบริการด้านต่างๆ ของโรงแรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการ ประชาสัมพันธ์โรงแรม

นอกจากนี้ บทบาทของดนตรีไทยเมื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินธุรกิจโรงแรม ได้เพิ่มบทบาทเพื่อให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริการในโรงแรมมากขึ้น ดังนี้

5.1.1 เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นไทย

โรงแรมเป็นสถานที่ให้บริการด้านที่พัก หรือการบริการด้านต่างๆ ดังนั้นในการดำเนินนโยบายหรือการบริหารงานของโรงแรมย่อมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และ ผู้ใช้บริการของโรงแรมส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยว หรือติดต่อธุรกิจต่างๆ ดังนั้นโรงแรมแต่ละแห่งจึงนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยในรูปแบบต่างๆ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตของคนไทย อาทิ การตกแต่งอาคารสถานที่ การทักทาย การให้บริการอาหารไทย แม้กระทั่งเครื่องแต่งกายของพนักงานโรงแรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมความไทย และโรงแรมบางแห่งได้เลือกการนำเสนอการบรรเลงดนตรีไทยและการแสดงนาฏศิลป์ไทยไว้เป็นส่วนหนึ่งของโรงแรมอีกด้วย การบรรเลงดนตรีในโรงแรม มี 2 ลักษณะ คือ การบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง

การบรรเลงดนตรีอิสระนี้ เป็นการบรรเลงเพื่อการขับกล่อมให้กับผู้เข้ามาใช้บริการ ซึ่งผู้เข้ามาใช้บริการกับทางโรงแรมนั้น ไม่ได้ตั้งใจเข้ามาฟังดนตรี แต่เข้ามาเพื่อใช้บริการด้านอื่นๆ ของทางโรงแรม ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหาร การติดต่อกับพนักงานโรงแรมในด้านที่พักหรือด้านการจัดเลี้ยง และผู้เข้ามาใช้บริการของโรงแรมส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ จึงเป็นบริการเสริมของโรงแรมที่นำเสนอศิลปะด้านดนตรีไทยให้ชาวต่างชาติได้รับชมรับฟังด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เข้ามาใช้บริการเพียงแต่ได้ยินเสียงดนตรีที่บรรเลงออกมา เหมือนเสียงเพลงที่เปิดตามสายต่างๆ ไป แต่ถ้าการบรรเลงดนตรีสด จะมีผู้ใช้บริการที่สนใจการบรรเลงดนตรีเข้ามาดูใกล้ๆ เข้ามาสอบถามหรือเข้ามาขอถ่ายภาพ เป็นต้น โดยเฉพาะชาวต่างชาติบางคนที่ต้องการเข้ามาสัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตแบบไทยๆ ในระดับหนึ่ง ย่อมสนใจสิ่งที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของชาติที่ตนเองเข้ามาท่องเที่ยวเป็นธรรมดา ในการให้บริการของโรงแรมในด้านการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ นี้ จึงเป็นเสมือนบริการเสริมนอกเหนือจากการบริการหลัก โดยที่โรงแรมจัดบริการให้แก่ผู้เข้าใช้บริการในโรงแรมของตน จัดเป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่งที่โรงแรมนำเสนอเป็นพิเศษ ให้แก่ผู้ให้บริการ โดยเฉพาะชาวต่างชาติ เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นไทยของโรงแรมให้แก่ผู้ให้บริการด้วยการขับกล่อมด้วยเสียงของดนตรีไทย ไม่จำเป็นต้องบรรเลงด้วยวงดนตรีที่ถูกต้องตามแบบแผน ทั้งนี้เพราะถูกจำกัดด้วยปัจจัยหลายๆ ด้าน ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น การบรรเลงดนตรีไทยที่นำเสนอในลักษณะนี้จึงเป็นเพียงเสริมสิ่งที่แสดงว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมไทยให้กับโรงแรมเท่านั้น

5.1.2 เพื่อความบันเทิง

การบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการแสดงนี้ พบว่า บทบาทของดนตรีที่โรงแรมจัดขึ้นมีวัตถุประสงค์หลายประการ กล่าวคือ เพื่อประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย และเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ที่เข้ามารับประทานอาหารในโรงแรม โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวในประเทศ ต้องการชมสิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรมไทย ก็สามารถชมและรับประทานอาหารไปพร้อมๆ กัน การบรรเลงดนตรีในส่วนนี้นอกจากมีบทบาทเพื่อประกอบการแสดงแล้ว ยังให้ความบันเทิงแก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการเป็นพิเศษ ในขณะที่รับประทานอาหารในช่วงอาหารเย็น (Dinner) อีกด้วย ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ของโรงแรมจะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนั้นในการแสดงนาฏศิลป์ไทยชุดต่างๆ เน้นการแสดงที่มีความสนุกสนาน สวยงาม ตื่นเต้น เช่น การแสดงโขนชุดยกทรง หรือการแสดงชุดหุมนานฉบับนางสุพรรณมัจฉา การแสดงเบ็ดเตล็ด เช่น เถิดเทิงกลองยาว เชิงชุดต่างๆ หรือการแสดงการต่อสู้โดยใช้อาวุธไทย เป็นต้น การแสดงเหล่านี้ จัดขึ้นตามความเหมาะสมของสถานที่ เวลา ค่าตอบแทน และผู้ให้บริการเป็นหลัก ส่วนในโรงแรมที่มีสถานที่เอื้ออำนวย อาจจะมีชักชวนให้

ผู้เข้ามาใช้บริการได้ร่วมแสดงกับผู้แสดงได้ เช่น การเชิญออกมาร่วมร้อง เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การตกลงกันทั้ง 2 ฝ่ายที่ทำสัญญาร่วมกัน ซึ่งแต่ละขณะที่ทำสัญญากับโรงแรมนั้น จะมีลักษณะชุด การแสดงต่างๆ ที่แตกต่างกัน และต้องเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่เข้ามาใช้บริการด้วย นอกจากนี้ การ บรรเลงดนตรีอิสระ มีบทบาทเพื่อความบันเทิงเช่นกัน กล่าวคือ ในการบรรเลงดนตรีแต่ละครั้ง มีผู้ ใช้บริการให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการบรรเลงดนตรีที่บริเวณห้องโถง (Lobby) มี นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาชื่นชม และฟังอย่างใกล้ชิด นักดนตรีบางคนก็บรรเลงเพลงเพื่อเอาใจ (entertain) นักท่องเที่ยวเหล่านั้น โดยบรรเลงเพลงที่มีสำเนียงภาษาต่างๆ เช่น เพลงสำเนียงจีน เพลงสำเนียงญี่ปุ่น เพลงสำเนียงฝรั่ง เป็นต้น หรือนำเพลงของชาติต่างๆ มาบรรเลง จนเป็นที่พอใจของนักท่องเที่ยว แต่สิ่งที่สำคัญในการนำเสนอต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรม ไทยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย ซึ่งการนำเสนอศิลปะการแสดงดังกล่าวนอกจาก มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ดึงดูดลูกค้า เป็นการให้บริการเสริมนอกเหนือจากบริการหลักแล้ว ยังเป็นการ ให้ความบันเทิงแก่ผู้ใช้บริการอีกด้วย

5.2.3 เพื่อใช้เป็นจุดขายและการประชาสัมพันธ์โรงแรม

โรงแรมเป็นเสมือนห้องรับแขกของประเทศ นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมเมืองไทย เมื่อมา ถึงก็ต้องหาที่พักไว้เพื่อการพักผ่อน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้าประเทศไทย ก็ต้องการเที่ยว ชมทัศนียภาพ ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม รูปแบบวิถีชีวิตของคนไทยทั้งสิ้น ดังนั้นโรงแรมชั้นนำ ส่วนใหญ่จึงนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยในรูปแบบต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยว เข้ามาใช้บริการในโรงแรมของตน ดังนั้น การบรรเลงดนตรีไทยที่ปรากฏในการดำเนินธุรกิจ โรงแรมนี้ เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นไทย และเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้มาใช้บริการใน โรงแรม โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น ต้องการเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิต ของความเป็นไทย การที่ประเทศไทยมีศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ได้อย่างชัดเจน เช่น ภาษาไทย การแต่งกายแบบไทย อาหารไทย ร่วมทั้งการแสดงนาฏศิลป์ไทยและการบรรเลงดนตรี ไทยนั้น เป็นสิ่งที่แสดงถึงความประเทศที่มีอารยธรรมที่เก่าแก่ และเป็นประเทศเอกราชตลอดมา

การที่โรงแรมต่างๆ ได้นำศิลปวัฒนธรรมประจำชาติเข้ามาประดับ ตกแต่ง หรือนำเสนอ ในรูปแบบของการแสดงต่างๆ อาทิ อาหารไทย การแต่งกายของพนักงานที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทย เช่น ผ้าไทย หรือการแต่งกายด้วยชุดไทยแบบต่างๆ การกล่าวคำทักทายด้วยการไหว้และกล่าวคำว่า “สวัสดี” แทนการทักทายเป็นภาษาอังกฤษ การแกะสลักผักผลไม้สด การร้อยมาลัยดอกไม้สด หรือ การนำเสนอนาฏศิลป์ไทยและดนตรีไทยนั้น กล่าวได้ว่า โรงแรมจัดขึ้นเพื่อนำเสนอความเป็นไทย

ไว้เป็นจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการในสถานประกอบการของตน เป็นเพียงการสร้างบรรยากาศของความเป็นไทย ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับผ้าจีนของชุมชนบ้านหาดเลี้ยว ในจังหวัดสุโขทัยที่ สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ (2534 : 168 – 169) กล่าวว่า “เป็นเพียงการนำศิลปวัฒนธรรมมาใช้เป็นสิ่งสร้างเอกลักษณ์ เป็นจุดขายของชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว” ความเป็นไทยเป็นประเทศที่มีอารยธรรมที่เก่าแก่ มีรูปแบบของวัฒนธรรมสั่งสมมาจากบรรพบุรุษถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันและรูปแบบของดนตรีไทยจึงเป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่สั่งสม สืบทอดมา ทำให้ชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือทำธุรกิจในประเทศไทย และมีความต้องการที่จะสัมผัสรูปแบบทางวัฒนธรรมของประเทศไทย เลือกใช้บริการของโรงแรมที่มีการให้บริการอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น การที่โรงแรมมีสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการด้านอาหาร มีห้องอาหารให้เลือกรับประทานกันอย่างมากมาย อาทิ อาหารจีน อาหารญี่ปุ่น อาหารอิตาเลียน หรืออาหารไทย และมีสถานที่พักผ่อนเพื่ออำนวยความสะดวกสบายอย่างครบวงจร มีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการในโรงแรมนั้น แต่ถ้าโรงแรมใดมีสิ่งที้นอกเหนือจากการบริการหลักแล้ว ย่อมต้องได้เปรียบกว่าโรงแรมอื่นๆ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมพบว่า โรงแรมที่มีผู้นิยมใช้บริการด้านอาหารไทย ส่วนใหญ่เป็นโรงแรมที่มีการนำเสนอการบริการด้านอาหารไปพร้อมๆ กับการนำเสนอศิลปะการแสดงในด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทย ถ้ามีทำเลที่ตั้งดี เช่น ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำ หรือ โรงแรมที่ตั้งอยู่ในทำย่านธุรกิจ ยิ่งทำให้มีผู้เข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก โรงแรมต่างๆ ย่อมสร้างสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยว ถ้าโรงแรมมีการให้บริการแบบครบวงจร ผู้ใช้บริการโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติก็ไม่จำเป็นต้องไปแสวงหาจากที่อื่น เมื่อโรงแรมให้บริการในด้านต่างๆ จนเป็นที่พอใจ และประทับใจแก่ลูกค้าแล้ว ลูกค้าก็จะเข้ามาใช้บริการกับโรงแรม หรืออาจมีการบอกต่อๆ ไปยังเพื่อนฝูงให้เข้ามาใช้บริการกับโรงแรมแห่งนั้น สิ่งนี้ถือเป็นจุดขายและการประชาสัมพันธ์ของโรงแรมด้วย

สถานภาพและบทบาทดนตรีไทยที่ปรากฏในการดำเนินธุรกิจโรงแรมนั้น ล้วนต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีการดำเนินไปด้วยกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โรงแรมต้องอาศัยศิลปวัฒนธรรมไทยทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไทยในการประชาสัมพันธ์ และเป็นสิ่งที่ใช้ดึงดูดลูกค้า หรือเป็นจุดขายของโรงแรม ให้มีผู้เข้ามาใช้บริการในโรงแรมของตนเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการบริการหลัก ในส่วนของผู้รับงานผู้รับงาน (ผู้ทำสัญญา) หรือนักดนตรีก็ต้องอาศัยโรงแรมเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ทำสัญญาจะได้ค่าตอบแทนในการรับงาน ส่วนนักดนตรีหรือผู้แสดงนาฏศิลป์ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจะได้ค่าตอบแทนในการแสดงในแต่ละวันของตน และได้ฝึกฝนทักษะในด้านการบรรเลงและการแสดงให้เกิดความชำนาญ เวทีการบรรเลงดนตรีในธุรกิจโรงแรมนี้จึงเป็น

ที่ทำงานของนักเรียนนักศึกษาที่ต้องการหารายได้พิเศษในระหว่างเรียน ซึ่งเป็นเหตุผลหลัก และ นักศึกษายังใช้เวทีการแสดงของโรงแรมเป็นสถานที่ในการฝึกฝน และหาวิชาความรู้นอกเหนือจาก การเรียนตามหลักสูตร

5.2 การปรับเปลี่ยน และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับดนตรีไทย

ความอยู่รอดของดนตรีไทยในสังคมไทยที่กำลังประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมและสังคมอย่างรวดเร็ว การไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้วัฒนธรรม บางอย่างของไทยที่เคยมีบทบาทสนองความต้องการของสังคมเริ่มหมดความหมายไปจากชีวิต ความเป็นอยู่ของคนไทย (ปราณี วงษ์เทศ, 2525 : 33) ธุรกิจโรงแรมเป็นส่วนหนึ่งของการไหลบ่า เข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การบริหารจัดการของ โรงแรมจะต้องได้มาซึ่งผลกำไรเหมือนการค้าในธุรกิจทั่วไป ซึ่งส่งต่อศิลปะต่างๆ ที่โรงแรม นำเสนอให้แก่ผู้ใช้บริการที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะการบรรเลงดนตรีไทยใน โรงแรมในปัจจุบัน เป็นตัวอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมอย่าง รวดเร็ว การปรับเปลี่ยนและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับดนตรีไทยมีดังนี้

5.2.1 ดนตรีไทย

การนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยต่างๆ ที่ปรากฏในโรงแรมนี้ สามารถพบเห็นได้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการตกแต่งอาคารสถานที่ของโรงแรมต่างๆ ที่ผสมผสานให้เข้ากับศิลปะ ไทยในรูปแบบต่างๆ การให้บริการด้านอาหารไทย การทักทายผู้เข้ามาใช้บริการด้วยการยกมือไหว้ และกล่าวคำว่า “สวัสดี” หรือการจัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทยในลักษณะต่างๆ เช่น การร้อย มาลัยดอกไม้สด การแกะสลักผักและผลไม้ การบรรเลงดนตรีไทย หรือการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นต้น การนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้ที่โรงแรมจัดขึ้นเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะของการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมที่ปรากฏอยู่ทั่วไปนั้น มีปัจจัยต่างๆ มากมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโรงแรมเป็นสำคัญ ว่าโรงแรมมีนโยบายแบบใด ต้องการดนตรีไทย นาฏศิลป์ไทยใน ลักษณะใด สถานที่ที่ใช้จัดแสดงมีลักษณะเป็นอย่างไร และค่าตอบแทนที่ผู้จัดแสดงได้รับเหมาะสม กับศิลปะหรือสิ่งที่นำเสนอหรือไม่ ซึ่งแต่ละโรงแรมจะต้องมีวิธีการดำเนินการเป็นเป็นขั้นตอน ต่างๆ โดยเริ่มตั้งแต่การวางนโยบาย การหาผู้ที่จะทำการแสดง การนำเสนอตัวอย่างของการบรรเลง

ดนตรีหรือการแสดงนาฏศิลป์ไทยเพื่อทำสัญญา การทำสัญญา และการจัดการแสดง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีผลต่อการจัดการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยทั้งสิ้น การปรับเปลี่ยนและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อดนตรีไทย แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

5.2.1.1 รูปแบบการผสมวง

การบรรเลงดนตรีไทยเริ่มเข้ามาแพร่หลายในธุรกิจโรงแรมเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา โดยการบรรเลงดนตรีไทยเริ่มมีขึ้นที่โรงแรมเอราวัณเป็นแห่งแรก ซึ่งเป็นโรงแรมที่รัฐบาลจัดสร้างขึ้นและบริหารงานโดยรัฐบาล การแสดงที่โรงแรมเอราวัณจัดขึ้นนี้ เป็นการติดต่อกันระหว่างคณะผู้บริหารติดต่อกับหน่วยราชการ คือ กรมศิลปากร โดยตรง ซึ่งกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ทำหน้าที่ดูแล อนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมไทย การบรรเลงดนตรีไทยที่เริ่มมีขึ้นในโรงแรมนั้น เป็นการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทย บุญช่วย โสวัตร (สัมภาษณ์) กล่าวถึงการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมเอราวัณไว้ว่า

“...ในการบรรเลงใช้ผู้แสดงจากกรมศิลปากร และนักเรียนนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงนี้เป็นวงปี่พาทย์เครื่องห้า จะเห็นว่าการบรรเลงดนตรี และการแสดงนาฏศิลป์เป็นการแสดงที่จัดขึ้นโดยกรมศิลปากร จะมีรูปแบบ และลักษณะของการนำเสนอศิลปะการแสดงและการบรรเลงที่ถูกต้องตามแบบแผน โดยเฉพาะรูปแบบของวงดนตรีที่ใช้บรรเลงเป็นวงปี่พาทย์เครื่องห้า ได้แก่ ระนาดเอก ฉิ่งวงใหญ่ ปี่ ตะโพน กลองคู่ ฉิ่ง และมีนักร้อง 1 คน มีนักดนตรีประจำครบทุกเครื่องมือ...”

ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนั้น เป็นวงดนตรีที่นำเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองในวงปี่พาทย์ และเครื่องกำกับจังหวะเข้ามาผสมรวมกันอย่างคราคร่า มีลักษณะเป็นวงที่ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน ไม่มีการกำหนดเครื่องดนตรีที่ใช้ในการรวมวงอย่างชัดเจน ในการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงโดยทั่วไปใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า หรือวงปี่พาทย์เครื่องคู่ก็ได้ ในการจัดการแสดง ถ้าเป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทย เช่น “การแสดงโขน และการแสดงรำ ระเบียบต่างๆ ที่ปรากฏหรือตัดตอนมาจากการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงคือ วงปี่พาทย์ไม้แข็ง ถ้าเป็นการแสดงที่เป็นชุดระบำต่างๆ ทว่าไป หรือการแสดงที่อยู่ในห้องโถงส่วนใหญ่ใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม” (คุชฎี มีป้อม, สัมภาษณ์) ปัจจุบันการจัดรูปแบบของวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ อาทิ สถานที่ที่ใช้ในการจัดการแสดง

ระยะเวลา ผู้บรรเลง หรือแม้กระทั่งค่าตอบแทนที่ได้รับ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบวงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทย ทำให้วงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงที่ปรากฏในโรงแรมในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นการจัดรูปแบบวงพิเศษ โดยยึดหลักการผสมวงปี่พาทย์และปี่จ้อยต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจ ผู้ทำสัญญารายหนึ่ง กล่าวว่า

“...รูปแบบของวงดนตรีในโรงแรมนั้น ตนเองจะเป็นผู้เสนอรูปแบบของวงดนตรี พร้อมกับชุดการแสดงนาฏศิลป์ ให้กับผู้บริหารของทางโรงแรมพิจารณา โดยเน้นรูปแบบการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยที่ถูกต้อง และในการจัดรูปแบบของวงดนตรีจะคำนึงถึงปัจจัยหลายด้าน เช่น สถานที่ของโรงแรมต้องการให้จัดแสดง มีขนาดใหญ่เล็กเพียงใด ซึ่งโรงแรมนี้จัดการแสดงที่ระเบียงริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณเวทีมวยขนาดใหญ่ไม่กว้างขวาง จึงนำเสนอวงปี่พาทย์เครื่องห้าผสมระนาดทุ้มให้ทางโรงแรมพิจารณา...”

ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงในโรงแรม เริ่มคลายจากการเป็นแบบแผนจากวงปี่พาทย์เครื่องห้าที่ใช้ประกอบการแสดงในโรงแรมเอราวัณ ที่กรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบในการนำเสนอ ปัจจุบันการผสมวงดนตรีเพื่อใช้บรรเลงประกอบการแสดงในโรงแรม ที่มีผู้ดูแลรับผิดชอบเป็นภาคเอกชนและมีปัจจัยในการดำเนินธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น ทั้งในด้านของสถานที่ที่ใช้ในการบรรเลงคืบแคบไม่เพียงพอต่อการตั้งวงปี่พาทย์ได้ทั้งวง หรือการจำกัดจำนวนผู้บรรเลงเพื่อให้เหมาะสมกับค่าตอบแทนที่จำกัด ส่งผลให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของวงให้สอดคล้องกับปัจจัยดังกล่าว ทำให้รูปแบบการผสมวงดนตรีไม่จำเป็นต้องใช้รูปแบบที่ถูกต้องตามแบบแผนของ วงดนตรีประกอบการแสดง เป็นการผสมวงที่สามารถบรรเลงประกอบการแสดงในโรงแรมได้ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของเสียงดนตรีที่บรรเลง สุนทริยรสของเพลง และความถูกต้องเหมาะสมตามแบบแผนการผสมวง ทำให้วงดนตรีประกอบการแสดงในแต่ละโรงแรมมีรูปแบบแตกต่างกัน เครื่องดนตรีในวงก็ต่างกันไปเช่นกัน และผู้ดูแลรับผิดชอบวงดนตรีที่บรรเลงในโรงแรม ก็ต้องการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์แวดล้อมเหล่านั้น เพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต และเพื่อให้ตนเองได้งาน (ทำสัญญา) และมีงานทำ

5.2.1.2 ลักษณะการบรรเลงดนตรี

ลักษณะของการบรรเลงดนตรีในโรงแรม มี 2 รูปแบบ คือ การบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง การบรรเลงดนตรีอิสระนั้น มี 2 รูปแบบ คือ การบรรเลงด้วย

เครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว และการบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีตั้งแต่ 2 ชิ้นขึ้นไป ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงส่วนใหญ่ นั้น เป็นเครื่องดนตรีที่สามารถดำเนินทำนองหลักหรือเนื้อเพลงได้ และสามารถใช้บรรเลงเพียงเครื่องเดียวได้ เช่น จิม ระนาดเอก เป็นต้น หรืออาจจะบรรเลงร่วมกันตั้งแต่ 2 ชิ้นขึ้นไป เครื่องดนตรีที่พบในการบรรเลงในลักษณะนี้ เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่มีธรรมชาติของเสียงที่ไม่ดังมากนัก มีเสียงไพเราะ ได้แก่ ระนาดเอก (บรรเลงด้วยไม้ฉวม) จิม จะเข้ ซออู้ ขลุ่ยเพียงออ และเครื่องกำกับจังหวะ คือ โทน – ฆ้องวง ซึ่งโรงแรมที่บรรเลงดนตรีเพียงเครื่องเดียวนิยมใช้ “จิม” บรรเลง ส่วนโรงแรมที่ใช้เครื่องดนตรีมากขึ้นขึ้นไปนั้น อาจจะบรรเลงเพียง 2 – 3 ชิ้น เช่น จิมกับซออู้ ระนาดเอกกับขลุ่ยเพียงออ ระนาดเอกกับโทน – ฆ้องวง เป็นต้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับนโยบายและความต้องการของโรงแรมว่าต้องการให้นำเสนอดนตรีไทยในลักษณะใด

ส่วนการนำเสนอการบรรเลงดนตรีไทยที่มีลักษณะของการบรรเลงเพียงชิ้นเดียว หรือ 2 ชิ้น โดยใช้เครื่องดำเนินทำนองและเครื่องกำกับจังหวะนั้น มีลักษณะเลียนแบบการบรรเลงเดี่ยว ซึ่งการบรรเลงเดี่ยว หรือการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น เป็นวิธีบรรเลงดนตรีชนิดหนึ่ง ซึ่งใช้เครื่องดนตรีบรรเลงเพียงอย่างเดียว โดยไม่นับเครื่องกำกับจังหวะ การบรรเลงเพลงชนิดนี้มีความประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่ออวดท่วงหรือวิธีดำเนินทำนองเพลง เพื่ออวดความแม่นยำ และเพื่ออวดฝีมือ ดังนั้น การบรรเลงเดี่ยวจึงไม่ได้มีความหมายแคบๆ แต่เพียงการบรรเลงคนเดียว ต้องหมายรวมถึงท่วงทำนองเพลงที่สมควรจะเป็นทางเดี่ยว เช่น มีโอดพัน หรือวิธีการ โลดโผนต่างๆ ตามสมควรแก่เครื่องดนตรีนั้น (มนตรี ตราโมท, 2540 : 38) การบรรเลงดนตรีอิสระในโรงแรม ที่เป็นการบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว หรือเป็นการบรรเลงโดยใช้เครื่องดำเนินทำนอง และเครื่องกำกับจังหวะ เป็นการบรรเลงรวมกันโดยใช้เครื่องดนตรีเพียง 2 ชิ้น และเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงจะเป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะของไม่ดัง หรือแหลมเกินไป ส่วนใหญ่เป็นเสียงนุ่มนวล ฟังสบายๆ เช่น จิม ซออู้ ขลุ่ย ระนาดเอกที่บรรเลงด้วยไม้ฉวม เป็นต้น และเป็นมีรูปแบบการบรรเลงที่เลียนแบบการบรรเลงเดี่ยว กล่าวคือ ในการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนั้น ส่วนใหญ่จัดขึ้นที่บริเวณห้องโถง (Lobby) หรือในห้องอาหารที่มีขนาดเล็ก ใช้เครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว หรือ 2 ชิ้น (เครื่องดำเนินทำนองและเครื่องกำกับจังหวะ) เครื่องดนตรีที่นิยมใช้ในการบรรเลงเพียงชิ้นเดียวคือ “จิม” ทั้งนี้เพราะจิมเป็นเครื่องดนตรีที่จัดว่ามีอิสระในการบรรเลงมากกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ เป็นเครื่องดนตรีที่มีธรรมชาติของเสียงที่ไพเราะ เสียงไม่แหลมไม่ดังเกินไป จึงเหมาะสำหรับการบรรเลงในห้องที่มีเนื้อที่ที่มีขนาดเล็ก ไม่กว้างขวาง แต่ลักษณะและวิธีการบรรเลงดนตรีนั้น เป็นการบรรเลงธรรมดา กล่าวคือ เป็นการบรรเลงเพลงที่ไม่ต้องใช้เทคนิค วิธีการต่างๆ เหมือนการบรรเลงเพลงเดี่ยว เป็นการบรรเลงเพลงธรรมดา ที่ฟังง่ายๆ คู่หูผู้ฟัง มีความไพเราะนุ่มนวล ซึ่งการ

บรรเลงดนตรีในลักษณะนี้ เป็นการเลียนแบบการบรรเลงเพลงเดี่ยวเฉพาะการนำเสนอเครื่องดนตรีเท่านั้น

ส่วนการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนั้น นักดนตรีจะบรรเลงเครื่องดนตรีที่เป็นหลักคือ เครื่องดนตรีที่ใช้ดำเนินทำนอง และเครื่องกำกับจังหวะที่สามารถนำมาบรรเลงรวมเป็นเพลงได้ ฟังดูแล้วไม่น่าเกลียด กล่าวคือ นักดนตรี 5 คน ทำหน้าที่บรรเลงระนาดเอก ซ้องวงใหญ่หรือระนาดทุ้ม ปี่ในหรือขลุ่ยเพียงออ ฉิ่ง และกลองแขก เป็นต้น และมีบรรเลงเพลงก่อนการแสดงหรือการบรรเลงสลับกับการแสดง ถ้ามีการแสดงนาฏศิลป์ไทยชุดต่างๆ เช่น “การแสดงชุดหนุมานจับนางสุพรรณมัจฉา เป็นการแสดงโขนตอนหนึ่งในชุดคันทนาถ โดยทั่วไปใช้วงปี่พาทย์ไม้แข็งบรรเลงประกอบการแสดงและใช้ปี่ในบรรเลงเพลงเชิดนอก ใช้กลองทัดกำกับจังหวะหน้าทับ” (อัมรินทร์ แร่งเพชร, สัมภาษณ์) ส่วนในการบรรเลงเพลงเชิดนอกเพื่อประกอบการแสดงโขนชุดหนุมานจับนางสุพรรณมัจฉาในโรงแรมนั้น นักดนตรีที่สามารถบรรเลงปี่ในได้ก็ใช้ปี่ในบรรเลงเพลงเชิดนอก บางวงนักดนตรีไม่สามารถบรรเลงปี่ในได้หรือในวงไม่มีปี่ใน นักดนตรีจะใช้ระนาดเอกบรรเลงเพลงเชิดนอกแทนปี่ใน และในบรรเลงเครื่องกำกับจังหวะก็ใช้กลองแขกบรรเลงให้จังหวะหน้าทับแทนกลองทัด และมีการตัดทอนเพลงและการแสดงให้สั้นลง เพลงที่บรรเลงออกมานั้นสามารถบรรเลงให้ผู้แสดงรำในโรงแรมได้แต่รูปแบบการบรรเลงประกอบการแสดงและการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่นำเสนอไม่น่าครบถ้วนตามแบบแผนของกรมศิลปากร ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับระยะเวลาที่โรงแรมกำหนดให้ ดังนั้นในการจัดการรูปแบบของวงดนตรีและการบรรเลงเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงชุดต่างๆ ในโรงแรม จึงมีข้อจำกัดด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น ค่าตอบแทนที่ได้รับ ระยะเวลาในการแสดง หรือทักษะของนักดนตรี จึงส่งผลให้รูปแบบของการจัดวงดนตรี และเพลงที่ใช้เพื่อประกอบการแสดงที่ปรากฏออกมาในโรงแรมนั้น เปลี่ยนแปลงไปจากแบบแผนที่กำหนดไว้ตามหลักของการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง โดยเฉพาะในการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงในโรงแรมถูกกำหนดด้วยข้อตกลงต่างๆ ที่ทำไว้ร่วมกันระหว่างโรงแรมและผู้ทำสัญญา และผลตอบแทนที่ตัวเงินที่เป็นปัจจัยสำคัญ เป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบของศิลปะการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยว

5.2.1.3 ลักษณะของเพลงที่ใช้บรรเลง

ในการบรรเลงดนตรีทุกครั้ง สิ่งที่เขาไม่ได้คือก่อนการบรรเลงหรือการแสดงนักดนตรีจะบรรเลงเพลงโหมโรง ซึ่งตามธรรมเนียมการบรรเลงดนตรีทุกประเภทนั้น ก่อนที่จะดำเนินการขับร้องหรือการแสดงครั้งใด มีการบรรเลงเพลงโหมโรงก่อนเพลงหนึ่งเสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการ

กระตุ้นเตือน ผู้ฟังให้ทราบว่า การบรรเลงได้เริ่มแล้ว (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุศลทัศน์, 2523 : 83 – 84) ในการบรรเลงดนตรีในโรงแรมก็เช่นกัน นักดนตรีปฏิบัติตามแบบโบราณจารย์ คือ บรรเลงเพลงโหมโรงก่อนการบรรเลงและการแสดงเสมอ ถ้าเป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายนิยมบรรเลงเพลงโหมโรงจอมสุรางค์ โหมโรงปฐมดุสิต ถ้าเป็นการบรรเลงประกอบการแสดงโดยวงปี่พาทย์นิยมบรรเลงเพลงโหมโรงโอยเรศ โหมโรงกระเตเต้ไม้ ซึ่งนักดนตรีรุ่นใหม่ที่เป็นนักเรียนดนตรียังคงยึดธรรมเนียมปฏิบัติตามแบบโบราณ และเพลงโหมโรงที่นักดนตรีใช้บรรเลงก็เหมาะสมกับสถานที่และการสร้างบรรยากาศในโรงแรม เหมาะสมกับผู้ฟังทุกประเภททั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากเป็นเพลงที่ฟังง่าย สบายๆ มีถ่วงทำนองที่ไพเราะ สดุดสถาน นักดนตรีส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนนักศึกษาที่มาทำงานพิเศษและต้องการซ้อมเพลงที่ตนเองได้ศึกษามา และอีกประการหนึ่งคือนักศึกษาบางคนก็ไม่ได้เพลงโหมโรงที่แสดงฝีมือหรือเทคนิคมากนัก จึงบรรเลงเพลงโหมโรงที่ฟังง่าย บรรเลงง่าย และมีความไพเราะอยู่ในตัว

ส่วนลักษณะของเพลงที่ใช้บรรเลงโดยทั่วไปมีหลายประเภท เช่น เพลงเดี่ยว เพลงลูกล้อ ลูกซัด เพลงทางเก็บ เพลงทางกรอ ซึ่งแต่ละประเภทจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ในส่วนของเพลงที่นิยมนำมาบรรเลงในโรงแรมส่วนใหญ่ ทั้งการบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง นักดนตรีจะบรรเลงเพลงไทยประเภทเพลง 3 ชั้น 2 ชั้น หรือเพลงเถา ซึ่งเป็นเพลงประเภทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงมโหรี หรือเพลงเสภา หรือเพลงเกร็ดต่างๆ เช่น เพลงเขมรไทรโยค เพลงลาวดวงเดือน เพลงราตรีประดับดาว เพลงเขมรพวง เป็นต้น และเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงในชุดต่างๆ ซึ่งเพลงส่วนใหญ่ที่นักดนตรีนำมาบรรเลงนี้เป็นเพลงทางกรอ เป็นเพลงที่มีวิธีการดำเนินทำนองเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยเฉพาะ ที่ดำเนินไปโดยใช้เสียงยาวๆ ซ้ำๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 83) สาเหตุที่นักดนตรีเลือกบรรเลงเพลงทางกรอนี้ เนื่องจากผู้ที่เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่ของโรงแรมไม่ได้เข้ามาเพื่อฟังดนตรีโดยเฉพาะ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการเข้ามาเพื่อใช้บริการหลักของโรงแรม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของอาหาร ที่พัก หรือการติดต่อทางธุรกิจ และผู้ใช้บริการในโรงแรมส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่ต้องการเข้ามาสัมผัสความเป็นไทย ดนตรีไทยจึงได้รับการคัดเลือกให้บรรเลงเพื่อสร้างบรรยากาศเพิ่มเข้ามาในโรงแรม และให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการได้สัมผัสถึงศิลปะของไทยประการหนึ่งด้วย การบรรเลงเพลงทางกรอนี้ถือว่าเป็นการนำเสนอเพลงที่เหมาะสมสำหรับการสร้างบรรยากาศ เพราะธรรมชาติของเพลงทางกรอเป็นเพลงที่มีความอ่อนหวาน นุ่มนวล ไพเราะ ชวนฟัง ด้วยลักษณะของเพลงที่ไม่ให้เสียงที่แข็งจนเกินไป ให้ความรู้สึกสบาย และเป็นเพลงที่มีผู้นำไปขับร้องเป็นเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง ทำให้เพลงมีสำเนียงที่ติดหูผู้ฟัง

เพลงทางกรอจึงได้รับให้ทำหน้าที่เป็นสื่อถึงความเป็นไทย และสามารถสร้างบรรยากาศในโรงแรมได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ นักดนตรีเมื่อเข้ามาบรรเลงดนตรีในโรงแรม ก็ต้องเรียนรู้การดำเนินธุรกิจของโรงแรมด้วย โรงแรมเป็นสถานที่ที่ให้บริการในรูปแบบต่างๆ ซึ่งในการให้บริการนี้โรงแรมต้องทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและความพึงพอใจมากที่สุด เพื่อให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการของตนอีก เมื่อลูกค้าเข้ามาใช้บริการในโรงแรมมากขึ้น ก็ส่งผลให้โรงแรมเห็นความสำคัญของการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทย มีการว่าจ้างการบรรเลงดนตรี ทำให้นักดนตรีมีงานทำ นักดนตรีที่บรรเลงดนตรีในโรงแรมจึงต้องให้บริการด้านเสียงเพลงที่ทำให้ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการเกิดความประทับใจ ความพึงพอใจเช่นกัน และธรรมชาติของศิลปินหรือนักดนตรี มักจะคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ออกมาให้ผู้ฟังได้รับฟัง นักดนตรีรุ่นใหม่ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา จะนำเสนอเพลงที่แปลกออกไปจากเพลงไทย คือ นักดนตรีนำเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงสากล หรือเพลงต่างชาติเข้ามาบรรเลงสอดแทรกนอกเหนือจากการบรรเลงทั่วไป ทำให้เพลงที่ปรากฏในโรงแรมมีรูปแบบและลักษณะที่หลากหลายออกไป แต่เพลงที่บรรเลงนี้ก็ยังคงเอกลักษณ์ในเสียงของดนตรีไทย เพลงต่างๆ ที่นักดนตรีนำเสนอย่อมปรับเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยของสังคมนั้นๆ ก่อให้เกิดคุณค่าในระดับหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการให้ความบันเทิงใจแก่ผู้ฟังโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติ เมื่อได้ยินดนตรีไทยบรรเลงเพลงของภาษาของตน เพลงพื้นเมืองของตน ทำให้ผู้ใช้บริการมีความประทับใจ ความพึงพอใจ มีความภาคภูมิใจในชาติของตน มีความสนใจในศิลปวัฒนธรรมไทย และเหตุที่นักดนตรีบรรเลงเพลงในลักษณะเช่นนี้ เพื่อเป็นการเอาใจ (entertain) ผู้ใช้บริการเป็นพิเศษ ซึ่งอาจทำให้นักดนตรีได้รางวัลตอบแทนอีกด้วย

การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมมีการปรับเปลี่ยนไปจากดนตรีที่เป็นแบบแผน ในด้านรูปแบบการผสมวงที่ไม่แน่นอน ลักษณะการบรรเลงดนตรี หรือเพลงที่ใช้บรรเลง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับดนตรีไทยในโรงแรมในปัจจุบันนี้ เป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป การบรรเลงดนตรีในโรงแรมต้องขึ้นอยู่กับคณะผู้บริหารโรงแรมเป็นสำคัญ เมื่อผู้ว่าจ้างต้องการให้ศิลปะที่นำเสนอมีรูปแบบใด ผู้ทำสัญญาหรือเจ้าของคณะต้องนำเสนอในรูปแบบที่โรงแรมต้องการ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของศิลปะด้วยเช่นกัน สหวัฒน์ ปลื้มปรีชา (สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ในการทำงานเราจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายของโรงแรม ซึ่งจะมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ถ้าเราไม่มีปรับเปลี่ยนให้เข้ากับนโยบายของโรงแรมเราก็ไม่สามารถทำงานอยู่ในโรงแรมได้” ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นไปเพื่อความคงอยู่ของบุคคลที่ทำธุรกิจทั้ง 2 ด้าน คือ โรงแรม และผู้รับงาน โดยมีผลประโยชน์ที่ทั้ง 2 ฝ่ายได้รับเป็นสิ่งกำหนดรูปแบบของศิลปะ การบรรเลงดนตรี

ไทยที่เกิดขึ้นในโรงแรม ซึ่งเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการจัดการทางธุรกิจ ส่งผลให้ศิลปะที่น่าเสนอแสดงถึงความเป็นไทยเพียงรูปลักษณะภายนอก เพื่อตอบสนองการจัดการทางธุรกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น นอกจากนี้ในการนำเสนอการบรรเลงดนตรีในโรงแรมเป็นสิ่งที่มิได้เพื่อแสดงถึงความเป็นไทยเท่านั้น เป็นสิ่งที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินธุรกิจ และเพื่อผลตอบแทนทางธุรกิจ การที่โรงแรมนำเสนอรูปแบบทางการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยด้วยความเป็นธุรกิจ ส่งผลถึงภาพลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทยที่ผิดเพี้ยนไปจากแบบแผนที่ถูกต้อง เนื่องจากผู้ใช้บริการของโรงแรมส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ชาวต่างชาติบางคนที่ไม่ได้ศึกษาศิลปวัฒนธรรมด้านนี้มาเป็นอย่างดี ย่อมเข้าใจว่าสิ่งที่นำเสนอ คือ ดนตรีไทย

5.2.2 นักดนตรี

เริ่มแรกในการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงที่โรงแรมเอราวัณนั้น พบว่านักดนตรีที่ไปบรรเลงดนตรีเป็นนักเรียนดนตรีและข้าราชการกองการสังคีต กรมศิลปากร นักดนตรีจะต้องมีฝีมือ สามารถบรรเลงเพลงได้มากมาย และสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีได้หลายชิ้น ถึงแม้ว่านักดนตรีเป็นนักเรียนของวิทยาลัยนาฏศิลป์แต่ได้รับการถูกคัดสรรมาเป็นอย่างดี ในการบรรเลงแต่ละครั้งมีนักดนตรีประจำทุกเครื่องมือทั้งเครื่องดำเนินทำนองและเครื่องกำกับจังหวะ ที่สำคัญในการไปบรรเลงดนตรีแต่ละครั้งต้องฝึกซ้อมมาเป็นอย่างดี การบรรเลงดนตรีในยุคเริ่มแรกเป็นการนำเสนอดนตรีอย่างพิถีพิถัน ประณีต ถูกต้องตามแบบแผนการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงทุกประการ การแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยที่น่าเสนอจึงเป็นสิ่งที่มีความค่าทางศิลปะ ทั้งนี้เพราะหน่วยงานของรัฐบาลเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการปฏิบัติงานโดยตรง ดังนั้นในการคัดเลือกผู้บรรเลงดนตรีต้องคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และผู้แสดงนาฏศิลป์ไทยต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีรูปร่างหน้าตาเหมาะสมกับการแสดงนาฏศิลป์ไทย เพื่อนำเสนอผลงานที่มีความงดงามและถูกต้องตามแบบแผนของศิลปวัฒนธรรมไทยที่ทรงคุณค่าสู่สายตาชาวต่างชาติ แม้ว่านักดนตรีที่ไปร่วมบรรเลงจะเป็นนักเรียนดนตรี ก็มีความสามารถบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงได้เป็นอย่างดี เรียกว่าเป็นศิลปินก็ได้

ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนั้น ถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่นักดนตรีสามารถทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนในการดำรงชีวิต ปัจจุบันพบว่านักดนตรีที่มาบรรเลงส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาที่ศึกษาวิชาเอกดนตรีไทย ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งระดับนาฏศิลป์ชั้นกลางและนาฏศิลป์ชั้นสูงจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หรือจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย หรือสถาบันราชภัฏต่างๆ นักเรียนหรือนักศึกษาต่างๆ เหล่านี้เข้ามาบรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมเพื่อต้องการหารายได้เป็นเหตุผลหลักและการหาประสบการณ์เป็นเหตุผลรอง ส่วนใหญ่นักดนตรีที่เข้ามาบรรเลงดนตรีโดยเฉพาะการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนั้น ต้องมีทักษะ มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการบรรเลงดนตรีพอสมควร จีระพล น้อยนิคย์ (สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“...ในการที่จะเลือกผู้เข้ามาบรรเลงดนตรีต้องเลือกคนที่มีความรับผิดชอบเป็นหลัก และผู้ที่สามารถบรรเลงดนตรีเป็นเหตุผลรอง ทั้งนี้เพราะความสามารถหรือทักษะทางด้านดนตรี สามารถฝึกฝนกันจนเกิดความชำนาญได้ ผู้ที่มีความรับผิดชอบถ้าตนเองไม่สามารถบรรเลงเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงได้ ขยันมันฝึกซ้อมก็สามารถบรรเลงได้ ส่วนคนที่ไม่มี ความรับผิดชอบ อาจมาทำงานสายหรือทิ้งงานไปเฉยๆ หรือไม่ฝึกซ้อมเพลงต่างๆ อาจส่งผลกระทบต่อสัญญาในครั้งต่อไปได้ นอกจากนี้การบรรเลงดนตรีในโรงแรมจัดว่าเป็นงานพิเศษที่นักเรียนนักศึกษาสามารถหารายได้ให้กับตนเองได้ และยังเป็นเวทีที่ใช้ฝึกฝนวิชาความรู้ที่ตนได้เรียนมาด้วย...”

นอกจากนี้ การเป็นลูกศิษย์กับครูทำให้นักเรียนนักศึกษาได้เข้ามาทำงาน เพราะครูเป็นผู้ดูแลหรือผู้ทำสัญญาการบรรเลงดนตรีในโรงแรมด้วยตนเอง การเลือกนักดนตรีที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในปัจจุบันมีค่าตอบแทนถูกกว่านักดนตรีที่มีฝีมือหรือนักดนตรีอาชีพ นักดนตรีที่มีความสามารถมีทักษะในการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงเป็นอย่างดีไม่เข้ามาทำงาน เพราะมีค่าตอบแทนต่ำกว่าที่ควรจะได้รับ หรือผู้ที่เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติผู้ดูแล ทำให้ผู้ทำสัญญามีความคิดว่าฟังเพลงไทยไม่รู้เรื่องบรรเลงดนตรีอย่างไรก็ได้ และการติดต่อว่าจ้างนั้นเป็นการดำเนินการระหว่างโรงแรมกับเอกชน มีผลประโยชน์ทางธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเป็นทำให้ผู้ทำสัญญาหรือผู้ดูแลงานจัดหานักเรียนนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่พอมีความสามารถในการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงได้ เข้ามาทำงานแทนนักดนตรีที่มีฝีมือ ประกอบกับนักเรียนนักศึกษามีค่าตอบแทนในการทำงาน (ค่าตัว) ถูกกว่านักดนตรีอาชีพ หรือศิลปินดนตรี

ในปัจจุบัน นักดนตรีที่เข้ามาบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมจึงเป็นนักเรียนนักศึกษาเท่านั้น นักเรียนนักศึกษาเหล่านี้เข้ามาบรรเลงดนตรีเพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์ ใช้เวทีของโรงแรมเป็นสถานที่ใช้ฝึกซ้อมสิ่งที่ตนเองได้ศึกษามา แสดงให้เห็นว่านักดนตรีมิได้มีทักษะ ความรู้ความชำนาญในด้านการบรรเลงเท่าที่ควร ฝีมือไม่ดีแต่สามารถบรรเลงประกอบการแสดงได้ การบรรเลงที่เวที

แห่งนี้จึงเป็นเพียงการมาฝึกฝนทักษะของตนเท่านั้น ย่อมส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ การที่โรงแรมเป็นเวทีที่ทุกคนสามารถฝึกฝนในสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้มาและผู้บรรเลงยังได้รับคำตอบแทนด้วยนั้นถือเป็นผลดีต่อตัวนักดนตรีโดยตรง ทำให้นักดนตรีมีสถานที่สำหรับฝึกซ้อมทักษะการบรรเลงดนตรี ในการนี้ยังได้คำตอบแทนที่ทำให้นักดนตรีมีรายได้พิเศษในระหว่างเรียนอีกด้วย และทำให้มีการขยายตัวของนักดนตรีเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณ นอกจากนี้ นักดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดงต้องมีความสามารถบรรเลงได้หลายๆ เครื่องมือ เหตุเพราะในวงดนตรีประกอบการแสดงในโรงแรมนี้ถูกจำกัดด้วยการว่าจ้างนักดนตรีเพียง 4 – 5 คน กับเครื่องดนตรีในวงที่มีจำนวนเครื่องมือเกินนักดนตรี และนักดนตรีจะต้องสลับกันบรรเลงเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ ด้วย ในเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยชุดต่างๆ อาจต้องใช้เครื่องดนตรีที่แตกต่างกันไปในการดำเนินทำนอง เช่น ใช้ปี่ในการบรรเลงเพลงเชิดนอกในการแสดงโขนชุดหนุมานจับนางสุพรรณมัจฉา ใช้วงปี่กลองบรรเลงเพลงในการการแสดงการต่อสู้โดยใช้อาวุธไทย เป็นต้น ซึ่งเดิมการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงในโรงแรมเอราวัณ หรือในการบรรเลงดนตรีตามงานพิธีต่างๆ ต้องมีนักดนตรีประจำทุกเครื่องมือ ไม่มีการเปลี่ยนหรือสลับเครื่องดนตรีไปบรรเลงเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ ในขณะที่บรรเลงในงาน ดังนั้นการบรรเลงดนตรีในโรงแรมนั้น นักดนตรีจึงต้องปรับตัวเพื่อให้ตนเองมีงานทำ

แต่คุณภาพของการบรรเลงดนตรีที่นำเสนอสู่สายตาของผู้เข้ามาใช้บริการของโรงแรมโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นด้อยลง นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่อยู่ในช่วงอายุประมาณ 18 – 22 ปี ไม่มีความรับผิดชอบในเรื่องงานเท่าที่ควร เช่น บางคนก็ไม่ตรงเวลา บางคนไม่ได้ฝึกซ้อมเพลงที่จะใช้บรรเลงมาก่อนถือว่าเวทีการบรรเลงเป็นสถานที่ที่ใช้ฝึกซ้อมเพลง หรือการบรรเลงบางครั้งอาจไม่ถูกต้องตามหลักการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง หรือบางคนเมื่อมาบรรเลงประกอบการแสดงยังไม่มี ความชำนาญพอสมควร เพลงที่บรรเลงออกนั้น ขาดๆ เกินๆ ไม่ครบจังหวะในการแสดงนาฏศิลป์ ซึ่งในการนำเสนอการบรรเลงไม่ว่าจะเป็นสถานที่ใดนักดนตรีควรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ทุกครั้ง มันฝึกซ้อมเพลงอยู่เสมอจะทำให้การบรรเลงนั้น เรียบร้อยและมีความสมบูรณ์ที่สุด และการนำเสนอการบรรเลงดนตรีของนักดนตรีที่เป็นนักศึกษา นั้น ในบางครั้งไม่ได้เข้าถึงอารมณ์ของเพลงที่นำเสนอเท่าที่ควร บรรเลงไปเรื่อยๆ การมาบรรเลงดนตรีที่โรงแรมถือเป็นการทำงานอย่างหนึ่งเท่านั้น หรือนักดนตรีส่วนใหญ่ฝึกฝนเพลงนอกเหนือจากเพลงที่ตนเองเรียนในชั้นเรียน เช่น เพลงที่เป็นของชาติต่างๆ เพื่อเป็นการเอาใจลูกค้าที่เป็นชาวต่างชาติ ซึ่งเพลงบางเพลงไม่เหมาะสำหรับบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย เช่น เพลงสากลหรือเพลงของชาวตะวันตก เป็นผลให้เป็นที่น่าเสียดายที่นำเสนอออกสู่สายตาผู้ชมที่เข้ามาใช้บริการในโรงแรมนั้น

นำเสนอออกมาด้วยความฉาบฉวย คุณค่าของดนตรี ความประณีตของการบรรเลง อารมณ์ของเพลงที่นำเสนอแทบจะไม่มี ในการนำเสนอเพลงต่างๆ ทั้งที่เป็นเพลงบรรเลงอิสระ หรือเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงนั้น ควรจะต้องเลือกสรรเป็นอย่างดี เพื่อให้ชาวต่างชาติที่เข้ามาสัมผัสรูปแบบของศิลปะที่สวยงามและถูกต้องตามแบบแผนศิลปวัฒนธรรมไทย เมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพบเห็นศิลปวัฒนธรรมที่โรงแรมนำเสนอ ย่อมคิดว่าสิ่งที่ตนเองเห็นได้ยินได้สัมผัส เป็นศิลปวัฒนธรรมไทย ดังนั้นจึงเป็นเพียงการนำเสนอศิลปะที่มีลักษณะเป็นสินค้าให้แก่ผู้เข้ามาใช้บริการในโรงแรม เป็นสินค้าที่มีลักษณะหรือองค์ประกอบภายนอกที่แสดงถึงความเป็นไทยเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ทำรำ หรือเพลง ทำให้คุณภาพและคุณค่าของดนตรีไทยในโรงแรมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เหตุที่กล่าวเช่นนี้ เป็นเพราะผู้เสพที่เป็นผู้เข้ามาใช้บริการในโรงแรมเป็นชาวต่างชาติ ต่างวัฒนธรรม อาจมองภาพลักษณ์จากภายนอกเท่านั้น ไม่เข้าถึงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างถ่องแท้ พวกเขาจึงเข้าใจว่าสิ่งที่พบคือศิลปะที่นำเสนอ คือ ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไทย ถึงแม้ว่าการศิลปะการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ในโรงแรมเป็นเพียงส่วนย่อยของสังคมไทยก็ตาม

5.2.3 การติดต่อจ้างงานกับโรงแรม

การบรรเลงดนตรีในโรงแรมเริ่มแรก เป็นการติดต่อดำเนินการกับหน่วยราชการโดยตรง คือ กรมศิลปากร การแสดงที่นำเสนอ นั้น เป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยในชุดต่างๆ ที่ถูกต้องตามแบบแผน และรูปแบบของวงดนตรีและการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงถูกต้องตามหลักการผสมวงดนตรีและการบรรเลง ศิลปะที่นำเสนอนี้กล่าวได้ว่ามีคุณภาพและคุณค่าทางศิลปะการแสดงอย่างแท้จริง เหมาะสำหรับการนำเสนอและเผยแพร่สู่สายตาชาวต่างชาติ ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีในโรงแรม มีลักษณะเป็นการทำธุรกิจร่วมกันระหว่างภาคเอกชนกับภาคเอกชนอย่างชัดเจน ซึ่งการติดต่อว่าจ้างนี้ขึ้นอยู่กับความพอใจของทั้งสองฝ่ายซึ่งมีข้อตกลงร่วมกัน จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบของดนตรีไทยไปเป็นอย่างมาก ทั้งนี้การที่ผู้ทำสัญญาจะได้รับงานนั้นๆ ต้องมีการกำหนดรูปแบบการบรรเลงและการแสดง เช่น ผู้แสดงนาฏศิลป์ไทยต้องมีหน้าตามสวยงาม การบรรเลงดนตรีเพียงชิ้นเดียวโดยใช้ผู้หญิงบรรเลง แต่งกายด้วยชุดไทยแบบต่างๆ ที่สวยงาม การบรรเลงดนตรีด้วยนักดนตรีชายต้องมีหน้าตาที่สะอาดสะอ้าน แต่งกายมีความเรียบร้อยเหมาะสม หรือการกำหนดชุดการแสดงนาฏศิลป์ต่างๆ ที่ได้รับความนิยม การนำเสนอรูปแบบการบรรเลงหรือการแสดงที่คณะอื่นๆ ไม่มี เช่น การบรรเลงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (โปงลาง) เป็นต้น หรืออาจมีการตัดราคาค่าตอบแทนลงเพื่อให้คณะของตนเองได้รับงาน ผู้ทำสัญญาต้องนำเสนอ (ordition) จนเป็นพอใจของคณะผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการแสดงของโรงแรม

กระบวนการติดต่อในการทำสัญญาการว่าจ้างกับทางโรงแรมนี้ การตัดราคาเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นโดยการแทรกซึมไปพร้อมๆ กับการดำเนินธุรกิจต่างๆ การกระทำทางธุรกิจถือเป็นกลวิธีการอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งการรับงาน เพื่อได้รายหรือผลตอบแทนที่จะได้ แม้ว่าถึงจะได้ค่าตอบแทนน้อยแต่ก็ได้มานาน ทำเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งงาน หรืออาจเป็นการลดต้นทุน ลดค่าใช้จ่ายลง ส่วนการตัดราคาในการรับงานหรือการทำสัญญาว่าจ้างของคณะดนตรีนี้ ในปัจจุบันมีการตัดราคา 2 ลักษณะ คือ ในด้านของผู้ทำสัญญา เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญญาการว่าจ้างของโรงแรมกับคณะของตนเอง ลักษณะของการตัดราคาอาจจะเป็นการลดราคาค่าใช้จ่ายในการแสดงให้ต่ำกว่าคณะอื่นๆ ที่มานำเสนอในวันนำเสนอรูปแบบการแสดงของโรงแรม หรืออาจเป็นการเพิ่มเวลา เพิ่มชุดการแสดงเป็นของแถมให้กับโรงแรม โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายเพิ่มจากราคาที่ตกลงไว้ในสัญญา และในส่วนของโรงแรมที่ต้องการลดค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไปกับค่านายหน้าหรือผู้ทำสัญญานั้น โรงแรมดำเนินการติดต่อโดยตรงกับนักดนตรีเพื่อให้ผู้ทำงาน (นักดนตรี) รับงานด้วยตนเอง การที่นักดนตรีทำสัญญากับทางโรงแรมโดยตรงนั้นทำให้มีรู้สึกดีกับการทำงาน ทำให้ตนเองได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมในสภาพของเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินการทางธุรกิจของโรงแรมอย่างหนึ่ง ที่มีการตัดขั้นตอนการสูญเสียลงไม่ต้องผ่านผู้ทำสัญญาที่เป็นผู้จัดหานักดนตรี ทำให้โรงแรมลดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุนการจ้างงานลงได้ส่วนหนึ่ง หรือบางโรงแรมก็บรรจุนักดนตรีให้เป็นพนักงานชั่วคราว (part time) โรงแรมจัดหาเครื่องแต่งกายเครื่องดนตรีให้พร้อม นักดนตรีต้องการลดเวลาการทำงานเหมือนพนักงานโรงแรมทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันพบเห็นได้อย่างชัดเจนมากขึ้น เพราะเป็นวิธีการในการดำเนินการทางธุรกิจอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไร

ส่วนในการพิจารณาเลือกสรรคณะที่จะมาทำสัญญากับทางโรงแรม คณะผู้บริหารของโรงแรมจะเป็นผู้พิจารณาข้อเสนอดังกล่าว ซึ่งส่วนใหญ่คณะผู้บริหารเป็นชาวต่างประเทศ ย่อมมองรูปแบบทางวัฒนธรรมต่างกันออกไป คณะผู้บริหารเป็นนักธุรกิจที่ทำหน้าที่บริหารโรงแรมให้ได้กำไรมากที่สุด ไม่ได้เข้าถึงศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง ดังนั้นในการพิจารณาการเลือกลักษณะการบรรเลงดนตรีไทยจึงพิจารณาเพียงรูปร่างหรือองค์ประกอบภายนอกเท่านั้น นักดนตรีสามารถบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีไทยทำให้เป็นทำนองเพลง หรือบรรเลงประกอบการแสดงได้ก็เพียงพอเสียงเพลงที่บรรเลงออกมาก็เป็นเสียงของดนตรีไทย โดยไม่คำนึงถึงสุนทรียรสของเพลงที่บรรเลง ความถูกต้องตามแบบแผนการบรรเลงดนตรีไทย การนำเสนอเหมาะสมกับผลกำไรที่จะเกิดขึ้นกับทางโรงแรมเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงตัวตนที่แท้จริงของศิลปะ ดนตรีไทยหรือนาฏศิลป์ไทยที่นำเสนอในโรงแรมจึงเป็นสินค้าชนิดหนึ่งเพื่ออวดความเป็นไทยเท่านั้น คุณค่าที่ออกมาทับศิลปะจึงเป็น

คุณค่าในการแลกเปลี่ยน (exchange value) ที่เป็นค่าตอบแทนเป็นเงินให้กับทั้ง 2 ฝ่าย คือ โรงแรม และคณะผู้ทำสัญญาซึ่งรวมถึงนักดนตรีและผู้แสดงด้วย ทำให้โรงแรมได้รับเงินจากการที่มีผู้ใช้บริการในโรงแรมมากขึ้น ทำให้ยอดขายของโรงแรมเพิ่มสูงขึ้น ส่วนคณะผู้ทำสัญญาจะได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างจากโรงแรมนอกจากนี้สิ่งที่นำเสนอให้ชาวต่างชาติได้รับฟังรับชมนั้นก็มียุทธศาสตร์ทางศิลปะ (artistic value) ในระดับหนึ่ง คือเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยเท่านั้น ด้วยกระบวนการทางธุรกิจนี้ ส่งผลต่อดนตรีไทยในโรงแรมที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านรูปแบบ การผสมวง การบรรเลง แม้กระทั่งนักดนตรีก็ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในการทำงานในโรงแรม กรณีดังกล่าวนี้ นักดนตรีที่มีความรู้ความสามารถระดับมือสมัครเล่นหรือผู้ที่ชอบฟังดนตรี โดยมากยังไม่รู้ ไม่เข้าถึงเนื้อหาของดนตรีไทยอย่างลึกซึ้งจึงมองว่าสิ่งที่นำเสนอคือศิลปะที่มีความงดงามและถูกต้องตามแบบแผนจึงมีการเลียนแบบหรือจดจำไปเป็นแบบอย่าง เมื่อนักดนตรีกลุ่มนี้นำไปเป็นแบบอย่างแล้ว ทำให้รูปแบบวิธีการบรรเลงดังกล่าวแพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง และในที่สุดเมื่อมีการเลียนแบบกันมากขึ้น ผลงานดนตรีที่ปรากฏอยู่ในสังคม มีแต่ดนตรีที่มีคุณค่าทางศิลปะลดน้อยลงไปเรื่อยๆ ส่วนมุมมองของศิลปิน หรือนักดนตรีอาชีพที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง เข้าใจและแยกแยะคุณค่าของศิลปะด้านดนตรีถูกต้อง ดังนั้นรูปแบบการบรรเลงดนตรีในโรงแรมจึงไม่ส่งผลกระทบต่อนักดนตรีระดับนี้ และศิลปินนักดนตรีมองการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมในโรงแรม เป็นศิลปะที่ไม่มีคุณค่าเพียงพอกับการเป็นศิลปะ เป็นการนำเสนอเพื่อแลกกับค่าตอบแทนในการดำรงชีวิตเท่านั้น

โรงแรมมองว่าการบรรเลงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่มีการแลกเปลี่ยนตอบแทนเป็นตัวเงินที่ชัดเจน ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2542 : 86 – 93) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสินค้าที่มีผู้ซื้ออยู่เสมอ ในสมัยโบราณนั้นใช้วิธีการซื้อโดยการอุปถัมภ์ศิลปินแทนที่จะซื้อกันด้วยเงิน และเมื่ออำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองของผู้อุปถัมภ์ล่มสลายลง ระบบอุปถัมภ์ศิลปะก็คงอยู่ไม่ได้ ศิลปะจึงต้องมีชีวิตอยู่เหมือนสินค้าอื่นๆ จึงต้องอาศัยตลาดเป็นผู้อุปถัมภ์แทน คนที่มีกำลังซื้อก็เป็นผู้กำหนดศิลปะ ศิลปินจึงต้องเอาใจตลาด ในปัจจุบันโรงแรมถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนงานศิลปะไทยอยู่เช่นกัน ด้วยระบบการดำเนินการทางธุรกิจของโรงแรมที่ต้องการให้บริการเพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและความพึงพอใจนั้น โรงแรมจึงนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยในรูปแบบต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยมีการสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอยากเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตของคนไทย สัมผัสรูปแบบทางศิลปวัฒนธรรมของไทย ดังนั้นโรงแรมจึงเลือกที่จะนำเสนอการแสดงทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไทยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ให้เกิดการจ้างให้มีการนำเสนองานศิลปะ ทำให้ผู้ทำสัญญาหรือนักดนตรีต้อง

เสนอรูปแบบของดนตรีและนาฏศิลป์ไทยที่โรงแรมต้องการ เป็นการนำเสนอศิลปะเพื่อเอาใจตลาด เพื่อให้ความบันเทิง (entertain) แก่ผู้ใช้บริการในโรงแรม ในการตกลงทำสัญญาแต่ขึ้นอยู่กับความพอใจของทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะผู้ว่าจ้าง คือ โรงแรมได้รับส่งผลให้มีกำไรอย่างน้อยเพียงใด คຸ້ມกับที่ลงทุนไปหรือไม่ ในส่วนของผู้ทำสัญญาก็เพื่อตนเองจะได้มีรายได้ มีงานทำ เพื่อความอยู่รอดของตนเองและคณะ ซึ่งผู้ทำสัญญาก็ต้องทำตามข้อเสนอและข้อตกลงที่โรงแรมกำหนดไว้

แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการบรรเลงของดนตรีไทยในโรงแรม ส่งผลกระทบต่อดนตรีไทยบ้าง ก็เป็นเพียงส่วนน้อย ดนตรีไทยโดยรวมยังคงไว้ซึ่งรูปแบบ วิธีการบรรเลง และหลักการต่างๆ ตามแบบแผน เนื่องจากนักดนตรีส่วนใหญ่ยังศึกษาดนตรีไทย และสืบทอด รักษา รูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรีได้ถูกต้องตามแบบแผนเช่นเดิม ดังนั้นผลการปรับเปลี่ยนดนตรีไทยในโรงแรม เป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มย่อยเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงถือว่าไม่ได้ส่งผลกระทบต่อดนตรีไทยโดยรวม คุณค่าทางศิลปะของดนตรีก็ยังคงอยู่ในสังคมเช่นเดิม

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาพัฒนาการของดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม และเพื่อศึกษาสถานภาพ บทบาท และการปรับเปลี่ยนรูปแบบของดนตรีไทยเมื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจโรงแรม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 พัฒนาการของดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม

การบรรเลงดนตรีไทยเริ่มเข้าไปในสถานประกอบการโรงแรมเป็นครั้งแรกนั้น เป็นการบรรเลงดนตรีไทยเพื่อประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่โรงแรมเอราวัณ ซึ่งเป็นโรงแรมแห่งแรกที่ดำเนินการบริหารงานโดยรัฐบาล โดยการดำเนินการของกรมศิลปากร และคณะผู้บริหารโรงแรมเอราวัณ ซึ่งการนำเสนอการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยนี้ นำเสนอให้กับผู้ที่เข้ามารับประทานอาหารของโรงแรม ในช่วงอาหารเย็น (Dinner) ซึ่งผู้ที่เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาพักในโรงแรม การนำเสนอดนตรีในส่วนนี้ เป็นการบรรเลงดนตรีเพียงเพื่อประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยเท่านั้น วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงนี้เป็นวงปี่พาทย์เครื่องห้า ในการบรรเลงจะเริ่มจากการแนะนำเครื่องดนตรี โดยมีผู้บรรยาย (announcer) ของกรมศิลปากรแนะนำเครื่องดนตรีและการบรรเลงเป็นภาษาอังกฤษ มีการบรรเลงรวมวงเพียงเล็กน้อยก่อนเริ่มการแสดง จากนั้นจึงเริ่มแสดงนาฏศิลป์ในชุดต่างๆ นักดนตรีเป็นนักเรียนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ และข้าราชการกองการสังคีต กรมศิลปากร ในช่วงเวลาต่อมาเมื่อการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้รับความนิยมมากขึ้น ได้เกิดร้านอาหารและโรงแรมต่างๆ ที่จัดให้มีการแสดงนาฏศิลป์และการบรรเลงดนตรีไทยขึ้นในลักษณะเดียวกันกับการแสดงที่โรงแรมเอราวัณ

ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมมีให้เห็นอยู่มากมาย โดยการบรรเลงดนตรีที่พบมี 2 ลักษณะ คือ การบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง ซึ่งเป็นการดำเนินการทางธุรกิจด้านศิลปะกับธุรกิจโรงแรมให้เห็นอย่างชัดเจน โดยการบรรเลงดนตรีอิสระ นี้แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การบรรเลงขึ้นเดี่ยว ซึ่งการบรรเลงส่วนใหญ่ใช้ “จิม” บรรเลง พบในห้องอาหารที่มีขนาดเล็ก และบริเวณห้องโถง (Lobby) ของโรงแรม โดยการแสดงส่วนใหญ่เริ่มเวลาเย็น (Dinner) และการบรรเลงมากกว่า 1 ชิ้น เครื่องดนตรี ที่พบส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในวงเครื่องสาย และมีลักษณะของเสียงไม่ดังและแหลมจนเกินไป เช่น ซออู้ จะเข้ จิม นอกจากนี้ยังมีขลุ่ยเพียงออ และระนาดเอกที่บรรเลงด้วยไม้ฉาบ ในบางครั้งอาจมีการรวมเครื่องดนตรีโดยมีเครื่องกำกับจังหวะด้วย นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง บางสถานที่อาจมีผู้ชายบรรเลงบ้าง ส่วนเพลงที่ใช้บรรเลงเป็นเพลงทางกรอเป็นส่วนใหญ่

ส่วนการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงที่พบในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่จะพบในบริเวณที่มีการให้บริการด้านอาหารของโรงแรมที่มีเนื้อที่กว้างขวาง เริ่มการแสดงในเวลาเย็น (Dinner) ซึ่งการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนี้ เป็นการรวมวงในลักษณะพิเศษที่ถูกจำกัดโดยจำนวนนักดนตรีเพียง 5 คน เป็นวงดนตรีที่ไม่มีกำหนดแบบแผนของเครื่องดนตรีที่ใช้ในการรวมวงที่แน่นอน นักดนตรีที่บรรเลงจะต้องสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีได้หลายเครื่องมือ ลักษณะของวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยในโรงแรมในปัจจุบันนี้ ถือว่าเป็นลักษณะของวงดนตรีที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นวงดนตรีที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ของโรงแรม โดยเฉพาะเมื่อดนตรีไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจโรงแรม ทั้งดนตรีและนักดนตรีจะต้องปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจ เช่น ในการบรรเลงประกอบการแสดงในแต่ละครั้งอาจใช้เครื่องดนตรีแตกต่างกันไป อาทิ การแสดงโขนชุดหนุมานจับนางสุวรรณมัจฉา บางวงอาจบรรเลงเพลงด้วยปี่ใน หรือบางวงอาจบรรเลงด้วยระนาดเอก เป็นต้น ส่วนนักดนตรีที่มาบรรเลงส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่ศึกษาสาขาเอกดนตรีไทยในสถาบันอุดมศึกษา หรืออาจจบการศึกษาด้านดนตรีไทยส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นนักเรียน นักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งนักดนตรีที่เป็นนักศึกษาที่มาบรรเลงส่วนใหญ่ต้องการหารายได้พิเศษ และหาประสบการณ์ในการบรรเลงดนตรี

การบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงประกอบการแสดงนี้ เป็นการนำเสนองานศิลปะอย่างหนึ่งที่มีค่าตอบแทนเข้ามาเกี่ยวข้อง และค่าตอบแทนที่ได้รับจากผู้ว่าจ้างนี้เองเป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบของการบรรเลงดนตรีที่เราพบในโรงแรมในปัจจุบัน

6.1.2 สถานภาพ และบทบาทของคนตรีไทยในโรงแรม

การบรรเลงดนตรีไทยที่พบในโรงแรมนี้ เป็นการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยด้านการแสดงให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ จากการศึกษาพบว่า การบรรเลงดนตรีอีสานนี้ เป็นการนำเสนอเสียงเพลงที่ใช้สร้างบรรยากาศของความเป็นไทยในกับโรงแรม ผู้ที่เข้ามาใช้บริการของโรงแรมส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งใจที่จะเข้ามาฟังการบรรเลงดนตรี ผู้ใช้บริการต้องการเข้ามาใช้บริการในส่วนต่างๆ ของทางโรงแรมมากกว่า การบรรเลงดนตรีในส่วนนี้ จึงเป็นลักษณะการนำเสนอที่ใช้การบรรเลงดนตรีไทย เป็นสื่อในการสร้างบรรยากาศของความเป็นไทยให้กับโรงแรม นอกจากนี้ในการบรรเลงดนตรีอีสาน นักดนตรีมีการบรรเลงเพลงเพื่อเอาใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เช่น บรรเลงเพลงที่มีสำเนียงภาษาต่างๆ หรือนำเพลงของชาติต่างๆ มาบรรเลง ส่วนโรงแรมนำเสนอศิลปะการแสดง นาฏศิลป์และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงนี้ เป็นเหมือนการให้บริการด้านความบันเทิง พร้อมกับการให้บริการด้านอาหารไปในตัว ผู้ใช้บริการคนใดอยากชมการแสดงก็ต้องรับประทานอาหาร หรือผู้ที่ต้องการรับประทานอาหารก็จะมีการแสดงไว้ให้ชมด้วย ซึ่งการนำเสนอในรูปแบบนี้เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ดึงดูดลูกค้าและการประชาสัมพันธ์โรงแรมได้วิธีหนึ่ง การนำเสนอการบรรเลงดนตรีจึงเปรียบเสมือนสินค้าอย่างหนึ่ง ที่โรงแรมจัดบริการให้แก่นักท่องเที่ยว และโรงแรมใดที่มีทำเลที่พิกเหมาะสม สะดวกสบาย มีการให้บริการด้านต่างๆ เป็นอย่างดี ย่อมเป็นที่สนใจของผู้ใช้บริการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีการให้บริการต่างๆ นอกเหนือจากโรงแรมอื่นด้วยแล้ว ย่อมเป็นที่ได้เปรียบกว่า เป็นที่ชื่นชอบของผู้ใช้บริการมากกว่า

6.1.3 การปรับเปลี่ยนและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนตรีไทยในธุรกิจโรงแรม

ในการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนั้น เป็นการบรรเลงที่มีลักษณะแตกต่างจากสถานที่อื่นๆ อย่างชัดเจน การบรรเลงดนตรีไทยนี้ถูกการดำเนินการด้วยวิธีการจัดการทางธุรกิจ ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจร่วมกันระหว่างโรงแรมและคณะกรรมการแสดง และมีผลตอบอย่างชัดเจน การปรับเปลี่ยนและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนี้ เกิดขึ้นจากการจัดการของบุคคลต่างๆ คือ คณะผู้บริหารของโรงแรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแสดง เจ้าของคณะหรือผู้ทำสัญญา และนักดนตรี

การที่ดนตรีไทยสามารถเข้าไปบรรเลงในโรงแรมได้นั้น จะต้องได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะผู้บริหารที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแสดง ซึ่งส่วนใหญ่คณะผู้บริหารโรงแรมจะเป็นชาวต่างชาติ และคนไทยที่เป็นนักธุรกิจ ในการพิจารณาคัดเลือกย่อมน่าจะต้องมองที่การจัดการทางธุรกิจของโรงแรมให้ได้มาซึ่งผลกำไรมากกว่าการนำเสนอคุณค่าของศิลปะ การบรรเลงดนตรีไทยที่โรงแรมนำเสนอจึงเป็นสินค้าที่ใช้ดึงดูดให้มีผู้ใช้บริการในโรงแรมของตนให้เพิ่มมากขึ้น ในส่วนของผู้ทำสัญญา หรือเจ้าของคณะย่อมน่าจะต้องมองที่ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการนำเสนอการแสดงของตนในการทำสัญญาเพื่อการดำรงชีวิตด้วยเช่นกัน ดังนั้นค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่ทั้งสองฝ่ายได้รับจึงเป็นสิ่งที่กำหนดให้รูปแบบและการนำเสนอดนตรีไทยเปลี่ยนไป ดนตรีไทยในโรงแรมจึงถูกจำกัดด้วย เวลา สถานที่ งบประมาณในการจัดการแสดง ซึ่งเป็นข้อตกลงต่างๆ ของโรงแรม นอกจากนี้โรงแรมและผู้ทำสัญญาไม่คำนึงรูปแบบต่างๆ ในการบรรเลงดนตรีไทย ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอเครื่องดนตรี วงดนตรี การจัดวงที่ถูกจำกัดด้วยจำนวนคน หรือลักษณะการบรรเลง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทำธุรกิจทั้งสิ้น และนักดนตรีที่มาบรรเลงเป็นนักศึกษาที่ต้องการหารายได้พิเศษนั้น ขาดการฝึกซ้อม ขาดทักษะความชำนาญเท่าที่ควร ทำให้การนำเสนอเพลงในบางครั้งอาจมีการผิดพลาดเกิดขึ้น

6.2 อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เห็นได้ว่าการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมในปัจจุบัน เป็นศิลปะสาขาหนึ่งที่ถูกนำเสนอสู่สายตาชาวต่างชาติที่เข้ามาให้บริการในโรงแรม รูปแบบการบรรเลงดนตรีที่พบมี 2 ลักษณะ คือ การบรรเลงดนตรีอิสระ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง ทั้งนี้เพื่อการเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นไทยให้กับส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ห้องโถง (Lobby) หรือในส่วนที่ให้บริการด้านอาหาร ซึ่งการนำเสนอการดนตรีในโรงแรมในปัจจุบันนั้น มีการดำเนินการทางธุรกิจหรือการจัดการทางธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ศิลปะดังกล่าวจึงเป็นเสมือนสินค้าที่โรงแรมนำเสนอเพื่อใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างชาติให้เข้ามาใช้บริการในโรงแรมของตนเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการบริการด้านอื่นๆ และในการนำเสนอการบรรเลงดนตรีนี้มีค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินให้เห็นอย่างชัดเจน

จากแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้า (commoditisation) ที่กล่าวถึงการแลกเปลี่ยนสินค้าและคุณค่าในการแลกเปลี่ยนสินค้า และแนวคิดเรื่องศิลปะกับสังคม ที่กล่าวถึงการคงอยู่ของศิลปะในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับในการนำเสนอการบรรเลงดนตรีในโรงแรม ที่เจ้าของคณะจะต้องนำเสนอการบรรเลงดนตรีให้กับทางโรงแรมโดยการประมูล (ordition) ซึ่งในวันประมูลอาจมีคณะต่างๆ เข้ามาร่วมประมูลด้วย สิ่งที่เป็นผลตามมาคือ การตัดราคา ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่เจ้าของคณะปฏิบัติเพื่อให้ได้งาน กล่าวคือ ทำให้คณะของตนได้ทำสัญญากับโรงแรม การตัดราคานี้ อาจเป็นการลดราคาค่าใช้จ่ายในส่วนต่างๆ ที่นำเสนอให้กับโรงแรม หรืออาจเป็นการนำเสนอโดยการเพิ่มชุดการแสดง หรือการบรรเลงดนตรีที่แปลกออกไปจากคณะอื่นๆ หรือการบรรเลงดนตรีที่คณะอื่นไม่มี เช่น การบรรเลงดนตรีพื้นเมือง เช่น การบรรเลงโปงลาง การแสดงกลองสะบัดชัย เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ได้งาน และโรงแรมที่เป็นเสมือนพ่อค้าคนกลางย่อมที่จะเลือกสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับโรงแรมของตน ที่สำคัญผู้บริหารโรงที่ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ และผู้บริหารชาวไทยที่ไม่เข้าถึงศิลปะด้านนี้อย่างลึกซึ้ง จึงมองข้ามคุณค่าที่ติดกับศิลปะที่นำเสนอสู่สายตาผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการในโรงแรม คณะผู้บริหารของโรงแรมย่อมจะเลือกทำสัญญากับคณะการจัดการด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไทยที่มีสิ่งต่างๆ ให้กับโรงแรมของตนเองมากกว่าและคุ้มกว่า ซึ่งรวมไปถึงต้นทุนที่ถูกกว่าอีกด้วย ทั้งนี้เพราะในการทำธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจในด้านใดก็ตามจะต้องให้ได้มาซึ่งผลกำไรสูงที่สุด และในการลงทุนจะต้องลงทุนด้วยต้นทุนที่ต่ำสุดและดีที่สุดในสิ่งนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อดนตรีไทยในโรงแรมอย่างชัดเจน จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างมาก คุณค่าทางศิลปะของดนตรีไทยอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่ทรงคุณค่าแขนงหนึ่งมีค่าเป็นสินค้า และงานบริการอย่างหนึ่งในโรงแรมเพื่อเอาใจลูกค้าเท่านั้น

สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับการบรรเลงดนตรีในโรงแรม ล้วนเป็นผลมาจากค่าตอบแทน (เงิน) เป็นสำคัญ การบรรเลงดนตรีในโรงแรมมีองค์ประกอบหลักคือ โรงแรม ผู้รับงาน และนักดนตรีเป็นสำคัญ โรงแรมหรือคณะผู้บริหารเป็นผู้ลงทุนทำธุรกิจในการให้บริการ ผู้รับงานและนักดนตรีเป็นผู้สร้างสรรค์งานศิลปะให้ออกสู่สายตาผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ใช้บริการในโรงแรม ทั้ง 2 ฝ่ายนี้ย่อมมีจุดหมายในการนำเสนอการบรรเลงดนตรีต่างกัน โรงแรมต้องการให้การบรรเลงดนตรีหรือการนำเสนอศิลปะต่างๆ ที่แสดงถึงความเป็นไทย เป็นสิ่งที่ใช้ดึงดูดและประชาสัมพันธ์ให้มีผู้ใช้บริการในโรงแรมของตนเองเพิ่มขึ้น ดนตรีจึงเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นไทยและเป็นสิ่งที่เรียกลูกค้าให้กับโรงแรมได้เป็นอย่างดี ส่วนผู้ทำสัญญาและนักดนตรีต้องการค่าตอบแทนในการดำรงชีวิต การนำเสนอการบรรเลงดนตรีในโรงแรมจึงเป็นการทำงานอย่างหนึ่งเหมือนการทำงานอาชีพอื่นๆ ที่ทำงานเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนมาใช้ในการยังชีพ ศิลปะการบรรเลง

ดนตรีไทยที่เกิดขึ้นในโรงแรมจึงเป็นลักษณะเฉพาะที่พบเห็นได้ในโรงแรม โดยเฉพาะการบรรเลงดนตรีเพียงชิ้นเดียว หรือการบรรเลงรวมวงเพื่อประกอบการแสดงที่ถูกจำกัดด้วยนักดนตรีเพียง 5 คน และเพลงที่ใช้บรรเลงนั้น ต้องบรรเลงเพลงที่ฟังง่าย คู่หูผู้ฟัง ในบางครั้งนักดนตรีต้องบรรเลงเพลงเพื่อเอาใจผู้ให้บริการเป็นพิเศษด้วย

การนำเสนอการบรรเลงดนตรีในโรงแรม จึงเป็นการนำเสนอดนตรีในรูปแบบหนึ่งที่ถูกจำกัดด้วยสิ่งต่างๆ มากมาย โดยไม่คำนึงถึงสิ่งที่ถูกต้องตามแบบแผนเท่าที่ควร สิ่งที่เป็นผลตามมาคือ ศิลปะด้านดนตรีไทยถูกเปลี่ยนค่าเป็นเงิน มีหน้าที่เป็นสินค้าหรือเป็นสิ่งดึงดูดลูกค้าที่วางขายในโรงแรมให้นักท่องเที่ยว คุณค่าของดนตรีไทยเริ่มลดต่ำลง โรงแรมที่เป็นเสมือนพ่อค้าคนกลางย่อมมีสิทธิ์ที่จะเลือกสินค้าที่นำมาเสนอแก่ผู้ให้บริการให้คุ้มกับกำไรที่จะได้รับ ผู้ทำสัญญาหรือนักดนตรีต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ตกลงกับทางโรงแรมเพื่อความอยู่รอดของตนเอง นอกจากนี้การบรรเลงดนตรีในโรงแรมเป็นการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวต่างชาติชมเป็นส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวบางคนที่ไม่ได้ศึกษาถึงรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง ย่อมเข้าใจว่าสิ่งนี้คือศิลปะการดนตรีของไทย ซึ่งจะส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทย

สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดกับการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนี้ เป็นการนำเสนองานศิลปะเพื่อความอยู่รอดของนักดนตรี เจ้าของคณะ และเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศของความเป็นไทยเป็นสิ่งที่ใช้ดึงดูดลูกค้า หรือเป็นจุดขายให้กับโรงแรม ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แม้จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการบรรเลงของดนตรีไทยในโรงแรม และส่งผลกระทบต่อดนตรีไทยบ้าง ก็เป็นเพียงส่วนน้อย เนื่องจากดนตรีไทยโดยรวมยังคงไว้ซึ่งรูปแบบ วิธีการบรรเลง และหลักการต่างๆ ตามแบบแผน โดยการทำนุบำรุง อนุรักษ์ เผยแพร่จากหน่วยงานของรัฐบาล คือ กรมศิลปากร และสถาบันการศึกษาต่างๆ อย่างเคร่งครัด

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ดนตรีไทยในธุรกิจ โรงแรม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

6.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

6.3.1.1 เนื่องจากการบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรม ถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้ นักดนตรีสามารถทำงานหารายได้ในการดำรงชีวิต แต่เนื่องจากกระบวนการทางธุรกิจและสภาพสังคมปัจจุบันที่มีคณะกรรมการบรรเลงและการแสดงนาฏศิลป์เกิดขึ้นมากมาย ทำให้เกิดการแข่งขันกัน

เพื่อให้ได้งานทำ ด้วยเทคนิคและกลวิธีต่างๆ ในการแข่งขันนี้เองทำให้คุณค่าทางศิลปะเริ่มลดน้อยลง ดังนั้นควรมีการรวมกลุ่มกันระหว่างนักดนตรีไทยเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรเอกชน หรือสมาคมทางดนตรีไทย เพื่อการดำเนินการจัดการทางธุรกิจ เป็นการยกระดับให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมทางด้านดนตรีไทยให้เพิ่มขึ้น ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการทำสัญญาว่าจ้างหรือการพิจารณาร่วมกันในการดำเนินการทางธุรกิจดนตรีกับธุรกิจด้านอื่นๆ เพื่อความเข้มแข็งของดนตรีไทย

6.3.1.2 การบรรเลงดนตรีไทยในโรงแรมนี้ ถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีในรูปแบบใหม่จากแบบแผนเดิม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญ ต่อการนำเสนอศิลปะแขนงนี้ ควรต้องพิจารณาและไตร่ตรองให้รอบครอบถึงผลดีและผลกระทบที่ตามมา เพราะการนำเสนอดนตรีและนาฏศิลป์ไทยในโรงแรมถือเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมโดยการดำเนินการของภาคเอกชนที่มีผลตอบแทนเป็นสิ่งกำหนดคุณค่าของศิลปะ

6.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

จากการศึกษาและวิเคราะห์เรื่องดนตรีไทยในธุรกิจโรงแรมนี้ พบแนวทางในการศึกษาในประเด็นอื่นๆ ที่น่าสนใจ เพื่อที่จะศึกษาให้กว้างขวางและลึกซึ้งในหลายๆ ด้าน ดังนี้

6.3.2.1 การศึกษาลักษณะการจัดการ รูปแบบ และวิธีการรับงานการบรรเลงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยในโรงแรม หรือร้านอาหาร

6.3.2.2 การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะ และองค์ประกอบของการบรรเลงดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ในแต่ละสถานที่

6.3.2.3 การศึกษาความนิยมและเหตุผลของความนิยมของลูกค้าที่มีต่อการบรรเลงดนตรีและการแสดงนาฏศิลป์ไทยในโรงแรม หรือร้านอาหาร

6.3.2.4 การศึกษาสถานและบทบาทของชุมชนต่างๆ เกี่ยวข้องและผูกพันกับธุรกิจดนตรี เช่น การบรรเลง ดนตรีในวัด การบรรเลงแตรวง การบรรเลงดนตรีในร้านอาหาร เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กฤษณา แสงทอง. (2540). เพลงปฏิพากย์ : วัฒนธรรมการดนตรีและภาพสะท้อนทางสังคมของชาวตำบลทอง อำเภอยะหริ่ง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กองบรรณาธิการฉบับพิเศษ. (2535). ธุรกิจโรงแรม – ท่องเที่ยว (The tourism & hotel industry). กรุงเทพมหานคร : ประชาชาติธุรกิจ.
- เกียรติชัย ศิริชัยกุล. (2533). รายงานเรื่องธุรกิจโรงแรม. กรุงเทพมหานคร : โครงการประกาศนียบัตรทางกฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2540). “การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี”, สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ : ความคล้ายคลึงในวิถีชีวิต วันที่ 26 – 28 มิถุนายน 2539 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ขนิษฐา เรืองวัน. (2527). การประชาสัมพันธ์โรงแรมเปิดใหม่ : ศึกษากรณีโรงแรมรอยัล ออคิด. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาประชาสัมพันธ์. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขุนทอง อินทร์ไทย. (2533). วัฒนธรรมทางธุรกิจของญี่ปุ่น. ปทุมธานี : โครงการญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2538). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- _____. (2539). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรินทร์ เทพสงเคราะห์. (2540). การศึกษายบทเพลงดนตรีกาหลอในจังหวัดสงขลา. ปรินิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2540). สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จิราพร วิทาศักดิ์พันธ์. (2544). “นโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม”, จอมพล ป. พิบูลสงครามกับการเมืองไทยสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิราพร คล้ายทอง. (2526). ความแตกต่างระหว่างการประชาสัมพันธ์ธุรกิจบริการกับธุรกิจอุตสาหกรรม. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาประชาสัมพันธ์. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉกาจ ราชบุรี. (2537). ประวัติศาสตร์ธุรกิจเพลงลูกทุ่งไทย พ.ศ.2507 – 2535. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาวิชาสังคมวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลิมศักดิ์ พิภุศลศรี. (2530). สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์
- โตม สว่างอารมณ์. (2539). การศึกษาชีวประวัติและวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงของจางวางทั่ว พาทยโกศล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทรงศักดิ์ ปรารังวัฒนากุล. (ม.ป.ป.). การละคร. กรุงเทพมหานคร : บุรพาสาน์.
- ชนิด อยู่โพธิ์. (2530). หนังสือเครื่องดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.
- ธุรกิจดนตรีไทยในกระแสทุนนิยมพ่อแม่ยุคใหม่ส่งลูกเรียน. (2546, 16 มีนาคม) หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. หน้า 4.
- นนทวรรณ จันทนะพะลิน. (2543). “ประเทศไทยกับการสร้างสรรค์ศิลปกรรมในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์”, สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ : ความคล้ายคลึงในวิถีชีวิต วันที่ 26 – 28 มิถุนายน 2539 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2533). “ความหลากหลายของวัฒนธรรมไทย : การท้าทายใหม่” , ปัจจุบันและอนาคตของงานวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- _____. (2542). “ศิลปะกับตลาด”, วัฒนธรรมความจน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : แพรวสำนักพิมพ์.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. (2540). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิตา ชูโต. (2540). การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ็น.การพิมพ์.
- บริษัทอมรินทร์พลาซ่า จำกัด (มหาชน), คู่มือลงทุนธุรกิจหลักทรัพย์ 2537 – 2538 เล่ม 5. กรุงเทพมหานคร : ดอกเบี๋ย.

- บุญช่วย โสวัตร และคณะ. (2539). การปรับวงดนตรีไทยชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). พื้นบ้านพื้นเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจ้าพระยา.
- ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ. (2511). โสภาราตรีที่ราชประสงค์. อนุสาร อ.ส.ท., 8 (6), 77 – 82.
- ปรีดา ชำกรม. (2545). ความพึงพอใจและพฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต่อร้านอาหารไทยในโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย สาขาการตลาด. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2534). การโรงแรม ฉบับนิสิตนักศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร : ธงชัยการพิมพ์.
- ปัญญา นิตยสุวรรณ. (2538). “รณรงค์วัฒนธรรมไทยด้านดนตรีและนาฏศิลป์”. วัฒนธรรมไทย, 36 (6), 17 – 18.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2517). ประวัติการดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ปัทมา บุญอินทร์. (2534). การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต สาขา มานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพิมล ชันแสง. (2541). อินทก้อง : ประเพณีการละเล่นของชาวลาวโซ่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรรณศิริ จุลกาพ. (2542). ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา : กรณีศึกษาดนตรีไทยคณะสุคนธ์ประเสริฐ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2541). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิทยา สายหู. (2513). ศิลปะกับสังคม. สังคมศาสตร์ปริทัศน์. 6 (4), 23 – 42.
- _____. (2513). อนาคตของศิลปะในประเทศไทย. สังคมศาสตร์ปริทัศน์. 8 (1), 74 – 88.
- _____. (2540). กลไกของสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2529). ดนตรีวิจักษ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สยามสมัย.
- เพ็ญศรี เจริญวินิช และ สมจิตร จึงสงวนพรสุข. (2540). การให้บริการของโรงแรมต่อผู้ใช้บริการ : ศึกษาเปรียบเทียบของโรงแรมในประเทศไทย (หนองคาย) และในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เวียงจันทน์). มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 15 (2), 107 – 112.

- ภัททิยา อิมเรวัต (2540). สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี, สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ : ความคล้ายคลึงในวิถีชีวิต วันที่ 26 – 28 มิถุนายน 2539 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- มนตรี ตราโมท. (2538) ดุริยศาสตร์ของ นายมนตรี ตราโมท. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารกสิกรไทย.
- _____. (2540). คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย โดย นายบุญธรรม ตราโมท พ.ศ.2481. กรุงเทพมหานคร : ศิลปสนองการพิมพ์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). มนุษย์กับวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนีกร เศรษฐโฐ. (2536). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2540). สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ – ดุริยางค์. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2534). การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทย ในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษากรณีสกุล พาทยโกศลและสกุลศิลปบรรเลง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิราพร ลีตะฐาน. (2534). ดนตรีไทย, เอกสารการสอนชุดวิชาไทยศึกษา : อารยธรรมไทย หน่วยที่ 13. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- สังัด ภูเขาทอง. (2539). การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์.
- สมพงษ์ อำนวยเงินตรา. (2532). การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ โรงแรมรอยัล ออคิด เชอราตัน และทาวเวอร์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการเผยแพร่ข่าวสารในเครือเชอราตัน ประจำภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาประชาสัมพันธ์. คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2532). ร้องรำทำเพลง : ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เศ.
- สุชาดา กิตติตระกูลกาล. (2540). ศาลท่านท้าวมหาพรหมโรงแรมเอราวัณ : การแสดงเชิงพิธีกรรมยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2534) ความเปลี่ยนแปลงของการผลิตผ้าพื้นเมือง ชุมชนบ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาวิชามนุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. (2532). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ดิ.ดี.บุ๊คสโตร์.
- เสฐียร โกเศศ. (2516). วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- เสาวลักษณ์ พงศ์ทองคำ. (2539). นาฏศิลป์ไทยในร้านอาหาร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภิต ภัทรพิพัฒน์. (2530). ธุรกิจโรงแรม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- อนุพันธ์ กิจพันธ์พานิช. (2538). รวมความรู้เกี่ยวกับงานโรงแรม. (The Hotel). กรุงเทพมหานคร : ฮิวแมนเฮอริเทจ จำกัด.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญมณี ชำกรม. (2543). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมขนาดใหญ่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2513). “วัฒนธรรมทางดนตรีไทย”. ชุมชนดนตรีไทยสโมสรนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- _____. (2522). ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : เทพนิมิตการพิมพ์.
- อุมาพร เปี่ยมกุลวนิช. (2534). โรงแรมกับกิจกรรมเพื่อสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีงานมาลาในสวนศรี. สารนิพนธ์วารสารศาสตร์บัณฑิต สาขาประชาสัมพันธ์. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัมภาษณ์

- กนกพันธ์ พุทศิริ. 25 เมษายน 2545. นักดนตรีไทย โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ. สัมภาษณ์.
- ไกรฤทธิ์ กันเรือง. 17 มีนาคม 2545. อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
- จรินทร์ ขาวรุ่ง. 15 ตุลาคม 2545. นาฏศิลป์ 6 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
- จินตนา เทือกสุบรรณ. 26 พฤษภาคม 2545. เลขานุการผู้จัดการฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม โรงแรม อิมพีเรียลควีนส์ปาร์ก. สัมภาษณ์.

- ชลิตา ตายสุวรรณ. 19 สิงหาคม 2545. ผู้ทำสัญญาและผู้บรรเลงดนตรีไทย โรงแรมอิมพีเรียล ควินส์ปาร์ก. สัมภาษณ์.
- จิระพล น้อยนิตย์. 26 ตุลาคม 2545. อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
- คุษฎี มีป้อม. 28 มกราคม 2546. อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
- ทัศนวิดี ว่องกิจ. 19 สิงหาคม 2545. อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนวัดสุทธาราม สำนักงานเขต คลองสาน กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.
- บัณฑิต รอดประสิทธิ์. 14 กันยายน 2545. ผู้ดูแลการบรรเลงดนตรีไทย โรงแรมแห่งกรี-ลา. สัมภาษณ์.
- บุญช่วย โสวัตร. 5 กุมภาพันธ์ 2545. อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์.
- บุปผาวดี ต้นชัยนันท์. 15 ตุลาคม 2545. ผู้จัดการฝ่ายต้อนรับ โรงแรมกรุงเทพมหานคร แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา. สัมภาษณ์.
- ปัทมา สุรินทร์อาภรณ์. 16 ตุลาคม 2545. พนักงานบรรเลงดนตรีไทย โรงแรมกรุงเทพฯ แมริออท ริซอร์ทแอนด์สปา. สัมภาษณ์.
- พรพิศ บุตรไชย. 10 กันยายน 2545. ผู้จัดการห้องอาหารเรือนไทย โรงแรมแกรนด์ไฮแอทเอราวัณ. สัมภาษณ์.
- พัชรินทร์ ธีรวัฒนาปภรณ์. 27 พฤศจิกายน 2545. นักดนตรีไทย โรงแรมรอยัลล่อคิด เซอรادتัน. สัมภาษณ์.
- พัชรา บัวทอง. 28 เมษายน 2545. นาฏศิลป์ 7 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
- รังสรรค์ บัวทอง. 29 พฤศจิกายน 2545. อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาดนตรีไทย สถาบันราชภัฏ บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา. สัมภาษณ์.
- วิษุตา พรหมภักดี. 14 กันยายน 2545. นักศึกษาวิชาเอกดุริยางค์ไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. สัมภาษณ์.
- ศุภวัฒน์ เทียมศรีรัชนิกร. 30 เมษายน 2545. อาจารย์พิเศษเครื่องสายไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ลพบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
- สมยศ รุ่งสมัย. 16 ตุลาคม 2545. นักศึกษาวิชาเอกดนตรีคีตศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.

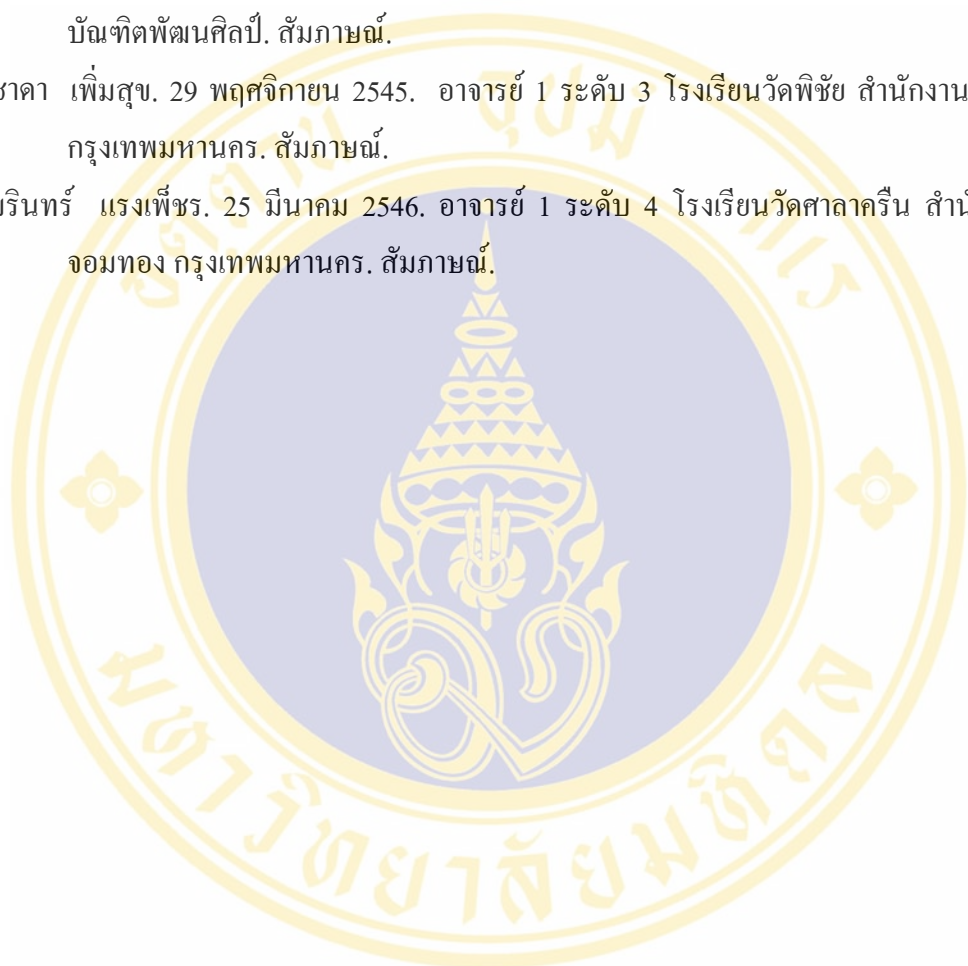
สมศักดิ์ เรืองนนท์. 22 ธันวาคม 2545. ผู้ทำสัญญาการแสดงนาฏศิลป์และการบรรเลงดนตรีไทย
โรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ณ ปาร์คนายเลิศ. สัมภาษณ์.

สวิส ทับทิมศรี. 15 กันยายน 2545. อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย. สัมภาษณ์.

สหวัดน์ ปลื้มปรีชา. 31 ตุลาคม 2545. อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์. สัมภาษณ์.

สุชาดา เพิ่มสุข. 29 พฤศจิกายน 2545. อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนวัดพิชัย สำนักงานเขตบึงกุ่ม
กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.

อัมรินทร์ แร่งเพชร. 25 มีนาคม 2546. อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนวัดศาลาครืน สำนักงานเขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.

ภาพที่ 11
วงปี่พาทย์เครื่องห้า
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 216

ภาพที่ 12
วงปี่พาทย์เครื่องคู่
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 217

ภาพที่ 13
วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 218

ภาพที่ 14
วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 220

ภาพที่ 15
วงปี่พาทย์เสภา
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 221

ภาพที่ 16
วงเครื่องสายเครื่องเดี่ยว
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 213

ภาพที่ 17
วงเครื่องสายเครื่องคู่
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 214

ภาพที่ 18
วงเครื่องสายปี่ชวา
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 215

ภาพที่ 19

วงมโหรีเครื่องเดี่ยว

ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 224

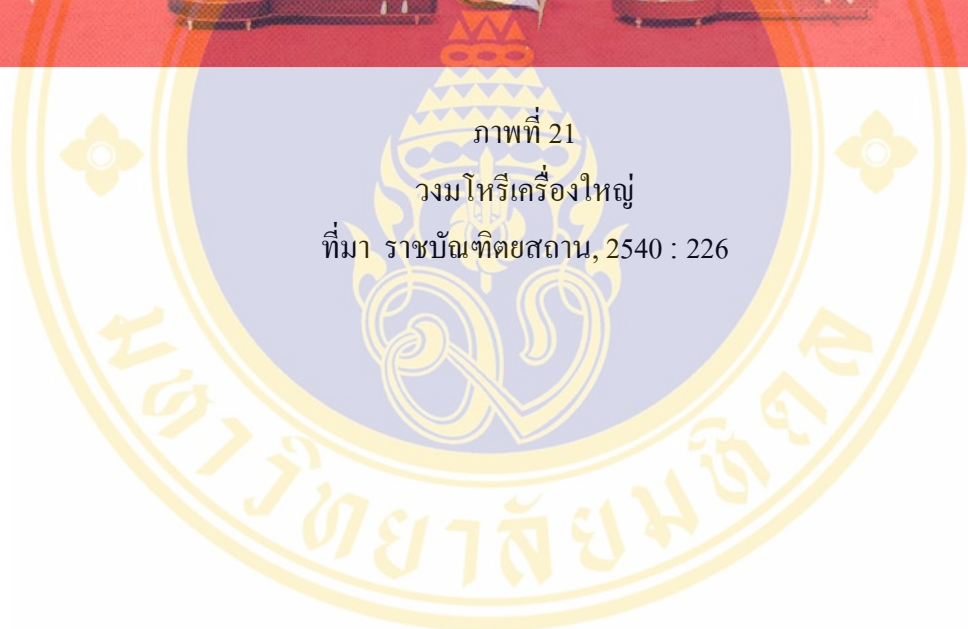
ภาพที่ 20

วงมโหรีเครื่องคู่

ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 225

ภาพที่ 21
วงมโหรีเครื่องใหญ่
ที่มา ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 226

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสาวบงกช ประทีปช่วง
วัน เดือน ปีเกิด	14 ตุลาคม พ.ศ. 2518
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2541 ศษ.บ. ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ดุริยางค์ไทย) เกียรตินิยมอันดับ 2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2546 ศศ.ม. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา แขนงวิชาวัฒนธรรมการดนตรี สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	อาจารย์ 1 ระดับ 3

Executive Summary

Thai Classical Music in Hotel Business

Introduction

Presently, the Thailand economic condition has been changed tremendously which entails the change of society and culture from traditionalism to modernism. Music culture in society has been influenced directly as in the past. During this time, Thai classical music has played more roles in government and private agencies. For example, the present Thai musical teaching and learning has been put into the curriculum in every level of education of each institution. A class opened for traditional Thai music in Private Higher Education. One agency has established a traditional Thai music club. Various restaurants which sold Thai food have used Thai classical music or Thai song to attract tourists especially foreigners. The consequent change of the traditional Thai music recently has been found to follow the preferences of foreigners. Apart from accompanying the Thai performance arts (drama), plays and entertainment, its duty was also accompanying religious ceremony and life rituals. The important thing in present society is that regard for traditional Thai music as nation arts and culture has changed its condition and role to be a part of the hotel business. It is assumed to be one good method in running a hotel business to attract tourist to travel in Thailand. The type of music which appeared in most hotels was an instrument performance accompanied by Thai dramatic arts, using Pi-Pat orchestra outside or in a large room. Hotels mostly used this kind of arts and culture as a selling point and public relations technique to attract customer's interest. Additionally, traditional Thai music represented Thai unity and created a Thai atmosphere. Also traditional Thai music in the hotel had a latent role as goods and a selling point in commercial terms.

Thai society has a long heritage of traditional music which has been connected with Thai life style. Social and economic conditions presently effect traditional Thai music. This is due to conducting of the business through art and cultural media (Thai Classical music) which has increased its popularity. Thus, the interesting issue to be studied was social and economic condition in hotel business which affecting traditional Thai music, the condition and role of traditional Thai music after it was a part of hotel business, more in form of commerce. This was due to the researcher being a musician in one hotel and a coordinator between other musician, contractors and hotel staff. This researcher is interested in studying traditional Thai music in hotel business because it may play a part in the process of preserving Thai Art and Culture as they have existed.

Objective of the Research

1. To study the evolution of Thai music in hotel business.
2. To study condition, role and the adjustment of Thai music style after being used in the hotel business.

Framework of the Study

Anthropological thought has been applied for a study of Thai music in the hotel business as follows:

Thought on Art with Society

Art of any community group is related and was important to life style of that particular community group. During a particular time the members in each community group should not apply their of life style to assess the art value of another life style from another period or environment. It should not apply one standard of city society to evaluate value of rural arts. Generally, every art has a relationship with human life in society. There are no arts that occur without having a relationship with people's life style. Characteristics of Thai arts and culture have been related to the political and economic system and social condition in each period of time and have developed and changed since the past until they have become the culture that we have at present. Art in society is the product which buyers always buy. In the old time, art buyers from many societies, including religious associations and governance people, instead of buying in cash directly, bought the arts by being supporters of artists. It can be said that art under the support of monk and high society people was excellent art, literature, and music, paintings, architecture, and sculpture of our ancient culture exist presently. They all were created under the support of religious association and high society people in the past. However, when the economic and political authority of those people was disrupted, the art support system could not continue to exist. Art is like other kinds of goods that is it relies on the market to be its supporter. People who have the power of buying are the ones who determine world art because artists need to satisfy these people or they can not make a living.

This researcher has applied a notion of art and society for analyzing the present Thai music which is performed in hotels. The study examines Thai music as a link with social structure at present. For example, the study of competition in this field of business, and changes in Thai music in the hotel business has displayed the belief and values of the social system that presently.

Thought of Product Becoming - Procedure

It is an idea related to production system or product exchange. Normally, "Product" is some kind of object existing and distributed through the exchange of goods or money in an economic system. Usually, one product has at least 2 values including using value and exchange value. Products or material may possibly be composed of other value such as sentimental value for the owner or artistic value etc. From the cultural point of view, production system and product exchange is not only limited to a substance. In a production and product exchange system, every human in society has their own value of exchange and has always made to be the product in any type which we called the value of that exchange such as wages or salary etc.

This research also applied the thought of product commoditization in viewing traditional Thai music in the hotel. What is the image of Thai music in hotel business, how it reflected or make change of Thai music form when Thai music became product, a part of public relations or advertisement for a hotel entrepreneur and rewarded with “money”.

Research Methodology

This research study is a qualitative research. The data collection has been conducted in terms of the anthropology-- both role and condition, the change and the effect to Thai music in hotel business. This research examined up to date live Thai music in hotels. The data was collected from 6 hotels in Bangkok situated in business area which introduced Thai music as a part of services for more then 5 years as follows:

- 1 Royal Orchid Sheraton Hotel
- 2 Bangkok Marriott Resort & Spa
- 3 Grand Hyatt Erawan Bangkok
- 4 Imperial Queen’s Park Hotel
- 5 Shangri-La Hotel
- 6 Hilton International Hotel at Nai Lert Park

The method of collecting data about Thai music in Thai hotels were from

1. Document and researches about Thailand since the hotels were established, brought music into hotel services and the beginning of music performance in Erawan Hotel
2. In–depth interviews which were divided into 3 group covering (1) traditional Thai musicians in the past and present (2) contractors or audience and (3) hotel staff involved with Thai music performance
3. Observation which was conducted as both participant and non – participant

This researcher has used information from document, research and field work and classified them into different categories and examined them carefully in order to obtain the correct data and analyze by using Anthropology theory related to research as a main issue for analysis and synthesizing role, condition, change, and the effect of Thai music performance in hotel entrepreneur in accordance with the research objective.

Evolution of Thai Musical Performance in Hotel

Thai musical performance first entered the hotel business to accompany Thai performance arts at the Erawan Hotel which was the first hotel administered by the government conducted through the Fine Art Department and the management of the Erawan Hotel. Thai music and Performance Arts were presented for the guests of the hotel restaurant during dinner time. The majority of service user were foreigners who stayed at the hotel. The music was performed as part of Thai performance arts only.

The Music orchestra was a Pi-Pat Krueng Ha orchestra. The performance began with the introduction of music instruments by the announcer of the Fine Arts Department in English. There was some instrumental music invasions combinations before starting the performance and it was followed by a variety of Performance Arts. The musicians were students from Performing Arts College and an officer from Music Division, Fine Art Department. After the initial use of Thai performance arts and Thai instrumental music at restaurants and hotels, with Thai performance arts and Thai musical play similar to the one at the Erawan Hotel has more increased.

At present, Thai classical music in the hotel is usually found in 2 types including free music play and a musical play with performance which was a vivid business management in art and hotel business. The music play without a show was separated in 2 types including solo instrument play which mostly used the “Khim” (dulcimer) and mostly found in small restaurants and lobbies of hotels. The shows frequently began at dinner time and play more than 1 instrument. The instruments mostly found were in string orchestra as their sound was not too loud and sharp such as Saw-U, Jakhay, Khim as well as Pieng Oar flute and Ranart-Aek played with soft sticks. Sometime, there was the co-play of rhythm controller. Most of the musicians were female. Some places have male musician. Most of them were students who wanted to have extra money and gain more experience in playing music. For vocal music the lyrics used were mostly Thang Kro song.

At present, musical play together with a show are frequently found in areas that provide food which have a large area and mostly are started at dinner time. The instrumental music was a special combination limited to 5 musicians. There was no exact discipline of the music instruments used. Musicians must be able to play various instruments. The type of musical ensemble which accompanies the Thai performance art in the hotel presently is a new evolution of the Thai ensemble. It occurred by the hotel environment and other factors of the hotel business especially when Thai music entered as a part of the hotel service. Both music and musician has to be adjusted to survive in the hotel business. For example, the musical play with each show has to be different such as Khon in Hanuman catch Suwan Majcha story. Some ensemble may play with Pi Nai or some may play with Ranard-Aek etc. Besides, musician mostly were Thai Music majors in Higher Education Institutions or had graduated in the Thai Musical field. The majority of students were from the Performing Arts College, Bunditpattanasilp Institute and they wanted to earn extra money and gain experience in playing music.

The Thai classical music accompanying the show or without a show is the presentation of one kind of art which involved the reward and it determined the form of musical play found in the hotel to this day.

Role and Condition of Thai Music in Hotel Business

Mostly, Thai classical music in the hotel has presented Thai Arts and Culture for foreign tourists in form of performance. The results of this study indicated that the independent Thai classical music was the presentation of sound to create the

atmosphere of being Thai. The guest of the hotel largely did not intend to listen to the music but use the hotel services. Thus, this musical play has presented Thai classical music as an atmosphere builder of Thainess for the hotel. Additionally, the dependent Thai music play was especially performed to entertain customers such as the performing in different tone of language or various National Anthem songs. Considering the hotel, it has presented Thai performance arts and Thai classical music with the show as an entertainment service provided together with food service as well. Any customer who would like to watch the show has to have food and the person who wants to have food will have a show to watch during the meal. This presentation was a method for attracting the hotel customer and doing public relations. It was then assumed as one product of the hotel provided for tourists. Any hotel which is in an appropriate and convenient area and can provide a variety of services is interested by the service use. Apart from that, it is an advantage if there is the service provided different from other hotels.

The Adjustment and Effect on Thai Music in Hotel Business

Thai classical music play in the hotel obviously differed from other places. It has been managed with a strategic business plan which was made together between the hotel management and the performing group. The exact reward provided, the change and the effect on Thai music in hotel business occurred by the management of 3 persons including Hotel administrators responsible for with the performance, the group owner or contractor and musicians.

The permission for musicians to play in the hotel has to be considered or approved from hotel administrators responsible for the performance. Hotel administrators were mostly was foreigners and Thais businessmen. The selection was dependent more on the profit gained than the value of art. Therefore, Thai classical music presented by the hotel is an attraction for the increase of hotel customers. The contract maker, contractor, group owner often viewed the reward or the pay obtained from their performance for their living as well. Thus, the benefit or advantage obtained on both sides effected the restrictions and change in the style of the presentation of Thai music. As a result, Thai music in the hotel was constrained by time, place and budget. Moreover, the style of Thai classical music including instruments presented, the style of the band, the number of person in the band limited all were the consequences the business management. Furthermore, the musicians, who were students and wanting to earn extra money, lacked sufficient training and skills in presenting the song and so made mistakes in performing sometimes where as most musicians would be required to be more careful.

Discussion of the Study

The conclusion of this study indicated that Thai classical music in the hotels was presently one field of art presented for foreigners as one kind of hotel service. There was 2 types of Thai classical music including liberty music and music in combination with a show to create an atmosphere of being Thai in the lobby or the area of food service. The music presented in the hotel at present is involved with

business management, thus it is performed like as a product of the hotel to attract tourists especially foreigners in using the hotel services. Apart from other service, the music presentation also has show the reward obtained in form of money.

The principle of product commoditization, which revealed the product exchange and the value of its exchange, also exposed the principle of Art and Society, which refers to the exist once of art in society, which consistently present itself as Thai classical music within the Thai hotel industry. The band must auditions through a performance upon request of the hotel management. A variety of musical ensembles may audition on the same day. Consequently, there was competitive prices, one strategy to get the job, and be able to work for a particular hotel. No only are prices reduced out often there is an increase of a variety of types of music which may differ from the music that of other groups : such as folk music-- Pong Lang, Glawng Sabad Chai performance, etc. This were the strategy to get the job. The hotel performs as a middleman trader to select the worth while program for the hotel. Considering the fact that hotel administrators are mostly foreigners and Thais, found difficulty in absorb this kind of arts presented in the sight of consumers of hotel. Hotel management thus, chose to make contracts with music management agencies and Thai performance arts services that provided other alternatives for the hotel, including providing services at cheaper cost. This is often done, because any business management has to be able to gain the highest possible profit and invest with the lowest and best capital gain. These factors clearly effect the use of Thai classical music in hotels which is viewed as a service in hotels seeking to satisfy their customers.

Monetary reuards music performances in hotels are important. The factor of musical play in the hotel was hotel, job receiver and musician. The hotel industry and its administrators has invested in service as there business. Job receiver and musician was the art's creator for consumers of the hotel. Both sides have their objectives in presenting music differently. Hotels required that Thai classical music or other kinds of Thai art performances attract and promote an increasing number of hotel patrons. Music, thus, is one art form that can be used to create Thai atmosphere and can assist in persuading the customer of the hotel that Thai classical music is valuable. The presentation of music in the hotel is one kind of work similar to other profession which also need reward for living as well. Traditional Thai Musical Art is a character specifically found in hotels especially one instrument play or the combination of musical play by 5 musicians limited. The song used for performance must be easy listening and familiar in which some it has to be performed to satisfy service user.

Thai classical music in hotels has been limited by various thing, excluding the traditional purity. Consequently, the value of Thai music has been changed. Its value has become based on money with its function as a product for the hotel patron. The value of Thai music has decreased. Hotels function as merchant. Middlemen, thus, have right to select products which are profits. Contractors for musicians have to act according to the signed contract with the hotel in order to survive. Thai classical music in hotels are presented mostly for foreign tourists Some tourists have not studied the style of Thai performance Art, so they will understand that it is Thai Art and Culture which caused the bad image of Thai Art and Culture.

The activities in Thai classical music in hotels present themselves as both the art for life as a musician and also as creating an atmosphere of being Thai. This is seen to attract customers or is a selling point for a hotel. Both sides are dependent on each other. Although, there was change in the style of music in the hotel the effect on the Thai music, was slight. Because the Thai classical music generally maintained the style, method and principle of performing based on principle and nurture, preserve, and disseminate the government agency which is Fine Art Department and higher education institution restrictedly.

Suggestion

The suggestion of the research on Thai classical music in Hotel Business are as follow:

1. General suggestion

1.1 The role of Thai classical music in the hotel is an alternative for the musician in working for their living. But due to the business procedure and social condition at present which has many committees of performance arts, the competition for work is inevitable. The various techniques and methods in competition have reduced the value of art. Therefore, there should be a the group of people established in the Thai music field established as a private association or organization to manage the business management in order to increase the importance of culture in Thai music and work as a representative for contract making or help in doing business with other business fields to increase the strength of Thai music.

1.2 Thai classical music in the hotel is an alternative for creating a new style of music that would to be different from the old style. This is also significantly dependent on various factors in conducting business. The presentation of this kind of art should be considered carefully as to the advantages and disadvantages. Because the music presentation and Thai Performing Art in the hotel is promotion for Thai Art and Culture by the private sector which has a reward as a determination of art value.

2. Suggestion for Further Study

The study and analysis of Thai music in the hotel discovered a need for guidance for other in depth fields of study as follows:

2.1 Study the type of management, style and method for considering acceptance of the job of Thai music in the hotel or restaurant.

2.2 Comparison study of the types and factors of Thai music and performance art in each place.

2.3 Study the reason and preference of customers toward Thai music and performance art in the hotel or restaurant .

2.4 Study the status and role in the community concerning other Thai music situations such as Temple, brass band performance, restaurant etc.